

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

В. Г. Кудлай

ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ

ПРАКТИКУМ

УДК 631.1(076)
К88

*Рекомендовано до друку Вченою радою КНЕУ
Протокол № 2 від 30 вересня 2019 р.*

Рецензенти

С. І. Дем'яненко, д-р екон. наук, проф.
(ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»)

А. С. Лисецький, д.е.н., професор
(ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди)

В. В. Россоха, д-р екон. наук, проф.
(ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України)

В. Г. Кудлай

К 88 Економіка і організація агробізнесу [Електронний ре-
сурс] : Практикум. К. : КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2020.
— 211, [1] с.
ISBN 978-966-926-327-8

Практикум обґрунтовано на основі програми дисципліни «Економіка і організація агробізнесу» і пропонується для роботи під час аудиторних і практичних занять. Дане видання сприятиме набуттю професійних компетенцій, розвитку критичного мислення та інноваційного підходу при розв'язанні практичних завдань у діяльності менеджерів і економістів підприємств агробізнесу.

Практикум містить індивідуальні, практичні, ситуаційні та тестові завдання, а також завдання для роботи в мікрогрупах. Ці завдання розкривають основний зміст і сутність теорії і практики економіки і організації агробізнесу, допоможуть студентам набути практичних навичок самостійного вивчення окремих тем дисципліни і дадуть можливість ефективно працювати з додатковою літературою.

Практикум рекомендується для студентів і викладачів вищих навчальних закладів (факультетів) аграрно-економічного профілю, слухачів закладів післядипломної освіти, науковців, спеціалістів підприємств агробізнесу.

УДК 631.1(076)

*Розповсюджувати та тиражувати без офіційного дозволу
КНЕУ імені Вадима Гетьмана заборонено*

ISBN 978-966-926-327-8

© Кудлай В. Г., 2020
© КНЕУ, 2020

З М І С Т

ВСТУП	6
<i>ТЕМА 1. Формування агробізнесу — об'єктивний процес суспільного поділу праці</i>	8
1.1. Питання для обговорення	9
1.2. Завдання для індивідуальної роботи	10
1.3. Практичні завдання	14
1.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	20
1.5. Тестові завдання	20
1.6. Інформаційне забезпечення	29
<i>ТЕМА 2. Агробізнес як логічне завершення процесу агропромислової інтеграції</i>	30
2.1. Питання для обговорення	31
2.2. Завдання для індивідуальної роботи	31
2.3. Практичні завдання	37
2.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	47
2.5. Тестові завдання	48
2.6. Інформаційне забезпечення	54
<i>ТЕМА 3. Перша сфера — її роль у розвитку агробізнесу</i>	55
3.1. Питання для обговорення	56
3.2. Завдання для індивідуальної роботи	56
3.3. Практичні завдання	61
3.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	65
3.5. Тестові завдання	66
3.6. Інформаційне забезпечення	77
<i>ТЕМА 4. Друга сфера — головна ланка агробізнесу</i>	79
4.1. Питання для обговорення	80
4.2. Завдання для індивідуальної роботи	80
4.3. Практичні завдання	84
4.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	86

4.5. Тестові завдання.	87
4.6. Інформаційне забезпечення	102

<i>ТЕМА 5. Третя сфера — її роль у створенні кінцевого продукту агробізнесу.</i>	<i>104</i>
--	------------

5.1. Питання для обговорення	105
5.2. Завдання для індивідуальної роботи.	105
5.3. Практичні завдання	108
5.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	110
5.5. Тестові завдання.	111
5.6. Інформаційне забезпечення	121

<i>ТЕМА 6. Виробнича інфраструктура та її функціональне призначення.</i>	<i>123</i>
--	------------

6.1. Питання для обговорення	124
6.2. Завдання для індивідуальної роботи	124
6.3. Практичні завдання	125
6.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	129
6.5. Тестові завдання.	130
6.6. Інформаційне забезпечення	136

<i>ТЕМА 7. Соціальна інфраструктура агробізнесу</i>	<i>138</i>
---	------------

7.1. Питання для обговорення	139
7.2. Завдання для індивідуальної роботи	139
7.3. Практичні завдання	145
7.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	148
7.5. Тестові завдання.	149
7.6. Інформаційне забезпечення	152

<i>ТЕМА 8. Агропромислові формування та основи їх функціонування</i>	<i>153</i>
--	------------

8.1. Питання для обговорення	154
8.2. Завдання для індивідуальної роботи	154
8.3. Практичні завдання	155
8.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	163
8.5. Тестові завдання.	164
8.6. Інформаційне забезпечення	172

<i>ТЕМА 9. Продуктові підкомплекси як основа організації агропромислових формувань</i>	<i>173</i>
--	------------

9.1. Питання для обговорення	174
9.2. Завдання для індивідуальної роботи	174
9.3. Практичні завдання	178
9.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	183
9.5. Тестові завдання.	183

9.6. Інформаційне забезпечення	189
<i>ТЕМА 10. Економічний механізм агробізнесу</i>	<i>190</i>
10.1. Питання для обговорення.	191
10.2. Завдання для індивідуальної роботи	191
10.3. Практичні завдання	196
10.4. Завдання для роботи в мікрогрупах	201
10.5. Тестові завдання.	201
10.6. Інформаційне забезпечення	209
БІБЛОГРАФІЧНИЙ СПИСОК	210

ВСТУП

Навчальна дисципліна **«Економіка і організація агробізнесу»** — одна з складових комплексної підготовки фахівців галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» і 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент».

Підготовка спеціалістів для сфери агробізнесу потребує формування глибоких знань з питань міжгалузевих зв'язків та агропромислової інтеграції. Цим й обумовлена необхідність вивчення такої дисципліни, як «Економіка і організація агробізнесу».

Дисципліни «Економіка і організація агробізнесу» містить сукупність принципів, методів, форм, прийомів прийняття управлінських рішень, які виникають у різних організаційно-правових формах підприємств агробізнесу з приводу агропромислової інтеграції, аналізу і узагальнення досвіду міжгалузевих зв'язків. Вивчення дисципліни покликане сприяти формуванню в майбутніх економістів і менеджерів сфери агробізнесу вмінь і навиків обґрунтовувати пропозиції пропорційного і збалансованого розвитку агробізнесу з урахуванням специфіки функціонування всіх його галузей і сфер, удосконалення управління і планування, форм і методів стимулювання з максимальною орієнтацією виробництва на високі спільні кінцеві результати.

Навчальні завдання для проведення практичних занять і методичні вказівки для їх виконання підготовлено відповідно до Робочої навчальної програми з дисципліни «Економіка і організація агробізнесу». Основна мета виконання навчальних завдань — опанування знаннями особливостей і специфіки функціонування агробізнесу, здійснення агропромислової інтеграції в сучасних умовах, а також набуття студентами практичних навичок щодо організації агропромислового виробництва, становлення спеціалізованих (продуктових) вертикалей (продуктових підкомплексів) і на цій основі агропромислових формувань, а також

опрацювання системи і механізму міжгалузевих економічних відносин в агробізнесі.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні засвоїти елементи дослідницької діяльності, принципи організації, методу й технології управління підприємствами агробізнесу, навчитися проводити авторські дослідження, зокрема, в частині збору інформації, теоретичних посилок та робочих гіпотез, вибору методики та методів проведення економічного аналізу підприємств агробізнесу з метою прийняття подальших управлінських рішень.

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти отримують такі результати:

1. Знання: суті та особливостей агропромислової інтеграції й агропромислового виробництва, умов і механізмів виникнення та розвитку агропромислових формувань і продуктових підкомплексів.

2. Уміння: системно оцінювати діяльність агробізнесу на різних рівнях управління, аналізувати глибинні процеси агропромислової інтеграції, моделювати агропромислові формування, обґрунтовувати економічний механізм взаємовідносин галузей і підприємств в агробізнесі.

3. Комунікація: здатність працювати у сфері економіки і організації агробізнесу, застосовувати управлінські навички в підприємствах агробізнесу, вміти зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців агробізнесу.

Автономність та відповідальність: продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення чи надані пропозиції/рекомендації, які можуть впливати на діяльність суб'єктів агробізнесу.

Автор висловлює щире вдячність професору, к.е.н. Хорунжому М.Й, навчальні посібники й підручники якого з питань економіки та організації агропромислового комплексу лягли в основу даного практикуму, а також рецензентам — д.е.н., професору Дем'яненко С.І. та Єранкіну О.О.

Особлива подяка за дружні поради і критичні зауваження, які допомогли реалізувати задуманий проект з написання і видання навчально-методичного посібника, Россохі В.В, Лисецькому А.С.

Щиросердно вдячна колегам кафедри економіки і менеджменту агробізнесу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за підтримку та цінні ідеї.

ФОРМУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ — ОБ'ЄКТИВНИЙ ПРОЦЕС СУСПІЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару-розгорнутої бесіди, семінару-вирішення ситуаційних вправ, дискусії з елементами аналізу.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі менеджменту; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї (креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість: **ЗНАТИ:**

- методологічні засади організації агропромислового комплексу;

- передумови і фактори виникнення, становлення агробізнесу;

- тлумачення ключових понять організації агробізнесу: об'єкт, предмет, суб'єкт;

- сутність понять аграризація індустрії, аграрна політика, аграрний детермінізм, агропромислова інтеграція, агропромислове виробництво, зворотний зв'язок;

- визначення поняття агропромислове формування, агропромисловий комплекс;

- основні якісні характеристики агропромислового виробництва в системі ринкових перетворень;
- зміст і специфіку стадій розвитку агропромислового комплексу;
- зміст та особливості технологічного процесу агропромислового виробництва;

ВМІТИ:

- грамотно оперувати ключовими термінами економіки та організації агробізнесу;
- визначати вимоги (за принципом зворотного зв'язку) сільського господарства до ресурсів промислового походження;
- визначати вимоги (за принципом зворотного зв'язку) переробних галузей до відповідних видів сировини (молоко, овочі, цукрові буряки);
- виокремлювати досільськогосподарську, сільськогосподарську і післясільськогосподарську ланки одержання різних видів кінцевого продукту агропромислового виробництва;
- розкривати основні міжгалузеві взаємозв'язки агропромислового виробництва, їх види та механізм поєднання;
- встановлювати переваги і вузькі місця (недоліки) внутрішньогосподарських напрямків агропромислової інтеграції;
- встановлювати переваги і вузькі місця (недоліки) міжгосподарських напрямків агропромислової інтеграції;
- встановлювати переваги і вузькі місця (недоліки) міжгалузевих напрямків агропромислової інтеграції;
- встановлювати переваги і вузькі місця (недоліки) змішаних напрямків агропромислової інтеграції;
- визначати конкретні економічно-організаційні переваги інтегрованого агропромислового виробництва.

1.1. Питання для обговорення

1. Технологічний процес агропромислового виробництва.
2. Міжгалузеві зв'язки, їх види та механізм поєднання.
3. Суть агропромислової інтеграції.
4. Якісні ознаки агропромислової інтеграції.
5. Агропромислове виробництво, його особливості, переваги і протиріччя.
6. Агропромислове виробництво в системі трансформаційних перетворень.

1.2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Проаналізуйте визначення агропромислового комплексу, які наведені в економічній літературі (табл. 1.1). Яке з них Ви вважаєте найкраще відповідає сучасним реаліям розвитку економічних процесів агробізнесу України?

Таблиця 1.1

АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕНЬ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Визначення агропромислового комплексу	Автор, джерело
АПК включає в себе I сферу — виробництво для сільського господарства і підприємств харчової і переробної промисловості засобів виробництва; II сферу — власне сільське господарство; III сферу — заготівля і зберігання сільськогосподарської сировини, її переробка, що є провідною ланкою цієї сфери; IV — ринкову інфраструктуру (аграрні біржі, гуртові ринки, аукціони, власна торговельна мережа сільськогосподарських товаровиробників і переробних підприємств; V сферу — виробничу інфраструктуру	Андрійчук В.Г. Економіка підприємства агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : підручник / В. Г. Андрійчук ; [редкол.: М. М. Коцупатрий (голова) та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вади́ма Гетьмана», Ф-т економіки АПК. — Електрон. текстові дані. — Київ : КНЕУ, 2013. — С. 6.
АПК виражає сукупність виробничих відносин між аграрним виробництвом і пов'язаних з ним галузями з виготовлення і доведення до споживачів товарів, вироблених із сільськогосподарської сировини	Федоренко В. Г. Політична економія: Підручник. — 2-ге вид. — К.: Алерта, 2015. — 487 с.
АПК — це складний комплекс, де економічно, технологічно та організаційно взаємопов'язані між собою багато галузей і виробництв. АПК має надто складну функціональну і галузеву структуру. До його складу входять 3 основні сфери: 1) сільськогосподарське виробництво — рослинництво і тваринництво, що створюють сировинну базу АПК. Це його основна базова ланка; 2) галузі, що створюють матеріально-технічні засоби для галузей АПК. Це — сільськогосподарське машинобудування, виробництво засобів захисту рослин, мінеральних добрив, комбікормова і мікробіологічна промисловість, виробництво тари, спеціального устаткування і приладів для АПК та ін.; 3) галузі, що забезпечують переробку сільськогосподарської продукції (харчова, легка).	Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. Б. Олійник та ін. — К.: КНЕУ, 2000. — 364 с.

Визначення агропромислового комплексу	Автор, джерело
Крім цих основних сфер, до АПК входять виробнича і соціальна інфраструктури у тій частині, що працює на потреби цього комплексу. Йдеться про транспорт, складське господарство, матеріально-технічне постачання, інженерні споруди, в тому числі іригаційні системи, заготівлю, зберігання сільськогосподарської продукції, інформаційне забезпечення, спеціалізовану торгівлю, комунально-житлове господарство, культурне та медичне обслуговування тощо. Доповнюючою ланкою АПК є наукові заклади та підготовка кваліфікованих кадрів для забезпечення його ефективного функціонування	
АПК — це складне міжгалузеве утворення, сукупність взаємопов'язаних галузей народного господарства, зайнятих виробництвом, промисловою переробкою, зберіганням, транспортуванням та реалізацією готової продукції сільськогосподарського походження	Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (Теорія, методи, практика). — К.: Європ. ун-т, 2002. — 216 с
АПК, ядром якого є сільське господарство, покликаний забезпечувати потреби населення у продуктах харчування, а комплекс легкої промисловості — сировиною, з якої виробляється товари народного споживання. Агропромисловий комплекс — це поєднання ланок господарства, діяльність яких пов'язана з виробництвом, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції. Він охоплює сільськогосподарські, промислові та транспортні підприємства, підприємства торгівлі й громадського харчування, наукові і навчальні заклади.	Гілецький Й. Економічна і соціальна географія України. — Тернопіль: Підручники і посібники. — 2009. — 27 с.
В АПК входять підприємства і організації, пов'язані з випуском і переробкою сільськогосподарської продукції, її зберіганням, перевезенням і реалізацією, випуском основних виробничих фондів і ремонтом машин та устаткування, проведенням дослідницької роботи і втіленням результатів у практику землеробства і тваринництва тощо. Усі галузі, що входять до складу АПК, об'єднують в чотири сфери або групи: 1) фондоутворюючі галузі: сільськогосподарське машинобудування і будівництво; виробництво обладнання і машин для переробних галузей АПК, торгівлі, громадського харчування; хімія мінеральних добрив; комбікормова промисловість тощо;	[Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://we.org.ua/ekonomika/agropromyslovyyj-kompleks-ukrayiny/

Закінчення табл. 1.1

Визначення агропромислового комплексу	Автор, джерело
2) сільське господарство — основна частина комплексу, складена з рослинництва і тваринництва;	
3) переробні галузі — харчова, частково легка промисловість, підприємства зі зберігання і реалізації готової продукції АГРОБІЗНЕС;	
4) виробнича інфраструктура (транспорт, зв'язок, енерго-, тепло-, водозабезпечення) та система спеціальних навчальних і наукових закладів	

Завдання 2. Заповніть табл. 1.2.

Таблиця 1.2

СТАДІЇ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ

Стадії розвитку агробізнесу	Визначальні риси
Виникнення агробізнесу	
Становлення агробізнесу	
Формування агробізнесу	

Завдання 3. Використовуючи літературні джерела (не менше 7), здійсніть систематизацію підходів щодо визначення продовольчої безпеки результати оформити у вигляді таблиці (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ
ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Визначення	Автор	Джерело

Завдання 4. У наведеній на рис. 1.1 схемі зазначте сукупність галузей і виробництв, які відносяться до першої, другої, третьої сфери агробізнесу.

Рис. 1.1. Функціонально-галузовий розріз структури агробізнесу

Завдання 5. Заповніть табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Вид агропромислової інтеграції та міжгосподарського співробітництва	Зміст	Приклад
Вертикальна агропромислова інтеграція		
Конгломератна вертикальна інтеграція		
Горизонтальна агропромислова інтеграція		
Вертикальна координація		
Горизонтальна координація		
Кооперування		

Завдання 6. Представте у вигляді блок-схеми або табличної форми погляди на

- розвиток агропромислового виробництва в Україні та його особливості;
- переваги агропромислового виробництва;
- агропромислову інтеграцію: її економічну суть, особливості, стадії, напрями і рівні, зв'язки інтеграційного процесу;
- технологічний процес агропромислового виробництва, його суть, особливі ознаки, складові частини і зворотній зв'язок.

Завдання 7. Використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, складіть тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

Завдання 8. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції, складіть 15 тестових завдань для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 9. Сформулюйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте свій вибір.

Завдання 10. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

1.3. Практичні завдання

Завдання 1. Повні витрати підприємства на вирощування 1ц пшениці становили 1000 грош. одиниць. Розраховуючи ціну, підприємство закладає коефіцієнт прибутковості (частка прибутку в ціні) 20 %. В умовах інфляції планується зростання витрат на 500 грош. одиниць.

Постановка завдання:

Розрахувати:

- 1) ціну в поточному році;
- 2) ціну, яка повністю покриватиме витрати підприємства і збереже прибуток на 1 ц пшениці на попередньому рівні;
- 3) ціну, яка не тільки покриватиме витрати, а й забезпечить прибуток на рівні 25 %.

Завдання 2. Встановити вимоги сільського господарства до ресурсів промислового походження:

- а) мінеральні добрива;
- б) засоби захисту рослин;
- в) дощувальні установки;
- г) зернозбиральні комбайни;
- д) трактори.

Завдання 3. Встановити вимоги переробних галузей до таких видів сільськогосподарської сировини:

- а) молоко;
- б) м'ясо куряче;
- в) вовна;

- г) шкіра з шкур великої рогатої худоби
- д) льон;
- ж) овочі;
- з) зерно пшениці.

Завдання 4. Встановити переваги і вузькі місця (недоліки) таких напрямків агропромислової інтеграції:

- а) внутрішньогосподарська;
- б) міжгосподарська;
- в) міжгалузева;
- г) змішана.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

НАПРЯМКИ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Агропромислова інтеграція	Переваги	Недоліки
внутрішньогосподарська		
Міжгосподарська		
Міжгалузева		
Змішана		

Завдання 5. Користуючись схемою технологічного процесу одержання:

- а) чіпсів;
- б) яблучного соку;
- в) морозива;
- г) соняшникової олії;
- д) кетчупу;
- ж) хліба;
- б) взуття (шкіряного);
- в) овочевих консервів;
- г) сметани,

виокремити ланки:

- досільськогосподарську;
- сільськогосподарську;
- післясільськогосподарську.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Кінцева продукція агробізнесу	Ланка		
	досільсько- господарська	сільсько- господарська	післясільсько- господарська

Завдання 6. Предметом інтеграційного процесу виступають такі види зв'язків між галузями:

- 1) виробничі;
- 2) організаційно-господарські;
- 3) економічні;
- 4) соціальні.

Знайдіть правильну відповідь для кожного виду зв'язків між галузями на рис. 1.2 (з'єднайте стрілками прямокутники).

Виробничі	пов'язані із організацією спільних акцій та заходів, які забезпечують нормальне функціонування людського фактора
Організаційно-господарські	матеріалізуються у вартісні виміри і поширюються на сферу розподілу — обміну — споживання, охоплюючи кінцеві результати господарювання
Соціальні	охоплюють обмін факторами виробництва (виробничими ресурсами) або результатами виробничої діяльності переважно в матеріально-речовій формі.
Економічні	торкаються спільної діяльності в сфері організації та планування виробництва, впровадження прогресивних технологій та методів господарювання, створення певних інтегрованих структур

Рис. 1.2. Види зв'язків між галузями

Завдання 7. Проаналізуйте визначення агропромислової інтеграції, які наведені в економічній літературі (табл. 1.7). Яке з них Ви вважаєте відповідає найсучаснішим реаліям розвитку економічних процесів в агробізнесі України?

Таблиця 1.7

АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕНЬ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Визначення агропромислової інтеграції	Автор, джерело
Агропромислова інтеграція — розвиток виробничих і економічних зв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу, які пов'язані між собою, технологічно й об'єктивно орієнтовані на поєднання їх матеріальних інтересів у процесі виробництва і реалізації кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини	Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : підручник / В. Г. Андрійчук ; [редкол.: М. М. Коцупатрий (голова) та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Ф-т економіки АГРОБІЗНЕС. — Електрон. текстові дані. — Київ : КНЕУ, 2013. — 783 с.
Агропромислова інтеграція — це об'єктивний процес об'єднання спеціалізованого, пов'язаного спільним виробничим циклом сільськогосподарського і промислового виробництва в єдину систему відтворення	
Агропромислова інтеграція — зближення і поєднання галузей сільського господарства і промисловості, що забезпечує органічний синтез цих важливіших сфер матеріального виробництва, їх гармонічну соціально економічну єдність. Розвиваються ці процеси за висхідною лінією: починаючи від технології одержання, переробки і доведення до споживача продуктів сільськогосподарського походження і закінчуючи виникненням і формуванням певних виробничих структур агропромислового виробництва	Економика, организация и планирования агропромышленного комплекса. Под ред. В.Н.Нелепа. — К., 1989. — С. 21; Економіка підприємств . — Тернопіль: АГРОБІЗНЕС, 1997. — С. 188.
Агропромислова інтеграція — процес органічного злиття (об'єднання) сільськогосподарського виробництва з промисловістю і організація на цій основі агропромислових підприємств ”	Економіка підприємств. — Тернопіль: АГРОБІЗНЕС, 1997, — С. 188.

Завдання 8.**Вихідна інформація:**

- потужність консервної лінії — 2 т основної сировини за годину;

- середня норма витрат основної сировини на 1 тисячу облікових банок (тоб) готової продукції — 241 кг;
- тривалість сезону — 35 днів,
- тривалість зміни — 8 год;
- коефіцієнт змінності — 1,4;
- коефіцієнт нерівномірності надходження сировини — 1,8.

Постановка завдання. Визначити виробничу сезонну потужність консервного цеху.

Методика виконання.

1. Визначимо потужність консервного цеху за зміну як добуток потужності консервної лінії за годину, тривалість зміни та коефіцієнту змінності.

Отже, потужність консервного цеху за зміну:

$$2 \times 8 \times 1,4 = 22,4 \text{ т.}$$

2. Визначимо потужність консервного цеху за сезон як добуток потужності консервного цеху за зміну і кількості днів у сезоні:

Отже, потужність консервного цеху за сезон:

$$22,4 \times 35 = 784 \text{ т.}$$

3. Визначаємо сезонну потужність консервного цеху:

$$\frac{784}{(241:1000) \times 1,8} = 1807 \text{ тоб.}$$

Завдання 9

Вихідна інформація. Підприємство займається виготовленням круп із ячменю та вівса (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Вид зерна	Потужність цеху, тонн/год	Норма виходу крупи, %
Овес	0,25	38
Ячмінь	0,35	57

Постановка завдання. Визначити виробничу потужність міні-цеху з виготовлення круп.

Методика виконання

1. Визначаємо потужність цеху з переробки вівса:

$$\frac{0,25 \times 38\%}{100\%} = 0,1 \text{ т.}$$

2. Визначаємо потужність цеху з переробки ячменю

$$\frac{0,35 \times 57\%}{100\%} = 0,2 \text{ т.}$$

Завдання 10

Вихідна інформація. Підприємство займається виробництвом соків (табл. 1):

- тривалість сезону — 65 днів;
- цех працює в одну зміну (6,83 год за шестиденного робочого тижня) з одним вихідним днем на тиждень;
- місткість приймального бункера преса — 240 кг сировини;
- тривалість циклу — 0,3 год;
- коефіцієнт виходу соку становить — 0,6.

Постановка завдання. Визначити сезонну потужність сокового цеху.

Методика виконання:

1. Визначаємо кількість робочих днів за сезон:

$$\frac{65 \text{ днів} \times 6 \text{ днів працює на тиждень}}{7 \text{ днів на тиждень}} = 55 \text{ днів.}$$

2. Визначаємо кількість годин роботи сокового цеху за сезон:

$$55 \text{ днів} \times 6,83 \text{ год.} = 375 \text{ год.}$$

1) визначаємо кількість циклів за сезон:

$$\frac{375 \text{ год.}}{0,3 \text{ год.}} = 1250 \text{ циклів.}$$

2) визначаємо потужність сокового цеху за сезон:

$$1250 \text{ циклів} \times \frac{240 \text{ кг}}{1000 \text{ кг}} \times 0,6 = 180 \text{ т.}$$

1.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Виробництво і споживання основних продуктів харчування на душу населення в Україні (в динаміці за останні 20 років, порівняння з науково обґрунтованими нормами і з аналогічними показниками країн світу)».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Аналіз місця АПК в економіці України».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Аналіз позиції України на міжнародному аграрному ринку (обсяги виробництва, експорту, імпорту, ціни) за останні 10 років».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Здобутки, проблеми і перспективи торгівлі агропромисловою продукцією на світовому ринку».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Здобутки, проблеми і перспективи торгівлі агропромисловою продукцією на європейському ринку».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Продовольча проблема: суть і шляхи її розв'язання».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Нові виклики та загрози розвитку АПК України».

1.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Процес зближення і поєднання галузей сільського господарства і промисловості, що забезпечує органічний синтез цих важливіших сфер матеріального виробництва, їх гармонічну соціально-економічну	А. Суспільний поділ праці
2. Відокремлення різних видів праці і виробництва в суспільстві	Б. Агропромислова інтеграції
3. Поєднання природної і технічної стадій одержання конкретного виду кінцевої продукції.	В. Міжгалузеві зв'язки
4. Органічне поєднання і технологічна відповідність певній стадії процесу виробництва кінцевого продукту факторів виробництва, що формуються в досільськогосподарській, сільськогосподарській і післясільськогосподарській ланках	Г. ТанDEM

Визначення	Термін
5. Сукупність погоджених організаційних дій учасників спільної діяльності в сфері виробництва, управління, економіки і соціальних питань	Д. Технологічний процес агропромислового виробництва
6. Незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольство	Е. Синергічний принцип (ефект)
7. Зв'язок між елементами (ланками) системи з приводу задоволення ідентичних (взаємозамінних) потреб, застосування взаємозамінних ресурсів комплексного (спільного) використання економічного (виробничого) потенціалу	Ж. Агропромислове формування
8. Первинна ланка суспільного поділу праці, в якій організаційно і технологічно поєднуються певні елементи технологічного процесу одержання кінцевого продукту на основі промислової переробки сільсько-господарської сировини	З. Продовольча проблема
9. Підприємство, яке виконує покладену на нього функціональну роль по забезпеченню того чи іншого елементу технологічного процесу	І. Зворотний зв'язок
10. Технологічні та економічні вимоги галузі-споживача до галузі-виробника (постачальника) ресурсів	К. Агропромислової інтеграції рівні
11. Насиченість сільського господарства матеріально-технічними ресурсами промислового походження, які дають змогу запровадити машинне виробництво	Л. Відокремлена господарська структура
12. Можливість забезпечення технологічної єдності природного і технічного факторів виробництва в масштабах країни чи регіону	М. Індустріалізація сільського господарства

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Переважання сільського господарства в його первинних примітивних формах відноситься до першого етапу розвитку взаємовідносин між сільським господарством і промисловістю	
2. Інтенсивний розвиток матеріально-технічної бази сільського господарства, перетворення його у виробництво індустріального типу відноситься до другого етапу розвитку взаємовідносин між сільським господарством і промисловістю	
3. Інтенсивний розвиток промисловості і відносно відставання сільського господарства відноситься до другого етапу розвитку взаємовідносин між сільським господарством і промисловістю	

4. На стадії виникнення агробізнесу визначальними рисами міжгалузевого поділу праці слід вважати розвиток товарного обміну (товарно-грошових відносин) між галузями і підприємствами сільського господарства і промисловості, досить стійкий розвиток переробних галузей, торгово-економічного посередництва, створення всіх необхідних передумов для організації агропромислового виробництва	
5. Стадія становлення агробізнесу характеризується появою нових факторів виробництва і нових виробничих ресурсів, виникненням нових галузей і підприємств (що поєднують одночасно виробництво сировини, її переробку і навіть реалізацію продукції), створенням інтегрованих органів управління та спільного механізму господарювання, організацією основ агропромислового виробництва	
6. Для стадії формування агробізнесу, яка є найважливішою і водночас такою, що постійно вдосконалюється, властивими рисами є цілковите підпорядкування виробництва попиту, можливість підтримання збалансованості виробництва між окремими галузями і підприємствами, досягнення майже однакового рівня технічного розвитку між ними, дію паритетних відносин між сільським господарством і промисловістю, виникнення цілісної виробничо-економічної системи, що базується на послідовному процесі, в основі якого лежить схема «постачання ресурсів — виробництво сировини — її промислова переробка — реалізація кінцевого продукту»	
7. До головних причин відновлення синтезу сільського господарства і промисловості відносять: механізовані та технологічно спеціалізовані підприємства аграрного сектору, які в значних обсягах виробляють однорідну продукцію (особливо малотранспортабельну та обмежену в часі зберігання), можуть досягти високого ефекту за умов, коли досягається їх організаційно-економічне злиття з переробними в єдиний технологічний процес агропромислових формувань; зростання потужностей переробних підприємств, їх асортиментна політика визначається надійністю та ритмічністю постачання сировини, що також досягається в результаті об'єднання виробництва сировини та її переробки	
8. Потреба інтеграції сільського господарства і переробних галузей промисловості обумовлюється є об'єктивною необхідністю поступального розвитку продовольчого сектора	
9. Агропромислова інтеграція (АПІ) — явище тимчасове і епізодичне, і не є закономірним процесом суспільного поділу праці.	
10. Технологічний процес агропромислового виробництва (ТП АПВ — це технологія виробництва того чи іншого кінцевого продукту	
11. З точки зору продукування факторів виробництва та їх ролі у створенні кінцевого продукту весь технологічний процес і агропромислове виробництво можна поділити на 3 ланки: досільськогосподарську, власне сільськогосподарську і післясільськогосподарську	

12. З точки зору формування галузевої структури агропромислового виробництва варто виділити окремо промисловість, сільське господарство, торгівлю	
13. Досільськогосподарська ланка — заготівля сільськогосподарської продукції та сировини, їх промислову переробку і реалізацію кінцевого продукту	
14. Післясільськогосподарська ланка складається з тих галузей промисловості, які виробляють для аграрного сектора необхідні матеріально-технічні ресурси (трактори, комбайни, мінеральні добрива, засоби захисту рослин і тварин, інвентар тощо)	
15. Сільськогосподарська ланка — це власне процес одержання сільськогосподарської продукції, в якому безпосередню участь беруть матеріально-технічні ресурси, вироблені в галузях промисловості, що віднесені до досільськогосподарської ланки	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожну завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Аграрний детермінізм — це:

а) необґрунтоване завищення ролі сільського господарства в розв'язанні соціально-економічних питань і зокрема продовольчої проблеми;

б) необґрунтований вплив сільського господарства в розв'язанні соціально-економічних питань і зокрема продовольчої проблеми;

в) необґрунтоване заниження ролі сільського господарства в розв'язанні соціально-економічних питань і зокрема продовольчої проблеми;

г) сукупність науково-обґрунтованих ідей і важелів впливу на функціонування сільського господарства та зв'язаних з ним галузей на певному історичному етапі розвитку національної економіки.

2. Агропромислова інтеграція — це:

а) процес зближення і поєднання галузей сільського господарства і промисловості, що забезпечує органічний синтез цих важливіших сфер матеріального виробництва, їх гармонічну соціально-економічну єдність;

б) сукупність науково-обґрунтованих ідей і важелів впливу на функціонування сільського господарства та зв'язаних з ним галузей на певному історичному етапі розвитку національної економіки;

в) необґрунтоване завищення ролі сільського господарства в розв'язанні соціально-економічних питань і зокрема продовольчої проблеми;

г) немає правильної відповіді.

3. Сукупність науково-обґрунтованих ідей і важелів державного впливу на функціонування сільського господарства та зв'язаних з ним галузей на певному історичному етапі розвитку національної економіки;

- а) аграрна політика
- б) аграрний детермінізм
- в) державна політика
- г) економічна політика

4. Аграрна політика — це:

а) сукупність науково-обґрунтованих ідей і важелів державного впливу на функціонування сільського господарства та зв'язаних з ним галузей на певному історичному етапі розвитку національної економіки;

б) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

в) ступінь синтезу елементів технологічного процесу одержання кінцевого продукту;

- г) немає правильної відповіді.

5. Агропромислове виробництво — це:

а) перехід від традиційного відокремлення господарсько-виробничих зв'язків між окремими елементами технологічного процесу до їх органічного поєднання та організаційного оформлення в певні міжгалузеві структури;

б) сукупність науково-обґрунтованих ідей і важелів державного впливу на функціонування сільського господарства та зв'язаних з ним галузей на певному історичному етапі розвитку національної економіки;

в) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

г) ступінь синтезу елементів технологічного процесу одержання кінцевого продукту.

6. Агропромислова інтеграція вертикальна — це:

а) організація співпраці юридично та економічно самостійних підприємств та організацій, які в процесі відтворення на основі поділу праці здійснюють різні стадії виробничого циклу по одержанню кінцевого продукту;

б) сукупність науково-обґрунтованих ідей і важелів державного впливу на функціонування сільського господарства та

зв'язаних з ним галузей на певному історичному етапі розвитку національної економіки;

в) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

г) ступінь синтезу елементів технологічного процесу одержання кінцевого продукту.

7. Агропромислова інтеграція горизонтальна — це:

а) форма організації співробітництва юридично та економічно самостійних підприємств і організацій однієї галузі;

б) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

в) можливість забезпечення технологічної єдності природного і технічного факторів виробництва в масштабах країни чи регіону;

г) немає правильної відповіді.

8. Агропромисловий комплекс — це:

а) сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю цілей і завдань по розв'язанню продовольчої проблеми;

б) врахування промисловістю запитів сільського господарства при виробництві матеріально-технічних ресурсів;

в) агропромислове формування — первинна ланка суспільного поділу праці, в якій організаційно і технологічно поєднуються певні елементи технологічного процесу одержання кінцевого продукту на основі промислової переробки сільськогосподарської сировини;

г) підприємство, яке виконує покладену на нього функціональну роль по забезпеченню того чи того елементу технологічного процесу;

9. Аграризація індустрії — це:

а) врахування промисловістю запитів сільського господарства при виробництві матеріально-технічних ресурсів;

б) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

в) можливість забезпечення технологічної єдності природного і технічного факторів виробництва в масштабах країни чи регіону;

г) вибір найприйнятнішої організаційної форми поєднання природного і технічного факторів виробництва та реалізації між-галузевих зв'язків.

10. Агропромислове формування — це:

а) первинна ланка суспільного поділу праці, в якій організаційно і технологічно поєднуються певні елементи технологічного процесу одержання кінцевого продукту на основі промислової переробки сільськогосподарської сировини;

б) підприємство, яке виконує покладену на нього функціональну роль по забезпеченню того чи того елементу технологічного процесу;

в) насиченість сільського господарства матеріально-технічними ресурсами промислового походження, які дають змогу запровадити машинне виробництво;

г) немає правильної відповіді.

11. Стадії агропромислової інтеграції — це:

а) ступінь синтезу елементів технологічного процесу одержання кінцевого продукту;

б) сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю цілей і завдань по розв'язанню продовольчої проблеми;

в) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

г) немає правильної відповіді.

12. Рівні агропромислової інтеграції — це:

а) можливість забезпечення технологічної єдності природного і технічного факторів виробництва в масштабах країни чи регіону;

б) сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю цілей і завдань по розв'язанню продовольчої проблеми;

в) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

г) немає правильної відповіді.

13. Агропромислової інтеграції напрям — це:

а) вибір найприйнятнішої організаційної форми поєднання природного і технічного факторів виробництва та реалізації між-галузевих зв'язків;

б) можливість забезпечення технологічної єдності природного і технічного факторів виробництва в масштабах країни чи регіону;

б) сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю цілей і завдань по розв'язанню продовольчої проблеми;

в) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості;

г) немає правильної відповіді.

14. Агропромислової інтеграції стадії — це:

а) ступінь синтезу елементів технологічного процесу одержання кінцевого продукту;

б) можливість забезпечення технологічної єдності природного і технічного факторів виробництва в масштабах країни чи регіону;

в) сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю цілей і завдань по розв'язанню продовольчої проблеми;

г) перелік тих конкретних завдань економічного, організаційного, соціального і морально-етичного характеру, які мають обов'язково вирішуватись у процесі синтезу сільського господарства і промисловості.

15. Суспільний поділ праці — це:

а) відокремлення різних видів праці і виробництва в суспільстві;

б) поєднання природної і технічної стадій одержання конкретного виду кінцевої продукції;

в) органічне поєднання та технологічна відповідність певній стадії процесу виробництва кінцевого продукту факторів виробництва, що формуються в досільськогосподарській, сільськогосподарській і післясільськогосподарській ланках;

г) сукупність галузей, організаційно і економічно об'єднаних єдністю цілей і завдань по розв'язанню продовольчої проблеми;

16. Відокремлена господарська структура — це.

а) підприємство, яке виконує покладену на нього функціональну роль по забезпеченню того чи іншого елементу технологічного процесу;

б) первинна ланка суспільного поділу праці, в якій організаційно і технологічно поєднуються певні елементи технологічного процесу одержання кінцевого продукту на основі промислової переробки сільськогосподарської сировини;

в) сукупність погоджених організаційних дій учасників спільної діяльності в сфері виробництва, управління, економіки і соціальних питань;

г) немає правильної відповіді.

17. Продовольча проблема — це:

а) незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольство;

б) зв'язок між елементами (ланками) системи з приводу задоволення ідентичних (взаємозамінних) потреб, застосування взаємозамінних ресурсів комплексного (спільного) використання економічного (виробничого) потенціалу;

в) конкретна реалізація умов і цілей агропромислової інтеграції в історичному аспекті виникнення, становлення і формування цієї міжгалузевої структури;

г) немає правильної відповіді.

18. Суспільний поділ праці — це:

а) відокремлення різних видів праці і виробництва в суспільстві;

б) врахування промисловістю запитів сільського господарства при виробництві матеріально-технічних ресурсів;

в) первинна ланка суспільного поділу праці, в якій організаційно і технологічно поєднуються певні елементи технологічного процесу одержання кінцевого продукту на основі промислової переробки сільськогосподарської сировини;

г) немає правильної відповіді.

19. Зворотний зв'язок — це:

а) технологічні та економічні вимоги галузі-споживача до галузі-виробника (постачальника) ресурсів;

б) насиченість сільського господарства матеріально-технічними ресурсами промислового походження, які дають змогу запровадити машинне виробництво;

в) сукупність погоджених організаційних дій учасників спільної діяльності в сфері виробництва, управління, економіки і соціальних питань;

г) немає правильної відповіді.

20. Синергійний принцип (ефект) — це:

а) зв'язок між елементами (ланками) системи з приводу задоволення ідентичних (взаємозамінних) потреб, застосування взаємозамінних ресурсів комплексного (спільного) використання економічного (виробничого) потенціалу;

б) конкретна реалізація умов і цілей агропромислової інтеграції в історичному аспекті виникнення, становлення і формування цієї міжгалузевої структури;

в) сукупність погоджених організаційних дій учасників спільної діяльності у сфері виробництва, управління, економіки і соціальних питань;

г) немає правильної відповіді.

21. Технологічний процес агропромислового виробництва — це:

а) органічне поєднання та технологічна відповідність певній стадії процесу виробництва кінцевого продукту факторів виробництва, що формуються у досільськогосподарській, сільськогосподарській і післясільськогосподарській ланках;

б) суть зв'язків між окремими елементами (процесами) системи, кожен з яких виконує функцію, необхідну для досягнення певної мети (відповідно до функціонального призначення даного елементу чи процесу);

в) відокремлення різних видів праці і виробництва в суспільстві;

г) поєднання природної і технічної стадій одержання конкретного виду кінцевої продукції.

1.6. Інформаційне забезпечення

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

2. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.

3. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АГРОБІЗНЕС [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

4. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 5—36.

5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 10—36.

АГРОБІЗНЕС — ЛОГІЧНЕ ЗАВЕРШЕННЯ ПРОЦЕСУ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару-розгорнутої бесіди, семінару-вирішення ситуаційних вправ, дискусії з елементами аналізу.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі менеджменту; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок та умінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і вмінь; здатність до навчання та пристосування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї (креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, вміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- організаційно-економічна суть господарських структур і агропромислових формувань;

- зміст, особливості, завдання народногосподарського і регіонального агробізнесу;

- структуру агробізнесу і відповідність її кінцево-цільовим завданням;

- суть та особливості кінцевої продукції агробізнесу;

- місце агробізнесу в системі єдиного народногосподарського комплексу;

- зміст, особливості і перспективи вхідних і вихідних зв'язків агробізнесу;

- теоретичні засади та потреби визначення ефективності агропромислового виробництва (АПВ);

УМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують агропромисловий комплекс ;

- оцінювати різні джерела одержання продовольства та порівнювати їх економічну ефективність у динаміці;

- здійснювати класифікацію втрат продовольства та сировини та знаходити економічно доцільні шляхи їх скорочення;

- розраховувати втрати продовольства та сировини;

- розраховувати ефективність АПВ;

- здійснювати вибір та обґрунтування критеріїв ефективності АПВ;

- застосовувати критерії ефективності для різних рівнів управління агробізнесу;

- застосовувати методику визначення показників ефективності АПВ;

- аналізувати ефективність виробничо-фінансової діяльності агропромислових формувань (АПФ).

2.1. Питання для обговорення

1. Агропромислові виробничо-господарські структури (ВГС) і агропромислові формування (АПФ): суть і відмінності.

2. Соціально-економічна суть агробізнесу та його глобальні завдання.

3. Національний і регіональні агробізнес: поняття, відмінності.

4. Критерії і показники оцінки ролі і місця агробізнесу в національній економіці.

5. Структура агробізнесу та її основні види.

2.2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Незалежно від ступеня інтегрованості агропромислового виробництва господарські структури і агропромислові формування є складовими частинами агропромислового комплексу, який виступає як логічне завершення процесу агропромислової інтеграції і являє собою організаційне оформлення міжга-

лузових зв'язків, що виникають між сільським господарством і галузями промисловості, які виробляють матеріально-технічні ресурси, переробними галузями, торговими організаціями, а також підприємствами і установами, що формують виробничу і соціальну інфраструктуру агробізнесу.

Оскільки ці зв'язки складаються на макро- і мікрорівнях, то слід розрізняти народногосподарський (національний) і регіональний агробізнес.

На рис. 2.1 у вільних прямокутниках зліва зазначте назви видів агропромислового комплексу, що відповідають визначенням, які розташовані у прямокутниках справа.

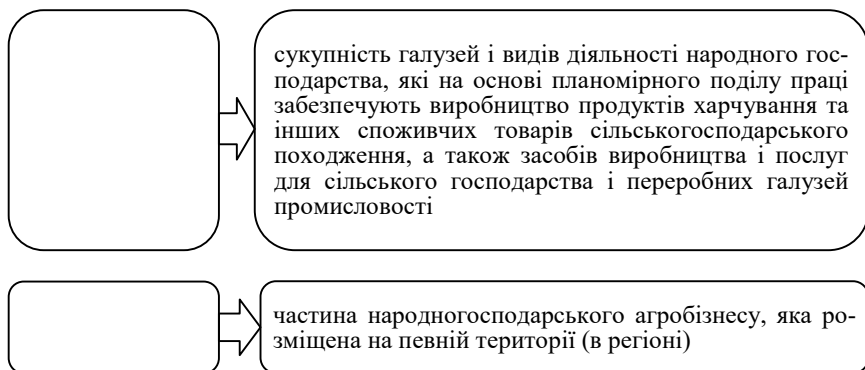

Рис. 2.1. Народногосподарський (національний)
і регіональний агробізнес

Завдання 2. В сучасних умовах агробізнес покликаний забезпечити виконання таких глобальних завдань:

- найповніше забезпечення у відповідності з реальним попитом потреб суспільства в продуктах харчування і предметах масового споживання, одержаних із сільськогосподарської сировини;
- забезпечення умов відтворення агропромислового виробництва на інтенсивній основі і збереження навколишнього середовища.

Продовжить наведений вище перелік завдань.

Завдання 3. Для сучасних реалій агробізнесу України скорочення втрат продукції та сировини є одним з найвагоміших джерел одержання продовольства. Втрати продукції і сировини допускаються не лише в сільському господарстві. До них причетні і галузі промисловості, в тому числі і ті, що виробляють матеріально-технічні ресурси і переробляють сировину, і торгівля.

Отже, втрати агропромислового виробництва відбуваються:

- у галузях промисловості, що забезпечують агробізнес матеріально-технічними ресурсами;
- у сільському господарстві;
- у заготівлі і переробці сільськогосподарської сировини;
- у торгівлі.

Наповніть конкретним переліком втрат вищенаведені ланки агробізнесу. Результати оформіть у вигляді схеми (рис. 2.2).

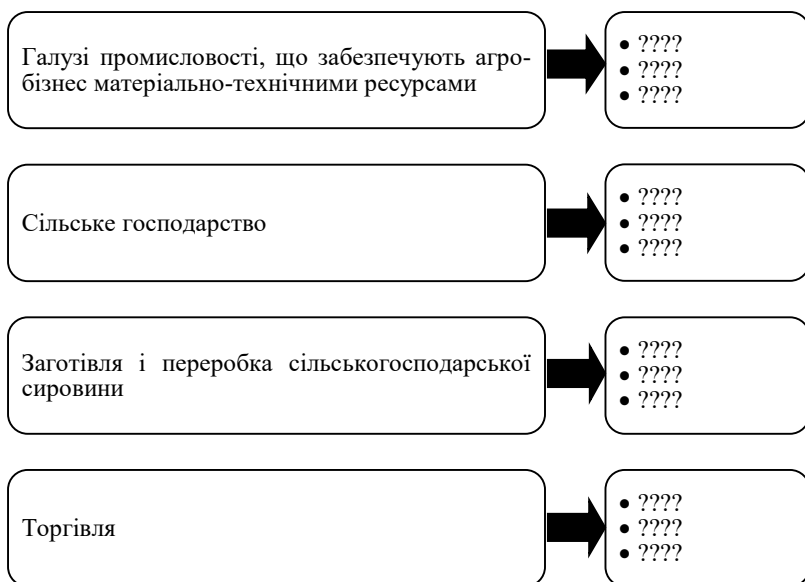

Рис. 2.2. Втрати сировини і продукції в різних ланках агропромислового комплексу

Завдання 4. Використовуючи підказки, що розташовані під табл. 2.1, уточніть зміст, особливості та переваги різних підходів структурної побудови агробізнесу:

- виробничо-технологічного;
- територіально-виробничого;
- організаційно-управлінського;
- соціально-економічного;
- продуктового (або предметно-технологічного).

Таблиця 2.1

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО СТРУКТУРНОЇ ПОБУДОВИ АГРОБІЗНЕСУ

Підходи	Зміст	Особливості	Переваги
Виробничо-технологічного			
Територіально-виробничий			
Організаційно-управлінський			
Соціально-економічний			

Підказки

- в основі характеристики — сукупність факторів (ресурсів) виробництва і технологічних способів їх поєднання для одержання продукції з певними споживчими властивостями, а також максимальне врахування зворотного зв'язку при комплектуванні ресурсів для виробництва кінцевого продукту;

- сукупність регіональних (територіальних) агробізнес з усіма їх особливостями, що обумовлені рівнем суспільного поділу праці, природно-економічними умовами виробництва, адміністративно-територіальними поділом;

- на різних рівнях агропромислового виробництва складаються різноманітні форми організації та управління інтеграційними процесами. Водночас інтереси агропромислове виробництво (АПВ) потребують, щоб вони були ієрархічно поєднаними і забезпечували цілеспрямований і взаємоузгоджений розвиток усіх ланок агробізнесу. А це в свою чергу передбачає розумний розподіл відповідальності і компетенції між мікро- і макроекономічними керуючими системами за принципом «знизу до верху»;

- сукупність різновидів форм власності і господарювання та обумовлену цим наявність різних соціальних груп населення (працівники державних, приватних підприємств, орендарі і орендодавці, фермери, інші приватні господарі тощо);

- за будь-яких проявів агропромислової інтеграції (АПІ) спільний інтерес інтегрованих галузей і підприємств матеріалізується у виробництві конкретних видів кінцевої продукції (одного чи кількох).

Завдання 4. Схематично функціонально-галузеву структуру агробізнесу можна зобразити в такий спосіб (рис. 2.3).

Використовуючи підказки, розташовані під схемою, заповніть порожні прямокутники.

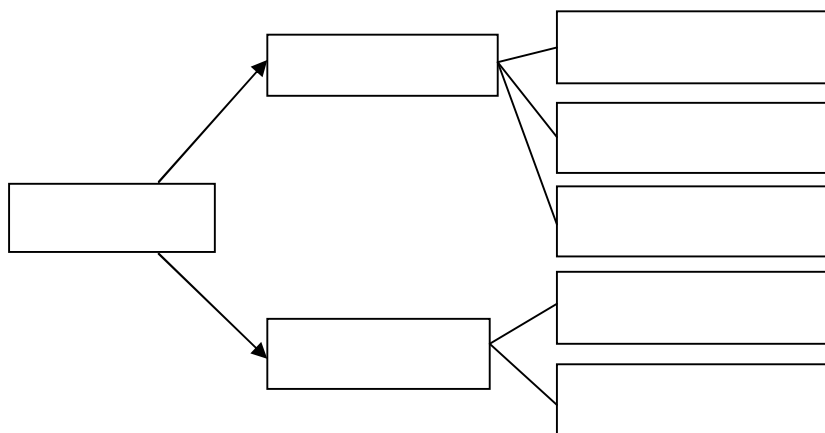

Рис. 2.3. Функціонально-галузеву структуру агробізнесу

Підказки: інфраструктура; перша сфера; друга сфера; виробнича; інфраструктура; основне виробництво; на рівні економіки держави; соціальна; третя сфера.

Завдання 5. Для оцінки ефективності функціонування агробізнесу сформована система показників на різних рівнях:

- 1) національному (народного господарському);
- 2) регіональному;
- 3) локальному.

Система економічних показників є підставою для глибокого аналізу ступеня розвитку агробізнесу на різних рівнях національної економіки. Їх розрахунок дозволяє не лише оцінити стан розвитку агробізнесу, а й прогнозувати ті реальні зрушення, які необхідні для підвищення ефективності агропромислового виробництва (АПВ). Ці показники можна застосовувати також з метою аналізу діяльності як окремих галузевих підприємств, так і агропромислових формувань.

Зазначте в табл. 2.2, які показники застосовується на національному, регіональному, локальному рівнях. Такими показниками є:

- валова, товарна продукція, валовий і чистий доход, прибуток з розрахунку на одиницю виробничого потенціалу підприємства (групи підприємств);
- питома вага агробізнесу у використанні виробничих фондів, потужностей, трудових, земельних і водних ресурсів;

- частка агробізнесу у загальнонаціональних інвестиціях і бюджетному фінансуванні потреб народного господарства;
- частка агробізнесу регіону у використанні виробничого потенціалу та фінансових ресурсів;
- питома вага агробізнесу у виробництві валової продукції;
- обсяги виробництва та споживання в розрахунку на душу населення продовольчих товарів, у т.ч. за рахунок вітчизняних товаровиробників (у порівнянні з науково обґрунтованими нормами);
- рівень концентрації в агробізнесі іноземних і комерційних капітальних вкладень;
- роль агробізнесу регіону у формуванні регіонального сировинного та продовольчого ринку;
- місце підприємств і формувань агробізнесу у самозабезпеченні регіону продовольчими товарами;
- роль агробізнесу у формуванні валового внутрішнього продукту (ВВП), національного доходу, прибуткової частини державного бюджету, експортного потенціалу, виробничого та особистого споживання;
- ефективність переробки сільськогосподарської продукції і сировини;
- рівень функціонування прямих зв'язків і виконання договірної дисципліни між сільськогосподарськими, переробними та сервісними підприємствами;
- обсяги продукції, що підлягають міжрегіональному обміну та вивезенню за межі регіону;
- розміри завезення (імпорту) продовольства в регіон.
- ступінь розвитку АПІ і міжгосподарського кооперування;
- місце агробізнесу в доходах від зовнішньої торгівлі та забезпеченні платіжного балансу;
- рівень споживання продовольства з розрахунку на душу населення, у т.ч. за рахунок регіонального виробництва;
- динаміка кінцевої продукції з розрахунку на одиницю затрат;
- фондоемність, матеріалоемність, трудоемкість продукції у сільськогосподарських і переробних підприємствах;
- частка сільського господарства, переробної промисловості та торгівлі в сукупних затратах і прибутку окремо взятих продуктових вертикалей;
- ефективність виробництва як відношення одержаного прибутку до сукупних затрат по кожній галузі АПВ.

Таблиця 2.2

СИСТЕМУ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ

Рівні національної економіки	Показники	Розрахунок
Національний (народногосподарський)		
Регіональний		
Локальний		

Завдання 6. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- агропромисловий комплекс і його сутність;
- національний і регіональний рівні агробізнесу: поняття, відмінності;
- критерії і показники оцінки ролі і місця агробізнесу в національній економіці;
- структуру агробізнесу та її основні види.

Завдання 8. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 9. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції, складіть 15 тестових завдань для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 10. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агробізнесу України.

2.3. Практичні завдання

Завдання 1. Підприємство займається виробництвом сільськогосподарської продукції. Вихідну інформацію до завдання наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники	Продукція		
	молоко	соняшник	цукровий буряк
Обсяг реалізації, тис. т	120	250	250
Повна собівартість, гр. од. / т	120	180	300
Ціна реалізації, гр.од. / т	150	200	320
Середньорічний обсяг виробничих фондів, тис. гр. од.	180 млн гр. од		

Постановка завдання. Розрахувати:

- 1) показники рентабельності виробництва продукції;
- 2) показники рентабельності продажу продукції;
- 3) визначити найрентабельніший вид продукції.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Визначимо прибуток від реалізації за кожним варіантом:

отже, прибуток від реалізації молока: $(150 - 120) \times 120$;

отже, прибуток від реалізації соняшника: $(200 - 180) \times 250$;

отже, прибуток від реалізації цукрового буряка:

$(320 - 300) \times 250$.

Визначаємо прибуток від реалізації всіх видів продукції як сума прибутків за кожним видом продукції.

2. Визначимо рентабельність виробництва за кожним варіантом за формулою:

$$\frac{\text{Ціна} - \text{Повна собівартість}}{\text{Повна собівартість}} \times 100 \%$$

3. Повна собівартість річного випуску продукції визначається як сума повних собівартостей за кожним видом продукції.

Отже, повна собівартість річного випуску продукції:

$$(120 \times 120) + (180 \times 250) + (300 \times 250).$$

4. Рентабельність продукції підприємства є часткою від прибутку від реалізації всіх видів продукції і повної собівартості річного випуску продукції.

5. Визначимо обсяг чистої виручки за кожним варіантом:

отже обсяг чистої виручки від реалізації молока:

$$150 \times 120 = 18\,000;$$

отже обсяг чистої виручки від реалізації соняшника:

$$200 \times 250 = 50\,000;$$

отже обсяг чистої виручки від реалізації цукрового буряка:

$$320 \times 250 = 80\,000.$$

Таким чином, загальний обсяг чистої виручки від реалізації продукції є сума чистої виручки за кожним варіантом виробництва, а саме:

$$18\,000 + 50\,000 + 80\,000.$$

6. Визначаємо рентабельність продажу всієї сільськогосподарської продукції як частку від прибутку від реалізації усіх видів продукції і обсягу чистої виручки від реалізації всіх видів продукції.

7. Визначаємо рентабельність виробництва всієї сільськогосподарської продукції як частку від прибутку від реалізації усіх видів продукції та середньорічного обсягу виробничих фондів.

Завдання 2. Обсяг валової продукції агрофірми «Перемога» в оптових цінах складає 5,5 млн грн, у тому числі вартість основних матеріалів, використаних для виготовлення продукції складає 2 млн грн, купованих напівфабрикатів і комплектуючих виробів — 0,5 млн грн, амортизаційні відрахування — 0,315 млн грн.

Постановка завдання. Розрахувати обсяг чистої та умовно-чистої продукції підприємства.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. **Обсяг чистої продукції (ЧП)** розраховуємо за формулою:

$$\text{ЧП} = \text{ТП} - \text{МВ} - \text{Ав},$$

де ТП — обсяг товарної продукції;

МВ — матеріальні витрати на виробництво продукції;

Ав — сума амортизаційних відрахувань за відповідний період.

Отже, **обсяг чистої продукції (ЧП)** дорівнює:

$$5,5 - 2 - 0,5 - 0,315 = 2,685 \text{ млн грн.}$$

2. **Обсяг умовно-чистої продукції (УЧП)** розраховуємо за формулою:

$$\text{УЧП} = \text{ЧП} + \text{Ав},$$

де УЧП — умовно-чиста продукція;

ЧП — чиста продукція;

Ав — сума амортизаційних відрахувань за відповідний період.

Отже, **обсяг умовно-чистої продукції (УЧП)** дорівнює

$$2,685 + 0,315 = 3 \text{ млн грн.}$$

Завдання 3. Вихідну інформацію стосовно обсягу випуску продукції на підприємстві представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

ВИХІДНА ІНФОРМАЦІЯ ДО ЗАВДАННЯ

Показники	План	Факт
Кількість видів продукції, од,	86	94
у тому числі нових видів	22	18
Обсяг виробництва продукції в оптових цінах підприємства, тис. грн	4900	5000
у тому числі нових видів	1620	1280

Постановка завданн:

1. Визначити ступінь оновлення номенклатури продукції за планом і за звітом.

2. Визначити ступінь оновлення продукції по вартості за планом і за звітом.

3. Проаналізувати отримані значення.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Ступінь оновлення номенклатури продукції визначається як відношення кількості нових видів продукції до загальної кількості видів продукції, що випускається.

Отже, ступінь оновлення номенклатури продукції за планом дорівнює:

$$\frac{22}{86} = 0,2558, \text{ або } 25,6 \%;$$

ступінь оновлення номенклатури продукції за звітом дорівнює:

$$\frac{18}{94} = 0,1915, \text{ або } 19,2 \%.$$

2. Ступінь оновлення продукції за вартістю за планом дорівнюватиме:

$$\frac{1620}{4900} = 0,3306, \text{ або } 33,1 \%.$$

Ступінь оновлення продукції за вартістю за звітом дорівнюватиме:

$$\frac{1280}{5000} = 0,256, \text{ або } 25,6 \%.$$

3. Таким чином, планове завдання оновлення продукції не виконане. Перевиконання плану з обсягу виробництва, очевидно. Досягнуте за рахунок понадпланового виробництва застарілих виробів, нових виробів випущено на 4 види менше (22 – 18), ніж заплановано, а загальна кількість виробів, що випускається зросла на 8 (86 – 94). Застарілих видів продукції заплановано виробляти 64 (86 – 22), а фактично вироблено 76 (94 – 18) видів, тобто на 12 видів більше.

Завдання 4. Вихідну інформацію стосовно обсягів виробництва товарної та чистої продукції в агрофірмі «Перемога» представлено у табл. 2.5

Таблиця 2.5

ВИХІДНА ІНФОРМАЦІЯ ДО ЗАВДАННЯ

Показники	Базовий період	Звітний період
Обсяг товарної продукції, у тому числі:	800	820
матеріали	224	265
амортизація	15	15
витрати на оплату праці	120	110

Постановка завдання

1. Оцінити темпи зростання обсягів виробництва товарної та чистої продукції.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. а) Розрахуємо обсяг чистої продукції за формулою:

$$\text{ЧП} = \text{ТП} - \text{МВ} - \text{Ав},$$

де ТП — обсяг товарної продукції;

МВ — матеріальні витрати на виробництво продукції;

Ав — сума амортизаційних відрахувань за відповідний період.

Отже, **обсяг чистої продукції (ЧП)** дорівнює:

за базовий період: $800 - 224 - 15 = 561$ тис. гр. од.;

за звітний період: $820 - 265 - 15 = 540$ тис. гр. од.

б) Обсяг умовно-чистої продукції (УЧП) розраховуємо за формулою:

$$\text{УЧП} = \text{ЧП} + \text{Ав},$$

де УЧП — умовно-чиста продукція;

ЧП — чиста продукція;

Ав — сума амортизаційних відрахувань за відповідний період.

Отже, **обсяг умовно-чистої продукції (УЧП)** дорівнює:

за базовий період: $561 + 15 = 576$ тис. гр. од.;

за звітний період: $540 + 15 = 555$ тис. гр. од.

2. Визначаємо темпи зростання обсягів виробництва товарної продукції за формулою:

$$T_{зр} = \frac{ТП_1}{ТП_0} \times 100,$$

де $T_{зр}$ — темп зростання обсягів виробництва товарної продукції;
 $ТП_1, ТП_0$ — обсяги виробництва товарної продукції відповідно за звітний і базовий періоди.

3. Визначаємо темпи зростання обсягів виробництва валової продукції за формулою:

$$T_{зр} = \frac{ВП_1}{ВП_0} \times 100,$$

де $T_{зр}$ — темп зростання обсягів виробництва товарної продукції;

$ВП_1, ВП_0$ — обсяги виробництва товарної продукції відповідно за звітний і базовий періоди.

Результати розрахунків представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**ТЕМПИ ЗРОСТАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ТОВАРНОЇ
ТА ЧИСТОЇ ПРОДУКЦІЇ, %**

Показники	Базовий період	Звітний період	Темпи зростання
Обсяг товарної продукції, тис. гр. од., у тому числі	800	820	102,5
матеріали, тис. гр. од.	224	265	118,3
амортизація, тис. гр. од..	15	15	100
витрати на оплату праці, тис. гр. од..	120	110	91,7
обсяг чистої продукції, тис. гр. од.	561	540	96,4
обсяг умовно-чистої продукції, тис. гр. од.	576	555	94,4

Висновки: Таким чином, фактичний обсяг товарної продукції збільшився на 2,5 %, але зростання здійснювалось за рахунок зростання матеріальних витрат на 18,3 %. Обсяг чистої продукції зменшився на 3,6 %, а обсяг умовно-чистої продукції зменшився на 5,6 %.

Завдання 5. Вихідну інформацію до завдання наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

СТРУКТУРА ТОВАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Продукція	Оптова ціна, грн	Обсяги виробництва, шт	
		план	факт
1	175	1728	1500
2	210	1680	1660
3	245	820	950
4	220	575	800
Разом	×	4803	4910

Постановка завдання. На основі даних табл. 2.7 проаналізувати зміни в структурі товарної продукції та оцінити приріст товарної продукції за рахунок цього фактора.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність.

1. Коефіцієнт виконання плану по товарній продукції розраховується як добуток фактичного обсягу товарної продукції до планового обсягу товарної продукції.

Отже, коефіцієнт виконання плану по товарній продукції дорівнює:

$$4910 : 4803 = 1,022.$$

2. Визначимо обсяг товарної продукції плановий і фактичний у грошовому виразі відповідно по кожному виду продукції як добуток оптової ціни та обсягу товарної продукції. Результати розрахунків наведені у табл. 2.8 (5 і 6 колонки).

Таблиця 2.8

ВПЛИВ СТРУКТУРИ ТОВАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЇЇ ОБСЯГ

Продукція	Оптова ціна, грн	Товарна продукція, шт.		Товарна продукція, грн			Зміни у товарній продукції за рахунок структури
		план	факт	план	факт	скоригована	
1	175	1728	1500	302 400	262 500	309 053	−46 553
2	210	1680	1660	352 800	348 600	360 562	−11 962
3	245	820	950	200 900	232 750	205 320	+27 430
4	220	575	800	126 500	176 000	129 283	+146 717
Разом		803	910	982 600	10 009 850	1 004 218	+15 632

3. Товарна продукція фактична при плановій структурі (скоригована) розраховується як добуток товарної продукції планової відповідного виду продукції та коефіцієнту виконання плану. Результати розрахунків наведено у табл. 5 (7 колонка).

4. Визначимо зміни у товарній продукції за рахунок структури по кожному виду продукції як різниця між фактичним обсягом товарної продукції і скоригованим.

Отже, зміни у товарній продукції за рахунок структури по продукції 1 дорівнює:

$$262\,500 - 309\,053 = -46\,553 \text{ грн.}$$

Аналогічно проводимо розрахунки по всіх інших видах продукції. Результати розрахунків наведено у табл. 2.8 (8 колонка).

Завдання 6. Підприємство займається виробництвом хлібобулочних виробів. Вихідну інформацію до завдання наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Продукція	Залишки готової продукції на початок періоду, тис. гр. од.	Норматив готової продукції, у днях обсягів випуску	Випуск товарної продукції, тис. гр. од.
1	47,5	4	800
2	2,5	3	560
3	26,5	5	440

Постановка завдання. Розрахувати можливий обсяг реалізованої продукції за місяць в цілому по підприємству і по окремих видах виробів.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Визначаємо вартість залишків готової продукції на кінець періоду як добуток нормативу готової продукції у днях на одинденний випуск.

Для виробу 1 цей показник дорівнює:

$$4 \times 800 : 30 = 106,667 \text{ тис. гр. од.}$$

Аналогічно проводимо розрахунки по всіх інших видах продукції.

2. Визначаємо обсяг реалізованої продукції на плановий період за формулою:

$$РП = ТП + Зтп_{п} + Зтп_{к},$$

де РП — реалізована продукція;

ТП — товарна продукція;

Зтп_п — залишки товарної продукції на початок періоду;

Зтп_к — залишки товарної продукції на кінець періоду.

Отже, обсяг реалізованої продукції на плановий період для продукції 1:

$$800 \text{ тис.} + 47,5 \text{ тис.} - 106,667 = 740,833 \text{ тис. грн.}$$

Аналогічно проводимо розрахунки по всіх інших видах продукції.

Завдання 7

Вихідна інформація. Підприємство займається виробництвом ковбасних виробів. При цьому:

- вартість сировини і допоміжних матеріалів на виготовлення 1 ц ковбаси становить 820 гр. од.;
- вартість палива й електроенергії на 1 д — 40 гр. од.;
- заробітна плата працівників виробничого підрозділу у розрахунку на 1 ц ковбаси становить 10 гр. од.;
- загальновиробничі витрати встановлені у розмірі 45 % до прямих.

Постановка завдання. Визначити виробничу собівартість 1 кг ковбаси.

Методика виконання. Розв'язання задачі передбачає виконання дій у такій послідовності:

1. До виробничої собівартості включаємо прямі матеріальні витрати:

$$820 + 40 = 860 \text{ гр. од.}$$

2. Згідно із законодавством до виробничої собівартості включають витрати із заробітної плати та відрахування на соціальні потреби (37 %).

Отже:

$$10 + 37 \% \text{ від } 10 + 13,7 \text{ гр. од.}$$

3. Крім прямих витрат, до виробничої собівартості ковбаси зараховують частину загальновиробничих витрат. У такому випадку розподіл цих витрат проведемо пропорційно прямим витратам.

Сума прямих витрат на виробництво 1 ц ковбаси становить:

$$860 + 10 + 3,7 = 873,7 \text{ грн.}$$

4. Сума загальновиробничих витрат, що належать до виробничої собівартості ковбаси:

$$\frac{873,7 \times 45}{100} = 393,2 \text{ гр. од.}$$

5. Отже виробнича собівартість 1 ц ковбаси становитиме:

$$873,7 + 393,2 \text{ з } 1266,9 \text{ грн.}$$

6. Виробнича собівартість 1 кг ковбаси становитиме:

$$\frac{1266,9}{100} = 12,7 \text{ гр. од.}$$

Завдання 8. Агрофірма «Світанок» вирощує яблука. Необхідно обрати за показником прибутковості найефективніший варіант організації та управління виробництвом.

Вихідну інформацію представлено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники	Варіанти організації виробництва та управління		
	1	2	3
Чисельність персоналу, чол.	10	17	24
Оплата праці з соціальними нарахуваннями 1 працівника за весь обсяг виконаних робіт, гр. од.	8520	7850	6980
Вартість паливно-мастильних матеріалів, гр. од.	15 000	14 000	13 000
Витрати на машино-тракторний парк, баз вартості паливно-мастильних матеріалів, гр. од.	4100	4000	3980
Вартість робіт та послуг, гр. од.	4000	3600	3500
Вартість тари та упаковки, гр. од.	1400	1450	1470
Інші витрати, гр. од.	2200	3000	3850
Плановий обсяг випуску товарної продукції, гр. од.	126 000	178 000	198 000

Методика виконання. Розв'язання задачі передбачає виконання дій у такій послідовності:

1. Визначити загальну суму витрат на оплату праці.

2. Розраховуємо загальний обсяг витрат на виробництво та управління як суму всіх елементів витрат.

3. Визначаємо прибуток як різниця між плановим обсягом випуску товарної продукції та загальним обсягом витрат на виробництво та управління.

4. Обираємо той варіант, де отримуємо більший рівень прибутку.

Завдання 9. Підприємство займається виробництвом хліба і хлібобулочних виробів.

Вихідна інформація

- запас борошна для виробництва хліба пшеничного 40 т;
- норма виходу хліба за базисної вологості борошна (14,5 %) складає 162 %.

Постановка завдання. Визначити обсяг виробництва хліба з наявних запасів борошна.

Методика виконання. Визначимо обсяг виробництва хліба:

$$\frac{40 \times 162}{100} = 64,8 \text{ тонн.}$$

Завдання 10. Підприємство займається виробництвом олії.

Вихідна інформація

- підприємство переробило 940 т насіння соняшнику;
- з переробленої сировини отримано 305,5 т олії.

Постановка завдання. Визначити коефіцієнт виходу олії з вихідної сировини.

Методика виконання. Визначимо коефіцієнт виходу олії з вихідної сировини.

$$\frac{305,5}{940} = 0,325, \text{ або } 32,5 \, \%.$$

2.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію на тему «Структура аграрного сектору України (частка основних форм господарювання в аграрному виробництві в динаміці)».

2. Підготувати презентацію на тему «Порівняльна оцінка різних форм господарювання в аграрному секторі України».

3. Підготувати презентацію на тему «Аграрні підприємства України та їх роль у розвитку аграрного сектору України».

4. Підготувати презентацію на тему «Особисті селянські господарства та їх роль у розвитку аграрного сектора України».

5. Підготувати презентацію на тему «Фермерські господарства та їх роль у розвитку аграрного сектора України».

2.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Сукупність факторів (ресурсів) виробництва і технічних способів їх поєднання для одержання продукції з певними споживчими властивостями	А. Територіальний (регіональний) агробізнес
2. Сукупність взаємопов'язаних галузей і видів діяльності, які виконують певні функції та інтегруються у рамках агробізнесу для досягнення кінцевих цілей у системі міжгалузевих зв'язків	Б. Територіально-виробнича структура агробізнесу
3. Сукупність територіальних (регіональних) агробізнесів з усіма їх особливостями, обумовленими рівнем суспільного поділу праці, природно-економічними умовами виробництва, адміністративно-територіальним поділом	В. Соціально-економічна структура агробізнесу
4. Частина національного агробізнесу, яка розміщена на певній території (у регіоні)	Г. Функціонально-галузева структура агробізнесу
5. Побудова певної системи за її складовими частинами (елементами)	Д. Біоекономічна система
6. Сукупність різновидів форм власності і господарювання та обумовлена цим наявністю різних соціальних груп населення	Е. ТанDEM (продуктовий)
7. Недобір продукції і сировини в усіх сферах основного виробництва внаслідок недосконалості технології та нераціональної організації праці і виробництва	Ж. Продуктова (предметно-технологічна) структура агробізнесу
8. Сукупність взаємозв'язаних видів діяльності, які належать до різних сфер агробізнесу, галузей і підгалузей, та організаційно і технологічно об'єднані для здійснення виробничого процесу, починаючи з виробництва спеціалізованих засобів для даного продукту і закінчуючи його реалізацією	З. Вхідні зв'язки

Закінчення табл.

Визначення	Термін
9. Організаційно-технологічне поєднання певної галузі сільського господарства і переробної промисловості конкретного продуктового спрямування	І. Втрати агробізнесу
10. Взаємовідносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, зорієнтовані на задоволення потреб населення в продовольчих і непродовольчих товарах сільськогосподарського походження, а також потреб інших галузей національної економіки в продукції агробізнесу	К. Структура
11. Взаємовідносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, за якими в агробізнес надходять різноманітні виробничі, інформаційні та економічні ресурси	Л. Виробничо-технічна структура агробізнесу
12. Принципова ознака агропромислового комплексу, як міжгалузевої структури, в якій обов'язковими компонентами (факторами) виробництва є не тільки матеріально-технічні і людські ресурси, а й природні — живі організми рослин і тварин	М. Вихідні зв'язки

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання: так або ні.

1. Агробізнес у сучасних умовах — це багатогалузеве формування, яке не тільки уособлює злиття відокремлених процесів виробництва в різних галузях економіки в єдиний суспільний процес, і розвивається за схемою «виробництво-споживання»	
2. Агробізнес відрізняється від інших міжгалузових комплексів тим, що являє собою біоекономічну систему	
3. Строки постачання техніки, добрив, засобів захисту рослин і тварин тощо, виконання робіт, технологічних операцій, здійснення ремонтів, переробки продукції диктуються регульованою ритмічністю, а не ритмом природних процесів	
4. Сезонний (стохастичний) характер сільського господарства не обумовлює сезонний характер функціонування переробних галузей	
5. Відтворювальний процес в агробізнесі пов'язаний лише з економічними і технічними факторами, а не з біологічними	
6. Скорочення втрат слід розцінювати як одне з найвагоміших джерел одержання продовольства. До того ж це те джерело, яке практично не потребує додаткових вкладень, а продукцію збільшує не чекаючи якоїсь пори року	

7. Відсутність добре поставленої маркетингової діяльності впливає на втрати агропромислового виробництва в галузях промисловості, що забезпечують агробізнес матеріально-технічними ресурсами	
8. Функціонально-галузева структура — це сукупність взаємопов'язаних галузей і видів діяльності, які виконують певні функції та інтегруються в рамках агробізнесу для досягнення кінцевих цілей у системі міжгалузевих зв'язків	
9. Неврахування в створенні машин і виробництві матеріально-технічних ресурсів запитів та особливостей сільського господарства впливає на втрати агропромислового виробництва в заготівлі і переробці сільськогосподарської сировини промисловості	
10. До національного рівня відноситься показник питомої ваги агробізнесу у використанні виробничих фондів, потужностей, трудових, земельних і водних ресурсів	
11. До ефективності функціонування агробізнесу національного рівня відноситься показник частки агробізнесу регіону у використанні виробничого потенціалу та фінансових ресурсів	
12. До ефективності функціонування агробізнесу національного рівня відноситься показник розміру завезення (імпорту) продовольства в регіон	
13. Обсяги продукції, що підлягають міжрегіональному обміну та вивезенню за межі регіону відносяться до показників ефективності функціонування агробізнесу на регіональному рівні	
14. Валова, товарна продукція, валовий і чистий доход, прибуток з розрахунку на одиницю виробничого потенціалу підприємства (групи підприємств) відносяться до ефективності функціонування агробізнесу на локальному рівні	
15. До ефективності функціонування агробізнесу на локальному рівні відноситься частка агробізнесу у загальнонаціональних інвестиціях і бюджетному фінансуванні потреб економіки	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожному завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Біоекономічна система — це:

а) принципова ознака агропромислового комплексу, як міжгалузевої структури, в якій обов'язковими компонентами (факторами) виробництва є не тільки матеріально-технічні і людські ресурси, а й природні — живі організми рослин і тварин;

б) сукупність факторів (ресурсів) виробництва і технічних способів їх поєднання для одержання продукції з певними споживчими властивостями;

в) відносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, зорієнтовані на задоволення потреб населення в продовольчих і непродовольчих товарах;

вольчих товарах сільськогосподарського походження, а також потреб інших галузей національної економіки в продукції агробізнесу;

г) немає правильної відповіді.

2. *Виробничо-технічна структура агробізнесу* — це:

а) сукупність факторів (ресурсів) виробництва і технічних способів їх поєднання для одержання продукції з певними споживчими властивостями;

б) взаємовідносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, зорієнтовані на задоволення потреб населення в продовольчих і непродовольчих товарах сільськогосподарського походження, а також потреб інших галузей національної економіки в продукції агробізнесу;

в) взаємовідносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, за якими в агробізнес надходять різноманітні виробничі, інформаційні та економічні ресурси;

г) немає правильної відповіді.

3. *Вихідні зв'язки* — це:

а) відносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, зорієнтовані на задоволення потреб населення у продовольчих і непродовольчих товарах сільськогосподарського походження, а також потреб інших галузей національної економіки в продукції агробізнесу;

б) стосунки агробізнесу із зовнішнім середовищем, за якими в агробізнес надходять різноманітні виробничі, інформаційні та економічні ресурси;

в) стосунки агробізнесу із зовнішнім середовищем, за якими в агробізнес надходять різноманітні виробничі, інформаційні та економічні ресурси;

г) немає правильної відповіді.

4. *Джерела одержання продовольства* — це:

а) ті сфери і галузі національної економіки, з яких може надходити сировина чи готове продовольство;

б) ті міжгалузеві формування, кінцева продукція яких призначена для використання в інших галузях і комплексах;

в) конкретна кінцево-цільова мета функціонування агробізнесу на певному історичному етапі розвитку національної економіки;

г) продукція, створена за певний період (рік), яка надходить в особисте або виробниче споживання за межами агробізнесу.

5. *Кінцева продукція агробізнесу* — це:

а) продукція, створена за певний період (рік), яка надходить в особисте або виробниче споживання за межами агробізнесу;

б) сукупність територіальних (регіональних) агробізнесів з усіма їх особливостями, обумовленими рівнем суспільного поділу праці, природно-економічними умовами виробництва, адміністративно-територіальним поділом;

в) сукупність взаємопов'язаних галузей і видів діяльності, які виконують певні функції та інтегруються в рамках агробізнесу для досягнення кінцевих цілей у системі міжгалузевих зв'язків;

г) немає правильної відповіді.

6. *Національний (народногосподарський) агробізнес* — це:

а) сукупність галузей і видів діяльності народного господарства, які на основі планомірного поділу праці забезпечують виробництво продуктів харчування та інших споживчих товарів сільськогосподарського походження, а також засобів виробництва і послуг для сільського господарства і переробних галузей промисловості;

б) сукупність різних форм організації та управління інтеграційними процесами на всіх рівнях національної економіки;

в) сукупність взаємозв'язаних видів діяльності, які належать до різних сфер агробізнесу, галузей і підгалузей, та організаційно і технологічно об'єднані для здійснення виробничого процесу, починаючи з виробництва спеціалізованих засобів для даного продукту і закінчуючи його реалізацією;

г) немає правильної відповіді.

7. *Соціально-економічна структура агробізнесу* — це:

а) сукупність різновидів форм власності і господарювання та обумовлена цим наявністю різних соціальних груп населення;

б) побудова певної системи за її складовими частинами (елементами);

в) організаційно-технологічне поєднання певної галузі сільського господарства і переробної промисловості конкретного продуктового спрямування;

г) немає правильної відповіді.

8. *Продуктова (предметно-технологічна) структура агробізнесу* — це:

а) сукупність взаємозв'язаних видів діяльності, які належать до різних сфер агробізнесу, галузей і підгалузей, та організаційно і технологічно об'єднані для здійснення виробничого процесу, починаючи з виробництва спеціалізованих засобів для даного продукту і закінчуючи його реалізацією;

б) сукупність різновидів форм власності і господарювання та обумовлена цим наявністю різних соціальних груп населення;

в) побудова певної системи за її складовими частинами (елементами);

г) немає правильної відповіді.

9. *Тандем (продуктовий)* — це:

а) організаційно-технологічне поєднання певної галузі сільськогосподарства і переробної промисловості конкретного продуктового спрямування;

б) частина національного агробізнесу, яка розміщена на певній території (у регіоні);

в) сукупність територіальних (регіональних) агробізнесів з усіма їх особливостями, обумовленими рівнем суспільного поділу праці, природно-економічними умовами виробництва, адміністративно-територіальним поділом;

г) міжгалузеве формування, головне завдання якого зводиться до задоволення переважно особистих потреб у продукції і послугах.

10. *Функціонально-галузева структура агробізнесу* — це:

а) сукупність взаємопов'язаних галузей і видів діяльності, які виконують певні функції та інтегруються в рамках агробізнесу для досягнення кінцевих цілей у системі міжгалузевих зв'язків;

б) сукупність галузей і видів діяльності народного господарства, які на основі планомірного поділу праці забезпечують виробництво продуктів харчування та інших споживчих товарів сільськогосподарського походження, а також засобів виробництва і послуг для сільського господарства і переробних галузей промисловості;

в) сукупність різних форм організації та управління інтеграційними процесами на всіх рівнях національної економіки;

г) немає правильної відповіді.

11. *Територіально-виробнича структура агробізнесу* — це:

а) сукупність територіальних (регіональних) агробізнесів з усіма їх особливостями, обумовленими рівнем суспільного поділу праці, природно-економічними умовами виробництва, адміністративно-територіальним поділом;

б) сукупність взаємопов'язаних галузей і видів діяльності, які виконують певні функції та інтегруються в рамках агробізнесу для досягнення кінцевих цілей у системі міжгалузевих зв'язків;

в) сукупність факторів (ресурсів) виробництва і технічних способів їх поєднання для одержання продукції з певними споживчими властивостями;

г) відносини агробізнесу із зовнішнім середовищем, зорієнтовані на задоволення потреб населення у продовольчих і непродовольчих товарах сільськогосподарського походження, а також потреб інших галузей національної економіки в продукції агробізнесу.

2.6. Інформаційне забезпечення

1. 1.Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.
2. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району.
3. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.
4. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.
5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 37—63.
6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 37—61.

ПЕРША СФЕРА , ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕС

Семінарські заняття проводиться у формі семінару-мозкового штурму, роботи в малих творчих групах і семінару-вирішення ситуаційних вправ.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і умінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- поняття та економічну суть першої сфери агробізнесу;
- загальну характеристику та революціонізуючу роль першої сфери агробізнесу;
- фактори, що обумовлюють важливість виокремлення в складі агробізнесу першої сфери;
- галузевий склад першої сфери агробізнесу, її структуру та динаміку;
- суть, специфіку технічної політики та необхідність її підпорядкування сучасним вимогам;

- напрямки впливу першої сфери агробізнесу на суть і характер АПВ;

- теоретичні основи формування ринку матеріально-технічних ресурсів в Україні;

ВМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують першу сферу агропромислового комплексу;

- аналізувати вимоги до формування матеріально-технічної бази та виробничих фондів АПВ;

- здійснювати пошук шляхів відтворення матеріально-технічної бази агробізнесу;

- оцінювати співмірність першої сфери агробізнесу з іншими сферами агробізнесу на міжнародному і регіональному рівнях;

- визначати техніко-технологічні вимоги сільського господарства до конкретних ресурсів промислового походження;

- розрізняти особливості сільського господарства, які позначаються на складі і обсягах матеріально-технічних ресурсів;

- визначати суть і позицію контрагентів ринку матеріально-технічних ресурсів;

- визначати організаційні засади формування ринку матеріально-технічних ресурсів;

- аналізувати основні напрямки розвитку першої сфери по шляху до ринку.

3.1. Питання для обговорення

1. Економічна суть, функціональне призначення і роль першої сфери у відтворювальному процесі агробізнесу.

2. Особливості першої сфери.

3. Галузевий склад і структура першої сфери.

4. Технічна політика та її роль у розвитку першої сфери.

5. Основи організації і функціонування ринку матеріально-технічних ресурсів.

3.2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Навести перелік галузей першої сфери агробізнесу та проаналізувати їх стан, основні економіко-технічні характеристики та особливості функціонування в сучасних умовах України. Провести порівняльний аналіз галузей першої сфери агробізнесу України з іншими країнами Європи та світу.

Завдання 2. Сформулюйте функціональне призначення першої сфери агробізнесу та необхідність її виокремлення в самостійну ланку агропромислового виробництва (АПВ). Аргументуйте свою позицію.

Завдання 3. Підготувати інформацію щодо забезпечення сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств населення силовими машинами протягом останніх років. Обов'язково зазначити інформацію щодо парку тракторів, зернозбиральних комбайнів, вантажних автомобілів сільськогосподарських підприємств, а також рівня зношеності техніки. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити необхідні висновки та запропонувати шляхи оздоровлення ситуації, яка склалась.

Завдання 4. Оцінити забезпеченість сільськогосподарських підприємств комбайновим парком. Як відомо, потреба сільського господарства в комбайнах визначається шляхом ділення розрахованих обсягів збирання зернових чи інших культур у напружений період на норму виробітку (збирання площі, намолоту зерна) одним агрегатом за цей період.

Завдання 5. На основі офіційної інформації Державного комітету статистики проаналізувати структуру основних фондів сільськогосподарства протягом останніх двадцяти років. Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 3.1). Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.1

Фонди	Роки			Зміна (+/-)
Всі виробничі основні фонди, в тому числі:				
сільськогосподарські виробничі основні фонди з них:				
будівлі, споруди та передавальні пристрої				
машини та устаткування				
продуктивна худоба				
багаторічні насадження				

Завдання 6

Використовуючи інформацію Державного комітету статистики та аналітичних досліджень з даного питання, проаналізувати:

- обсяги вітчизняного виробництва найголовніших матеріально-технічних ресурсів;
- забезпеченість сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними ресурсами вітчизняного виробництва в динаміці протягом останніх двадцяти років.

Результати оформити у вигляді табл. 3.2. Зробити відповідні висновки та викласти власне бачення ситуації у цій сфері.

Таблиця 3.2

**ОБСЯГИ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА
НАЙГОЛОВНІШИХ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ РЕСУРСІВ**

Види ресурсів	Роки		
Трактори, тис. шт.			
Тракторні плуги, тис. шт.			
Тракторні сівалки, тис. шт.			
Бурякозбиральні машини, тис. шт.			
Кормодробарки, тис. шт.			
Автонапувалки для великої рогатої худоби, тис. шт.			
Вантажні автомобілі (всього), тис. шт.			
Комбайни кукурудзозбиральні, шт.			
Мінеральні добрива (у перерахунку на 100% поживних речовин), тис. т			
Хімічні засоби захисту рослин, тис. т			
Комбікорми, тис. т			
Білково-вітамінні домішки, тис. т			

Завдання 7. Провести порівняльний аналіз технічних характеристик і вартості, а також розгалуженої системи фірмового обслуговування вітчизняних та імпорتنих:

- тракторів;
- комбайнів.

Завдання 8

Поліаспектність впливу першої сфери на функціонування агропромислового виробництва проявляється в кількох напрямках, а саме:

- техніко-технологічному;
- організаційному;
- економічному;
- соціальному.

Зазначте в табл. 3.3 зміст та особливості кожного напрямку, використовуючи нижче наведену інформацію та власні міркування:

- насиченням агропромислового виробництва матеріально-технічними ресурсами, які забезпечують процеси індустріалізації, запровадження сучасних технологій, інтенсивних методів у рослинництві і тваринництві, виробничо-технологічному обслуговуванні і переробці сільськогосподарської сировини;

- насичення агропромислового виробництва сучасними матеріально-технічними ресурсами закономірно викличе формування нових виробничих структур, наближення управління до виробництва, оптимізації, розмірів підприємств і їх підрозділів;

- забезпечення агропромислового виробництва надійними та ефективними матеріально-технічними ресурсами є запорукою зміцнення матеріально-технічної бази, а значить зростання продуктивності праці і, по-друге, від того, наскільки в міжгалузевих відносинах першої сфери з іншими ланками агробазису будуть враховані їх економічні інтереси, залежатиме формування сучасного економічного механізму, можливість забезпечення розширеного відтворення в агропромисловому виробництві взагалі;

- вплив на суть і зміст аграрної праці, перетворення її у різновид індустріальної, поліпшення культурно-побутових умов роботи, життя на селі, зростання привабливості агропромислового виробництва, ствердження соціально-психологічного статусу його працівника в суспільстві.

Таблиця 3.3

**НАПРЯМИ ВПЛИВУ ПЕРШОЇ СФЕРИ
НА ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ**

Напрями впливу	Зміст і особливості
Техніко-технологічний	
Організаційний	
Економічний	
Соціальний	

Завдання 9. На основі офіційної інформації Державного комітету статистики та аналітичних звітів з даної проблематики проаналізувати співвідношення між окремими сферами агробізнесу України за останні 10 років. (в процентах до підсумку). Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ОКРЕМИМИ СФЕРАМИ
АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ ЗА ОСТАННІ 10 РОКІВ
(У ПРОЦЕНТАХ ДО ПІДСУМКУ)**

Сфери агробізнесу	Чисельність виробничо- промислового персоналу	Вартість основних виробничих фондів	Обсяг продукції
Виробництво засобів виробництва			
Сільськогосподарське виробництво			
Переробна промисловість (харчова і легка)			
Виробнича і соціальна інфраструктура			

Завдання 10. Сформулювати вимоги сільськогосподарських товаровиробників до матеріально-технічних ресурсів і першої сфери агробізнесу. При цьому сільськогосподарських товаровиробників потрібно виокремити на групи для врахування специфіки їх діяльності:

- великі сільськогосподарські підприємства;
- фермерські господарства;
- особисті селянські господарства.

Завдання 11. Сформулювати невідкладні завдання, які потрібно вирішити у відповідності з вимогами аграрних підприємств:

- сільськогосподарському машинобудуванню;
- хімічній промисловості і виробництву мінеральних добрив;
- комбікормовій промисловості;
- мікробіологічній промисловості;
- промисловості з виробництва тари та упаковки;
- виробничому будівництву;
- меліоративному будівництву.

Завдання 12. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- об'єктивну необхідність виділення в технологічному процесі АПВ (агропромислового виробництва) першої сфери агробізнесу, як самостійної ланки;
- особливості першої сфери агробізнесу;
- техніко-технологічні вимоги до підприємств і галузей першої сфери агробізнесу;
- основи формування і функціонування ринку матеріально-технічних ресурсів.

Завдання 13. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 14. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 15. Використовуючи літературні джерела та концепт лекції складіть тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 16. Складіть, використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

3.3. Практичні завдання

Завдання 1. Фактична вага сировини, що надійшла у виробництво складає 1000 тонн, а вага готової продукції 900 тонн. Коефіцієнт виходу готової продукції склав на підприємстві у минулому році — 0,8, а середньогалузевий 0,7.

Постановка завдання

Розрахувати коефіцієнт виходу готової продукції на підприємстві і виявити резерви зростання випуску продукції за рахунок повнішого і економнішого використання сировини.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність.

1. Визначимо коефіцієнт виходу готової продукції за звітний рік як відношення готової продукції до ваги сировини.

Отже, коефіцієнт виходу готової продукції за звітний рік дорівнює:

$$\frac{900}{1000} = 0,9.$$

2. Визначимо відхилення фактичного коефіцієнта виходу готової продукції за звітний рік у порівнянні з минулим роком:

$$0,9 - 0,8 = +0,1.$$

3. За рахунок повнішого і економнішого використання сировини у звітному році підприємство додатково одержало продукції:

$$900 \times 0,1 = 90 \text{ т.}$$

4. Визначимо відхилення фактичного коефіцієнта виходу готової продукції за звітний рік на даному підприємстві в порівнянні із середньогалузевим показником:

$$0,9 - 0,7 = +0,2.$$

Отже, порівняння коефіцієнта виходу готової продукції за звітний рік на даному підприємстві із середньогалузевим показником свідчить, що підприємство використовує всі резерви для повного і економного використання сировини.

Завдання 2. Повна собівартість виробництва 1 л молока 3,2 % жирністю на ВАТ «Яготинський маслозавод» складає 12 грн, бажаний рівень рентабельності, який забезпечує стабільність роботи підприємства, складає 20 %. Підприємство сплачує податок на додану вартість у розмірі 20 %, торговельна надбавка складає 15 %.

Постановка завдання

1. Розрахувати роздрібну ціну 1 л молока 3,2 % жирністю.
2. Розрахувати прибуток виробника ВАТ «Яготинський маслозавод»
3. Розрахувати частку прибутку виробника в роздрібній ціні молока.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Для розрахунку роздрібної ціни 1 л молока 3,2 % жирністю необхідно:

а) визначити гуртову ціну:

гуртова ціна — це добуток повної собівартості і рентабельності.

Отже, гуртова ціна 1 л молока 3,2 % жирністю дорівнює:

$$12 \times 1,2 = 14,4;$$

б) відпускна ціна підприємства з податком на додану вартість (ПДВ) — це добуток гуртової ціни і податку на додану вартість.

Отже: відпускна ціна підприємства з (ПДВ):

$$14,4 \times 1,2 = 17,28;$$

в) таким чином, роздрібна ціна — це добуток гуртової ціни і торговельної надбавки:

$$17,28 \times 1,15 = 19,87 \text{ грн.}$$

2. Прибуток виробника ВАТ «Яготинський маслозавод» у розрахунку на одиницю продукції розраховується як різниця між гуртовою ціною підприємства і повною собівартістю:

$$19,87 - 12 = 7,87 \text{ грн.}$$

3. Частка виробника в роздрібній ціні:

$$\frac{\text{гуртова ціна}}{\text{роздрібна ціна}} = \frac{14,4}{19,87} = 0,7247 \text{ або } 72,47 \ %.$$

Завдання 3. За умовами укладеного договору між агрофірмою «Злагода» та ВАТ «Яготинський маслозавод» затверджено закупівельну договірну ціну за 1 т молока першого гатунку з базисною жирністю і білковістю 7000 грн. Фактично агрофірма «Злагода» поставила ВАТ «Яготинський маслозавод» молоко першого гатунку з жирністю 3,5 % і білковістю 3,2 %.

Постановка завдання. Розрахувати закупівельну ціну 1 т молока, враховуючи його гатунок і вміст жиру і білку.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність.

1. Згідно Методики встановлення закупівельної ціни на молоко незбиране, яку розроблено відповідно до Закону України «Про молоко і молочні продукти» (2014), нормативна жирність молока складає 3,4 %, а нормативний вміст білку — 3 %. При цьому на білок припадає 60 % ціни, на жир — 40 %. Отже, згідно з чинними нормативними документами:

ціна, яка відноситься на білок — це добуток закупівельної ціни, згідно з договором і відсотку, який відноситься до показника білку;

ціна, яка відноситься на жир — це добуток закупівельної ціни, згідно з договором та відсотку, який відноситься до показника білку.

Отже, на білок буде віднесено:

$$7000 \times 60 \% = 4200 \text{ грн ціни,}$$

а на жирність:

$$7000 \times 40 \% = 2800 \text{ грн ціни;}$$

ціна (вагомість у вартісному виразі) 1 % жиру, відповідно до нормативного рівня, — це частка від частини ціни у гривнях та базисного рівня;

ціна (вагомість у вартісному виразі) 1 % білка, відповідно до нормативного рівня, — це частка від частини ціни у гривнях та базисного рівня.

Отже, **ціна 1 % жиру складатиме:**

$$2800 : 3,4 = 823,529 \text{ грн.}$$

Отже, **ціна 1 % білка буде складати:**

$$4200 : 3 = 1400 \text{ грн.}$$

Закупівельну ціну 1 т молока розраховують таким чином:

$$A_3 = \Phi_{\text{ж}} \times \text{Ц}_{\text{ж}} + \Phi_{\text{б}} \times \text{Ц}_{\text{б}},$$

де $\Phi_{\text{ж}}$ — фактичний вміст у молоці жиру, %;

$\text{Ц}_{\text{ж}}$ — «ціна» 1 % жиру;

Φ_6 — фактичний вміст у молоці білку, %;

Π_6 — «ціна» 1 % білку.

Отже, закупівельна ціна 1 т молока становитиме:

$$3,5 \times 1400 + 3,2 \times 823,529 = 4900 + 2635,2928 = 7535,2928 \text{ грн.}$$

Згідно Закону України «Про молоко і молочні продукти» передбачено стимулювання якості молока, що відповідає вимогам державного стандарту України, через доплату у відсотках до закупівельної ціни. Так, для молока екстра гатунку і вищого гатунку застосовується 25 %, першого гатунку — 20 % доплати.

Таким чином, згідно з умовою, ціна установлена для молока першого гатунку, тому буде доплата — 20 %.

3.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні особливості, проблеми та перспективи розвитку першої сфери агробізнесу України».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості побудови зв'язків між агросервісом і агропромисловими формуваннями».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні особливості, проблеми та перспективи розвитку ринку мінеральних добрив в Україні».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні особливості, проблеми та перспективи розвитку ринку засобів захисту рослин в Україні».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні особливості, проблеми та перспективи розвитку ринку паливно-мастильних матеріалів в Україні».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Проблеми сучасного стану розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування і забезпеченість сільськогосподарських товаровиробників технікою».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Джерела і форми відтворення основних засобів в агробізнесі».

8. Підготувати презентацію і виступ на тему «Лізинг: сутність, види, значення».

9. Підготувати презентацію і виступ на тему «Аналіз діяльності НАК «Укразролізинг».

10. Підготувати презентацію і виступ на тему «Аналіз діяльності «Аграрного фонду».

3.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів

Визначення	Термін
1. Поступове зношення основних фондів і перенесення їх вартості частинами на вартість заново створеного продукту, виконуваної роботи чи послуги	А. Інноваційний потенціал
2. Тимчасове залучення і використання технічних засобів за певну плату	Б. Загальне навантаження
3. Оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів	В. Амортизація
4. Генерація і втілення в техніці, технології і продукції принципів нововведень	Г. Оренда техніки
5. Всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин	Д. Матеріально-технічна база
6. Технології виробництва сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів	Е. Автоматизація виробництва
7. Чисельність міського населення з розрахунку на одного працівника сільського господарства	Ж. Лізинг
8. Використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції	З. Модернізація
9. Система економічних відносин, які виникають у зв'язку з передачею лізингодавцем лізингоодержувачу власного або придбаного майна на визначений термін у тимчасове володіння і користування за відповідну плату	І. Комплексна механізація
10. Сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції	К. Механізовані роботи

Закінчення табл.

Визначення	Термін
11. Операції з виробництва продукції, які виконуються за допомогою механізмів	Л. Деіндустріалізація
12. Забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею	М. Ерзацтехнології
13. Комплекс технічних, організаційно-економічних, соціальних та інших заходів, що забезпечують здійснення виробництва без безпосередньої участі в них людини, а за допомогою застосування технічних засобів автоматики для контролю, регулювання і управління виробничими процесами і машинами	Н. Експлуатаційний вік машини
14. Максимально можливий строк використання техніки, за яким не знижується її ефективність	О. Оптимізація матеріально-технічних ресурсів
15. Поступове (з різних причин) зниження і скорочення механізованих процесів (робіт) і зростання застосування ручної праці	П. Індустріальні технології

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Єдиний технологічний процес агропромислового виробництва започатковується у досільськогосподарській ланці, тобто в тих галузях промисловості, які забезпечують агробізнес і в першу чергу аграрний сектор необхідними матеріально-технічними ресурсами	
2. технічні засоби виробництва, робочі і силові машини, обладнання і устаткування, мінеральні добрива, отрутохімікати тощо мають відповідати лише вимогам сільського господарства, його особливостям.	
3. Сучасна технічна політика в агробізнесу має зводитись лише до проблем організації виробництва і споживання матеріально-технічних ресурсів, а не до Обґрунтування системи взаємовідносин між виробниками і споживачами цих ресурсів	
4. У розробці та реалізації технічної політики в агробізнесі необхідно максимально врахувати специфіку та механізм формування ринку матеріально-технічних ресурсів	
5. Аграрний сектор зможе дати раду новим технологіям, сповна використати генетичний потенціал рослин і тварин за умови, коли промисловість забезпечить його надійними технічними засобами, високоякісними з підвищеною поживністю мінеральними добривами, ефективними хімічними препаратами, здатними протистояти бур'янам, хворобам і шкідникам	

6. Харчова промисловість зможе здійснити комплексну глибоку переробку сировини і на цій основі виробляти з одиниці сировини більше кінцевого продукту широкого асортименту в тому разі, коли вона буде устаткована сучасним обладнанням, машинами і апаратами, що цьому сприятимуть	
7. До галузей, що забезпечують агробізнес засобами виробництва промислового походження належать такі галузі: тракторне і сільськогосподарське машинобудування; продовольче машинобудування; виробництво сільськогосподарського і городнього інвентаря; виробництво мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин; виробництво вапнякового і доломітового борошна; добування торфу та сапропелю; мікробіологічна та комбікормова промисловість; виробництво лікарських препаратів для ветеринарії; виробництво тари та упаковки; виробництво обладнання для меліоративних робіт; виробниче будівництво та ін.	
8. Тракторне і сільськогосподарське машинобудування; продовольче машинобудування; виробництво сільськогосподарського і городнього інвентаря належать до галузей виробничої інфраструктури	
9. Підприємства першої сфери у своїй більшості хоч і розміщені на певній території до складу агробізнесу включаються не на мікро-, а лише на макрорівні	
10. Оскільки підприємства першої сфери, як правило, працюють на задоволення загальних потреб другої і третьої сфер агробізнесу, для такого виробництва матеріально-технічних ресурсів досить важливо найповніше втілювати в своїх стосунках зворотний зв'язок, вимоги сільського господарства і переробних галузей	
11. Вироблені на підприємствах першої сфери матеріально-технічні ресурси не обов'язково повинні технічно і технологічно узгоджуватись з особливостями живих організмів рослин і тварин, а також одержання з них продовольчих і непродовольчих товарів	
12. Основні фонди з тривалістю експлуатації в 3–8 років мають бути за своїми техніко-експлуатаційними характеристиками такими, щоб за цей порівняно короткий термін, стало можливим максимально використати їх ресурсний потенціал (ще до настання морального зносу) і забезпечити найвищу економічну віддачу	
13. Першочергова роль у розвитку матеріально-технічної бази належить енергетичним ресурсам, тобто тим речовим елементам, тим механічним засобам, які мають енергетичні потужності, необхідні для виконання механізованих робіт	
14. Для аграрних підприємств найприйнятнішими технічними засобами є універсальні машини, які дозволяють виконувати значну кількість робіт і операцій з мінімальним числом машин і впроваджувати малоопераційні технології	
15. Для аграрних підприємств найбільш прийнятними технічними засобами є вузькоспеціальні машини	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожному завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Автоматизація виробництва — це:

а) поступове (з різних причин) зниження і скорочення механізованих процесів (робіт) і зростання застосування ручної праці;

б) комплекс технічних, організаційно-економічних, соціальних та інших заходів, що забезпечують здійснення виробництва без безпосередньої участі в них людини, а за допомогою застосування технічних засобів автоматики для контролю, регулювання і управління виробничими процесами і машинами;

в) поступове зношення основних фондів і перенесення їх вартості частинами на вартість заново створюваного продукту, виконуваної роботи чи послуги;

г) сукупність факторів (ресурсів) виробництва і технічних способів їх поєднання для одержання продукції з певними споживчими властивостями.

2. Амортизація — це:

а) поєднання природної і технічної стадій одержання конкретного виду кінцевої продукції;

б) обсяг робіт, розмір земельної площі чи чисельність поголів'я у розрахунку на одного працівника

в) поступове зношення основних фондів і перенесення їх вартості частинами на вартість заново створюваного продукту, виконуваної роботи чи послуги;

г) поступове (з різних причин) зниження і скорочення механізованих процесів (робіт) і зростання застосування ручної праці.

3. Виробниче навантаження — це:

а) здатність підприємства виробляти продукцію, що визначається кількістю, якістю і співвідношенням трудових, матеріальних і природних ресурсів, а також рівнем їх віддачі в конкретних умовах;

б) обсяг робіт, розмір земельної площі чи чисельність поголів'я у розрахунку на одного працівника;

в) поступове (з різних причин) зниження і скорочення механізованих процесів (робіт) і зростання застосування ручної праці;

г) використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції.

4. Виробничий потенціал — це:

а) здатність підприємства виробляти продукцію, що визначається кількістю, якістю і співвідношенням трудових, матеріальних і природних ресурсів, а також рівнем їх віддачі в конкретних умовах;

б) система суспільно-економічних заходів, яка здійснюється державою, галузевими міністерствами і відомствами з метою вдосконалення формування і раціонального використання матеріально-технічної бази, всебічного зростання технічного рівня виробництва для неухильного підвищення його ефективності;

в) поступове (з різних причин) зниження і скорочення механізованих процесів (робіт) і зростання застосування ручної праці;

г) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин.

5. Деіндустріалізація — це:

а) поступове (з різних причин) зниження і скорочення механізованих процесів (робіт) і зростання застосування ручної праці;

б) система суспільно-економічних заходів, яка здійснюється державою, галузевими міністерствами і відомствами з метою вдосконалення формування і раціонального використання матеріально-технічної бази, всебічного зростання технічного рівня виробництва для неухильного підвищення його ефективності;

в) система суспільно-економічних заходів, яка здійснюється державою, галузевими міністерствами і відомствами з метою вдосконалення формування і раціонального використання матеріально-технічної бази, всебічного зростання технічного рівня виробництва для неухильного підвищення його ефективності;

г) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин.

6. Державна технічна політика — це:

а) система суспільно-економічних заходів, яка здійснюється державою, галузевими міністерствами і відомствами з метою вдосконалення формування і раціонального використання матеріально-технічної бази, всебічного зростання технічного рівня виробництва для неухильного підвищення його ефективності;

б) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин;

в) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

г) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин.

7. Експлуатаційний ресурс — це:

а) максимально можливий обсяг виконання певних робіт чи послуг технічними засобами;

б) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин;

в) засоби виробництва, які мають певну механічну силу, необхідну для виконання комплексу сільськогосподарських робіт;

г) використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції.

8. Енергетичні ресурси — це:

а) максимально можливий обсяг виконання певних робіт чи послуг технічними засобами;

б) використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції;

в) ті засоби виробництва, які мають певну механічну силу, необхідну для виконання комплексу сільськогосподарських робіт;

г) оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів.

9. Експлуатаційний вік машини — це:

а) використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції;

б) максимально можливий обсяг виконання певних робіт чи послуг технічними засобами;

в) той максимально можливий строк використання техніки, за яким не знижується її ефективність;

г) фактичний рівень забезпечення підприємства технічними засобами виробництва.

10. Ерзацтехнології — це:

а) технології виробництва сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

б) використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції;

в) генерація і втілення в техніці, технології і продукції принципів нововведень;

г) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею.

11. Загальне навантаження — це:

а) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції;

б) чисельність міського населення з розрахунку на одного працівника сільського господарства;

в) технології виробництва сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

г) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції.

12. Індустріальні технології — це:

а) технології виробництва сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

б) генерація і втілення у техніці, технології і продукції принципів нововведень;

в) використання у сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції;

г) немає правильної відповіді.

13. Інноваційний потенціал — це:

а) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин;

б) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

в) генерація і втілення в техніці, технології і продукції принципів нововведень;

г) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції.

14. Комплексна механізація — це:

а) використання в сільському господарстві (переважно у кризовий період) так званих урізаних, не повнокомплексних технологій, коли виконуються не всі операції по виробництву продукції;

б) технології виробництва сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

в) всебічна механізація сільськогосподарського виробництва, за якої всі основні і допоміжні роботи виконуються виключно з допомогою взаємозв'язаних машин;

г) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції.

15. Лізинг — це:

а) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції;

б) оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів

в) тимчасове залучення і використання технічних засобів за певну плату;

г) система економічних відносин, які виникають у зв'язку з передачею лізингодавцем лізингоодержувачу власного або придбаного майна на визначений термін у тимчасове володіння і користування за відповідну плату.

16. Матеріально-технічна база — це:

а) оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів;

б) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції;

в) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

г) сукупність натурально-речових елементів продуктивних сил, весь виробничо-технічний апарат, що застосовується у виробництві продукції.

17. Механізовані роботи — це:

а) оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів;

б) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

в) ті операції по виробництву продукції, які виконуються з допомогою механізмів;

г) тимчасове залучення і використання технічних засобів за певну плату.

18. Модернізація — це:

а) процес неперервного відновлення основних фондів у їх натуральній формі, який спрямовується на забезпечення нормального функціонування їх протягом всього строку служби;

б) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

в) тимчасове залучення і використання технічних засобів за певну плату;

г) оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів.

19. Оптимізація матеріально-технічних ресурсів — це:

а) процес неперервного відновлення основних фондів у їх натуральній формі, який спрямовується на забезпечення нормального функціонування їх протягом усього строку служби;

б) тимчасове залучення і використання технічних засобів за певну плату;

в) оновлення, приведення до сучасних вимог техніки і технології виробництва, діючих виробничих потужностей, обладнання та інших видів основних фондів;

г) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею.

20. Оренда техніки — це:

а) процес неперервного відновлення основних фондів у їх натуральній формі, який спрямовується на забезпечення нормального функціонування їх протягом усього строку служби;

б) тимчасове залучення і використання технічних засобів за певну плату;

в) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

г) система економічних відносин, які виникають у зв'язку з передачею лізингодавцем лізингоодержувачу власного або придбаного майна на визначений термін у тимчасове володіння і користування за відповідну плату.

21. Перша сфера — це:

а) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (ком-

плексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

б) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

в) процес неперервного відновлення основних фондів у їх натуральній формі, який спрямовується на забезпечення нормального функціонування їх протягом всього строку служби;

г) сукупність тих галузей промисловості, які забезпечують агропромислове виробництво необхідними матеріально-технічними ресурсами.

22. Реконструкція — це:

а) процес неперервного відновлення основних фондів у їх натуральній формі, який спрямовується на забезпечення нормального функціонування їх протягом всього строку служби;

б) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

в) сукупність тих галузей промисловості, які забезпечують агропромислове виробництво необхідними матеріально-технічними ресурсами;

г) форма оновлення діючих основних засобів підприємства на новій технічній основі, яка здійснюється за спеціальними проектами і забезпечує підвищення продуктивності суспільної праці.

23. Реновація — це:

а) процес неперервного відновлення основних фондів у їх натуральній формі, який спрямовується на забезпечення нормального функціонування їх протягом усього строку служби;

б) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

в) сукупність тих галузей промисловості, які забезпечують агропромислове виробництво необхідними матеріально-технічними ресурсами;

г) комплекс силових і робочих машин, які поєднуються між собою, доповнюють одна одну і забезпечують послідовне виконання взаємопов'язаних виробничих процесів.

24. Ресурсний потенціал — це:

а) сукупність тих галузей промисловості, які забезпечують агропромислове виробництво необхідними матеріально-технічними ресурсами;

б) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

в) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

г) фактичне забезпечення господарства всіма видами ресурсів у їх взаємозв'язку та збалансованості.

25. Ринок матеріально-технічних ресурсів — це:

а) комплекс силових і робочих машин, які поєднуються між собою, доповнюють одна одну і забезпечують послідовне виконання взаємопов'язаних виробничих процесів;

б) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

в) фактичне забезпечення господарства всіма видами ресурсів у їх взаємозв'язку та збалансованості;

г) система формування, комплектування, зберігання і збуту ресурсів.

26. Система машин — це:

а) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

б) фактичний рівень забезпечення підприємства технічними засобами виробництва;

в) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

г) комплекс силових і робочих машин, які поєднуються між собою, доповнюють одна одну і забезпечують послідовне виконання взаємопов'язаних виробничих процесів.

27. Технічна політика — це:

а) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

б) комплекс силових і робочих машин, які поєднуються між собою, доповнюють одна одну і забезпечують послідовне виконання взаємопов'язаних виробничих процесів;

в) фактичний рівень забезпечення підприємства технічними засобами виробництва;

г) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів.

28. Технологічне партнерство — це:

а) фактичний рівень забезпечення підприємства технічними засобами виробництва;

б) забезпечення такого обсягу і структури ресурсів, які є не лише достатніми, а й забезпечують найефективніше функціонування з високою віддачею;

в) здійснення державою, її структурними підрозділами, а також самоврядними недержавними організаціями системи (комплексу) заходів по технічному забезпеченню аграрного сектора та гарантуванню ефективності технічних заходів;

г) координація дій, спрямованих на всебічне врахування в матеріально-технічних ресурсах досягнень науково-технічного прогресу, формування в І сфері інноваційного потенціалу, спрямування технологічного процесу на максимально можливе ресурсозбереження і зростання ресурсовіддачі.

29. Технічний потенціал — це:

а) координація дій, спрямованих на всебічне врахування в матеріально-технічних ресурсах досягнень науково-технічного прогресу, формування у І сфері інноваційного потенціалу, спрямування технологічного процесу на максимально можливе ресурсозбереження і зростання ресурсовіддачі;

б) система формування, комплектування, зберігання і збуту ресурсів;

в) комплекс силових і робочих машин, які поєднуються між собою, доповнюють одна одну і забезпечують послідовне виконання взаємопов'язаних виробничих процесів;

г) фактичний рівень забезпечення підприємства технічними засобами виробництва.

3.6.Інформаційне забезпечення

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.
2. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010–2014 рр.
3. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.
4. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.
5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 64–102.
6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 62—81.

ДРУГА СФЕРА — ГОЛОВНА ЛАНКА АГРОБІЗНЕСУ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару—мозкового штурму, роботи в малих творчих групах та, семінару—вирішення ситуаційних вправ.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв’язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навиків і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість:

знати:

- поняття та економічну суть другої сфери агробізнесу;
- фактори, що обумовлюють центральне місце сільського господарства в агропромисловому виробництві;
- характеристику груп країн за рівнем розвитку сільського господарства;
- суть аграрного сектору України, а також деформації, що мають місце в сучасному розвитку сільського господарства України;
- пріоритетні напрямки державного впливу на сільське господарство в умовах кризи.

- соціальний аспект особливостей сільського господарства і врахування його в процесі ринкових перетворень;
- роль різних форм господарювання у виробництві сільсько-господарської продукції;
- класифікацію ресурсів сільського господарства, їх склад і особливості формування;

вміти:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують другу сферу агропромислового комплексу;
- здійснювати системну оцінку ролі сільського господарства, її компоненти та складові елементи;
- аналізувати фактори інтенсифікації, їх суть і можливості реалізації;
- аналізувати сучасні вимоги щодо інтенсифікації аграрного виробництва;
- визначати інтенсивний та екстенсивний тип розвитку аграрного виробництва.
- визначати вимоги до комплектування і використання ресурсів як головних компонентів інтенсифікації сільського господарства;
- визначати місце сільського господарства в системі ринкових відносин агробізнесу.

4.1. Питання для обговорення

1. Сільське господарство як галузь національної економіки: суть, особливості, форми організації.
2. Фактори, що визначають центральне місце сільського господарства в структурі агробізнесу.
3. Ресурси сільського господарства та інтенсифікація виробництва.

4.2.Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Побудуйте «дерево галузі» сільського господарства» з обов'язковим виокремленням галузей рослинництва і тваринництва.

Завдання 2. Умовно всі країни, в яких розвивається сільське господарство, можна поділити на три групи, а саме:

- ті, що, цілком забезпечуючи свої потреби в продовольстві за рахунок власного виробництва, мають реальні можливості експортувати його в інші країни;

- ті, що через об'єктивні обставини (природні і кліматичні умови, нерозвиненість інфраструктури, низька природна родючість і висока концентрація непридатних земель та ін.) не можуть забезпечити потреби в продовольстві за рахунок власного виробництва і вимушені його імпортувати в значних обсягах;

- ті, що забезпечили такий розвиток сільського господарства, якого достатньо виключно для того, щоб задовольнити потреби в продовольстві цілком і повністю за рахунок власного виробництва.

Проаналізуйте рівень розвитку сільського господарства в країнах світу, розподіліть країни на групи за цим критерієм.

Результати аналізу та обґрунтування поділу на групи оформіть у вигляді таблиці (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**РОЗПОДІЛ КРАЇН ЗА РІВНЕМ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Групи країн	Обґрунтування розподілу

Завдання 3. Використовуючи офіційну інформацію Державного комітету статистики, проаналізуйте в динаміці за останні двадцять років абсолютні обсяги виробництва і виробництво на душу населення основних видів рослинницької сільськогосподарської продукції:

- зерно;
- цукрові буряки;
- соняшник;
- картопля;
- овочі.

Результати оформіть у вигляді таблиці (табл. 4.2) та зробіть відповідні висновки.

Таблиця 4.2

**ОБЪЕМЫ ПРОИЗВОДСТВА В ЦЕЛОМ И ПРОИЗВОДСТВО
НА ДУШУ НАСЕЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ ВИДОВ РАСТИТЕЛЬНОЙ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ**

Рок	Фактически произведено, всего, тыс. т	Темпы прироста	Производство на душу населения, кг	Темпы прироста
2000				
2005				
2010				
2013				
2014				
2017				
2018				
2019				

Завдання 4. Використовуючи офіційну інформацію Державного комітету статистики, проаналізуйте в динаміці за останні двадцять років абсолютні обсяги виробництва і виробництво на душу населення основних видів тваринницької сільськогосподарської продукції:

- м'ясо;
- молоко;
- яйця.

Результати оформіть у вигляді таблиці (табл. 4.3) та зробіть відповідні висновки.

Таблиця 4.3

**ОБЪЕМЫ ПРОИЗВОДСТВА И ПРОИЗВОДСТВО НА ДУШУ НАСЕЛЕНИЯ
ОСНОВНЫХ ВИДОВ ТВАРИННИЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ**

Рок	Фактически произведено, всего, тыс. т	У % до 2000 р.	Производство на душу населения, кг	У % до 2000 р.
2000				
2005				
2010				
2013				
2014				
2017				
2018				
2019				

Завдання 5. Використовуючи офіційну інформацію Державного комітету статистики, проаналізуйте в динаміці за останні двадцять років структуру реалізації рослинницької сільськогосподарської продукції:

- зерно;
- цукрові буряки;
- соняшник;
- картопля;
- овочі.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 4.4) і зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.4

**СПІВВІДНОШЕННЯ ОКРЕМИХ КАНАЛІВ ПРОДАЖУ
РОСЛИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ
(В ПРОЦЕНТАХ ДО ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ)**

Роки	Заготівельним організаціям і переробним підприємствам	На ринку	Населенню	За бартерними угодами
2000				
2005				
2010				
2013				
2015				
2016				
2017				
2018				
2019				

Завдання 6. Використовуючи офіційну інформацію Державного комітету статистики, проаналізуйте в динаміці за останні двадцять років структуру реалізації тваринницької сільськогосподарської продукції:

- м'ясо;
- молоко;
- яйця.

Результати оформити у вигляді таблиці (табл. 4.5) і зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.5

**СПІВВІДНОШЕННЯ ОКРЕМИХ КАНАЛІВ ПРОДАЖУ
ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ (У ПРОЦЕНТАХ
ДО ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ)**

Роки	Заготівельним організаціям і переробним підприємствам	На ринку	Населенню	За бартерними угодами
2000				
2005				
2010				
2013				
2015				
2016				
2017				
2018				
2019				

Завдання 6. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 7. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 8. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 9. Скласти, використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

4.3. Практичні завдання

Завдання 1. На основі звітів аграрних підприємств розрахувати ступінь відчуження головних видів продукції:

- зерно;
- молоко;

- м'ясо;
- соняшник.

Завдання 2. На основі звітів аграрних підприємств розрахувати фактичний виробничий потенціал і його окупність.

Завдання 3. На основі звітів аграрних підприємств розрахувати питому (сукупну і часткову) ресурсомісткість продукції.

Завдання 4. Аналізуючи сучасний стан сільського господарства, розкрити реальні можливості щодо інтенсивного чи екстенсивного шляху розвитку.

Завдання 5. Порівнюючи дані конкретного підприємства за ряд років, обчислити раціональну умову інтенсифікації.

Завдання 6. Користуючись інформацією, що подається у річних звітах, розрахувати ефективність використання:

- а) трудових ресурсів;
- б) виробничих фондів.

Завдання 7. Визначити систему показників, за якими можна оцінити соціально-економічну роль будь-якої (за вибором студента) форми господарювання.

Завдання 8. Заповнити таблицю і на основі статистичних даних розрахувати зміну загального і виробничого навантаження для працівників сільського господарства. Зробіть оцінку отриманих результатів.

Таблиця 4.12

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Показники	Роки					
	1990	2000	2005	2010	2015	2019
Населення України, тис. чол.						
Середньорічна кількість працівників сільського господарства, тис. чол.						
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га						

Завдання 9. Розрахуйте частку відчуження зерна на основі таких даних, ц:

- валовий збір — 28600 т;
- насінний фонд — 5600 т;
- фуражний фонд — 9000 т;
- оплата праці та орендна плата — 2500 тис. гр. од.

Поясніть, які фактори впливають на рівень цього відсотка і який він може бути по різних видах сільськогосподарської продукції.

Завдання 10. Доповніть формулу, відповідно за якою розраховується частка відчуження ($\text{Ч}_\text{В}$):

$$\text{Ч}_\text{В} = 100 - \left(\frac{? + ?}{?} * 100 \right),$$

де ВГо — внутрігосподарський виробничий обсяг споживання,
ВТо — внутрігосподарський товарний обсяг споживання,
ВП — обсяг валового виробництва.

4.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Технології сучасного землеробства».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Мінімізація обробітку ґрунту в системі агроекологічного захисту ґрунту».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Застосування сидератів у біологічному рослинництві».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні біотехнології в сільському господарстві».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Штучний інтелект — майбутнє вітчизняного агросектору».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Як сучасні технології змінюють аграрний бізнес?».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Органічне виробництво: міфи та факти».

8. Підготувати презентацію і виступ на тему «Проблеми і перспективи стандартизації сільськогосподарської продукції».

9. Підготувати презентацію і виступ на тему «Агарні тренди майбутнього».

10. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан, проблеми та перспективи агровиробництва в Україні».

11. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан, проблеми та перспективи виробництва зернових культур в Україні».

12. Підготувати презентацію і виступ на тему Сучасний стан, проблеми та перспективи виробництва олійних культур в Україні».

13. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан, проблеми та перспективи виробництва цукрових буряків в Україні».

14. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан, проблеми та перспективи виробництва молока в Україні».

15. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан, проблеми та перспективи виробництва м'яса в Україні».

16. Підготувати презентацію і виступ на тему Сучасний стан, проблеми та перспективи виробництва овочів в Україні».

4.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин	А. Оборотна вода
2. Рівність цін на різні ресурси щодо своєї купівельної спроможності в динаміці	Б. Нормативна ресурсомісткість
3. Частина використаної води, яка після очищення повертається в повторне використання	В. Розораність
4. Незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольства	Г. Матеріаломісткість
5. Величина, яка показує скільки продукції одержано на одиницю виробничого потенціалу	Д. Неінвестиційний захід
6. Розрахункова (планова, проектна) величина на основі зважування та оцінки кількох різних факторів	Е. Продовольча безпека
7. Безперервне і комплексне відстеження процесів землеволодіння, землекористування і використання земель	Ж. Паритет (цін)
8. Комплекс заходів, які спрямовані на відновлення та підвищення родючості ґрунту з метою збільшення виробництва продукції	З. Продовольча проблема

Визначення	Термін
9. Здійснення організаційних та інших змін, що не потребують інвестицій	І. Ресурсовіддача
10. Система розрахунків, в основі яких лежить натуральний обмін	К. Окупність виробничого потенціалу
11. Здатність держави забезпечувати потребу населення в продовольстві на рівні науково обґрунтованих норм споживання та у відповідності з його платоспроможністю	Л. Науково-обґрунтована система землеробства
12. Величина, яка показує, в якій мірі використані ресурси окупуються виробленою продукцією	М. Моніторинг земель
13. Величина, яка показує, яку питому вагу в загальній площі сільськогосподарських угідь займають орні землі	Н. Родючість ґрунту
14. Здатність орного шару забезпечувати рослини необхідними поживними речовинами	О. Натуральні відносини

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Сільське господарство крім сільськогосподарської сировини виробляє чималу кількість продукції, яка споживається у свіжому, а не переробленому вигляді	
2. Сільське господарство створює життєве середовище та відповідні соціальні умови для відтворення робочої сили і трудових ресурсів для аграрного сектора економіки	
3. Сільське господарство слід розцінювати лише за його продуктивно-виробничою роллю, а не за соціально-економічним призначенням	
4. Забезпечення життєдіяльності сільського населення та відтворення специфічних умов його життя на основі збереження соціально-територіальної спільності відноситься до економічних завдань аграрного сектора	
5. Поліпшення і відтворення природного середовища відноситься до економічних завдань аграрного сектора	
6. До критеріїв системної оцінки сільського господарства як центральної ланки агробізнесу відносять • техніко-технологічні, організаційні та соціально-економічні відмінності (особливості) сільського господарства; • суспільно визначені завдання соціально-економічного плану, що покладаються на сільське господарство; • забезпечення виконання цих завдань з розподілом компетенцій і відповідальностей на всіх рівнях державного і недержавного менеджменту	

7. Сільське господарство являє собою унікальну природно-економічну систему, в якій організаційно і технологічно поєднуються різноманітні за своїм походженням ресурси	
8. Аграрний сектор — сукупність тих сфер національної економіки, в яких здійснюється сільськогосподарське виробництво в певних організаційних формах: сільськогосподарські підприємства різних форм власності, особисте підсобне господарство громадян; дачне і садово-городнє господарство; сільськогосподарські цехи (дільниці) промислових підприємств і різних організацій; до аграрного сектора також відносять лісове господарство в частині збору дикорослих плодів і ягід, рибицтво і марикультуру, виробництво грибів у штучному середовищі	
9. Усі країни, в яких розвивається сільське господарство, можна поділити на три групи: • експортоспроможні, • імпортозалежні, • самозабезпечувальні	
10. Фондовіддача буде знижуватись, коли фондонасиченість (фондозабезпеченість) виробництва перевищуватиме в часі і просторі виробництво валової продукції	
11. Фондоозброєність праці завжди має бути вищою від індексу продуктивності праці	
12. Необхідність повсюдного переходу на інтенсивні методи господарювання обумовлена: • обмеженістю (а то і скороченістю) землі як засобу виробництва; • зменшенням природного приросту сільського населення і посиленням процесу урбанізації; • відносним зростанням міського населення, а значить підвищенням загального навантаження на працівника сільського господарства; • лімітованістю практично всіх ресурсів, які надходять в аграрний сектор із промисловості	
13. До технічних видів ресурсів відносяться виробнича структура, поділ праці, організація управління	
14. Паливно-мастильні матеріали, запчастини, добрива, насіння, корми, технологія, тварини відносяться до організаційних ресурсів	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожному завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Аграрне виробництво — це:

а) сфера матеріального виробництва, в якій людина за рахунок факторів природи (природних ресурсів) продукує продукцію для особистого і виробничого споживання;

б) сфера докладання праці для всього населення;

в) задоволення життєво необхідних потреб у продуктах харчування за рахунок власного виробництва;

г) сфера національної економіки, в якій людина, використовуючи різноманітні фактори (природні, матеріальні, технічні, людські, фінансові), продукти природи (рослини і тварини) перетворює в предмети споживання.

2. Аграрна криза — це:

а) здійснення організаційних та інших змін, що не потребують інвестицій;

б) соціально-економічна ситуація, яка викликає занепокоєння у суспільстві і потребує реакції з боку держави;

в) неспроможність держави за умов розвитку наявних продуктивних сил забезпечити потреби суспільства в сільськогосподарській сировині і продукції;

г) немає правильної відповіді.

3. Аграрна політика — це:

а) здійснення організаційних та інших змін, що не потребують інвестицій;

б) сфера матеріального виробництва, в якій людина за рахунок факторів природи (природних ресурсів) продукує продукцію для особистого і виробничого споживання;

в) упорядкована діяльність держави та уповноважених нею суспільно-правових інститутів по формуванню культурних, соціальних, правових і економічних умов життя сільського населення;

г) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки.

4. Аграрний протекціонізм — це:

а) здійснення організаційних та інших змін, що не потребують інвестицій;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) упорядкована діяльність держави та уповноважених нею суспільно-правових інститутів по формуванню культурних, соціальних, правових і економічних умов життя сільського населення;

г) всебічна підтримка державними та самоврядними структурами економічних та соціальних інтересів сільського господарства.

5. Аграрна реформа — це:

а) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

б) здійснення організаційних та інших змін, що потребують інвестицій;

в) задоволення життєво необхідних потреб у продуктах харчування за рахунок власного виробництва;

г) здійснення державою та її господарськими і управлінськими структурами цілої системи організаційних і правових заходів по виведенню аграрного сектора з кризи.

6. Аграрний сектор — це:

а) система виробництва та забезпечення потреб господарства в ресурсах;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) задоволення життєво необхідних потреб у продуктах харчування за рахунок власного виробництва;

г) сукупність тих первинних осередків суспільного поділу праці, тих організаційних форм, в яких здійснюється сільськогосподарське виробництво.

7. Активна демографічна політика — це:

а) система виробництва та забезпечення потреб господарства в ресурсах;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) упорядкована діяльність держави та уповноважених нею суспільно-правових інститутів по формуванню культурних, соціальних, правових і економічних умов життя сільського населення;

г) система державних заходів щодо докорінного поліпшення демографічної ситуації та соціальних умов життя на селі.

8. Бартерні угоди — це:

а) незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольства;

б) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

в) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

г) вид міжгалузевих (або між підприємствами) відносин, в основі яких лежить натуральний товарообмін.

9. Біологічне відтворення родючості ґрунту — це:

а) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

б) вид міжгалузевих (або між підприємствами) відносин, в основі яких лежить натуральний товарообмін;

в) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

г) застосування біологічних методів (сидерація, безвідвальна оранка, багаторічні трави, куліси ползахисне лісорозведення) збереження і підвищення віддачі землі.

10. Водозабезпечення — це:

а) величина, яка свідчить скільки ресурсів припадає на одиницю продукції;

б) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

в) система технологічних прийомів і заходів по зменшенню витрачання води на 1 га, одиницю продукції;

г) обсяг води, який потрібен для виробничих і побутових потреб.

11. Водозберігаючі технології — це:

а) величина, яка свідчить скільки ресурсів припадає на одиницю продукції;

б) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

в) система технологічних прийомів і заходів по зменшенню витрачання води на 1 га, одиницю продукції;

г) обсяг води, який потрібен для виробничих і побутових потреб.

12. Водозбереження — це:

а) величина, яка свідчить скільки ресурсів припадає на одиницю продукції;

б) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

в) величина, яка показує скільки часу (праці) витрачається на одиницю продукції, 1 га чи одну голову тварин;

г) система економічних та технологічних заходів, що забезпечують ощадливе використання водних ресурсів.

12. Використання трудових ресурсів (робочої сили) — це:

а) система підготовки та перепідготовки робочих кадрів, а також створення необхідних умов для реалізації людського фактора;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) величина, яка показує скільки часу (праці) витрачається на одиницю продукції, 1 га чи одну голову тварин;

г) гарантування робочих місць і відповідних організаційно-технологічних і соціально-економічних умов самореалізації людського фактора.

13. Витратоємкість — це:

а) витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин;

б) кінцевий результат (ефект) від використання земель сільськогосподарського призначення;

в) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

г) розмір сукупних витрат виробництва в розрахунку на одиницю валової продукції, 1 га, умовну голову.

14. Відтік робочої сили — це:

а) система підготовки та перепідготовки робочих кадрів, а також створення необхідних умов для реалізації людського фактора;

б) система виробництва та забезпечення потреб господарства в ресурсах;

в) гарантування робочих місць і відповідних організаційно-технологічних і соціально-економічних умов самореалізації людського фактора;

г) процес вилучення робочої сили із сільського господарства в інші галузі національної економіки.

15. Відтворення ресурсів — це:

а) система підготовки та перепідготовки робочих кадрів, а також створення необхідних умов для реалізації людського фактора;

б) частина виробленої валової продукції (корми, насіння), яка залишається в господарстві для забезпечення виробничого процесу;

в) величина, яка показує скільки часу (праці) витрачається на одиницю продукції, 1 га чи одну голову тварин;

г) відновлення в натуральній і вартісній формі виробничих ресурсів.

16. Внутрішньогосподарський виробничий обсяг споживання — це:

а) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

б) частина сільськогосподарського виробництва, яка відрізняється від інших видом продукції, складом засобів виробництва і знарядь праці, технологією та організацією виробничих процесів;

в) частина виробленої валової продукції (корми, насіння), яка залишається в господарстві для забезпечення виробничого процесу;

г) усі відповіді вірні.

17. Внутрішньогосподарський товарний обсяг споживання — це:

а) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

б) частина сільськогосподарського виробництва, яка відрізняється від інших видом продукції, складом засобів виробництва і знарядь праці, технологією та організацією виробничих процесів;

в) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

г) частина виробленої продукції, яка використовується для оплати праці, організації громадського харчування та забезпечення інших соціальних потреб.

18. Галузь — це:

а) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

б) частина сільськогосподарського виробництва, яка відрізняється від інших видом продукції, складом засобів виробництва і знарядь праці, технологією та організацією виробничих процесів;

в) усі відповіді вірні;

г) немає правильної відповіді.

19. Ґрунтозахисна система землеробства — це:

а) кінцевий результат (ефект) від використання земель сільськогосподарського призначення;

б) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

в) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

г) комплекс заходів, які спрямовані на відновлення та підвищення родючості ґрунтів.

20. Деінтеграція — це:

а) кінцевий результат (ефект) від використання земель сільськогосподарського призначення;

б) виробництво сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

в) сукупність повних і достовірних даних про фізичне і правове положення землі, її економічну оцінку;

г) процес розпаду і нехтування інтеграційних зв'язків і відносин.

21. Демографічна ситуація — це:

а) явища, які характеризуються загальним скороченням населення за рахунок наростання смертності;

б) здатність людини виконувати кілька виробничо-технологічних операцій, прийомів, робіт;

в) фактичний стан відносин і процесів, що відбуваються в населенні у певний період;

г) усі відповіді вірні.

22. Депопуляційні процеси — це:

а) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення

б) здатність людини виконувати кілька виробничо-технологічних операцій, прийомів, робіт;

в) явища, які характеризуються загальним скороченням населення за рахунок наростання смертності;

г) немає правильної відповіді.

23. Державне замовлення — це:

а) задоволення життєво необхідних потреб у продуктах харчування за рахунок власного виробництва;

б) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

в) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

г) один з елементів державного протекціонізму, основна мета якого гарантувати аграрним підприємствам збут виробленої ними продукції за завчасно передбаченими цінами та умовами реалізації.

24. Державне регулювання — це:

а) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

б) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

в) інструмент державного протекціонізму, який базується на встановленні державою певних норм і нормативів, економічних, соціальних і правових правил;

г) немає правильної відповіді.

25. Експортоспроможність — це:

а) вимушеність держави чи регіону через певні причини задовольняти потреби за рахунок імпорту (ввезення) продовольства;

б) інструмент державного протекціонізму, який базується на встановленні державою певних норм і нормативів, економічних, соціальних і правових правил;

в) здатність країни (регіону) крім повного задоволення власних потреб у продукції частину її вивозити за межі внутрішнього споживання;

г) немає правильної відповіді.

26. Екстенсивний тип розвитку — це:

а) тип розвитку, в основі якого лежить зменшення ареалу виробництва;

б) тип розвитку, в основі якого лежить розширення ареалу виробництва;

в) немає правильної відповіді.

27. Енергомісткість — це:

а) виробництво сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

б) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

в) обсяг спожитих енергетичних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції чи роботи;

г) немає правильної відповіді.

28. Енергоозброєність — це:

а) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

б) величина, яка показує скільки продукції одержано на одиницю виробничого потенціалу;

в) величина, яка свідчить скільки ресурсів припадає на одиницю продукції;

г) величина енергетичних ресурсів у розрахунку на одного працівника.

29. Ерозійні процеси — це:

а) кінцевий результат (ефект) від використання земель сільськогосподарського призначення;

б) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

в) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

г) шкідливі природні явища, викликані повеннями, вітрами, деградацією ґрунтів.

30. Забірна вода — це:

а) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

б) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;

в) шкідливі природні явища, викликані повеннями, вітрами, деградацією ґрунтів;

г) обсяг водних ресурсів, що використовується із відкритих джерел та артезіанських свердловин.

31. Земельні відносини — це:

а) безперервне і комплексне відстеження процесів землеволодіння, землекористування і використання земель;

б) сукупність повних і достовірних даних про фізичне і правове положення землі, її економічну оцінку;

в) система організаційно-правових стосунків, що виникають між юридичними та фізичними особами з приводу землеволодіння і землекористування;

г) немає правильної відповіді

32. Землевіддача — це:

а) розрахункова площа сільськогосподарських угідь, яка визначається на основі прийнятих коефіцієнтів чи інших зіставних вимірників;

б) витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин;

в) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

г) кінцевий результат (ефект) від використання земель сільськогосподарського призначення.

33. Землевлаштування (землевпорядкування) — це:

а) виробництво сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів;

б) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

в) зменшення виробництва продукції за рахунок скорочення (звуження) ареалу;

г) система заходів по встановленню фізичних меж господарського та іншого використання земельних ресурсів.

34. Землемісткість — це:

а) розрахункова площа сільськогосподарських угідь, яка визначається на основі прийнятих коефіцієнтів чи інших зіставних вимірників;

б) величина, яка показує скільки продукції одержано на одиницю виробничого потенціалу;

в) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

г) розмір землі, який потрібен для досягнення певної цілі господарського та негосподарського характеру.

35. Інвестиційна політика — це:

а) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;

б) сукупність повних і достовірних даних про фізичне і правове положення землі, її економічну оцінку;

в) форма банківського кредитування шляхом застави;

г) діяльність державних, господарських та управлінських структур щодо здійснення інвестицій.

36. Індустріальні технології — це:

- а) процес залучення і напруженого функціонування додаткових вкладень з метою збільшення виробництва продукції;
- б) сукупність повних і достовірних даних про фізичне і правове положення землі, її економічну оцінку;
- в) форма банківського кредитування шляхом застави;
- г) виробництво сільськогосподарської продукції на основі механізації та автоматизації виробничих процесів.

37. Інтенсивність праці — це:

- а) збільшення виробництва продукції за рахунок ефективнішого функціонування і використання додаткових ресурсів;
- б) дотримання певних технологічних взаємовимог і пропорцій у підборі ресурсів;
- в) характеристика певного суспільно-економічного явища за певною системою взаємопов'язаних критеріїв і показників;
- г) напруженість праці за одиницю робочого часу.

38. Комплексна системна оцінка — це:

- а) правове, економічне забезпечення відповідальності користувачів земельних ресурсів і збереження сільськогосподарських угідь;
- б) тимчасове вилучення землі з активного обороту з метою відновлення родючості ґрунту;
- в) дотримання певних технологічних взаємовимог і пропорцій у підборі ресурсів;
- г) характеристика певного суспільно-економічного явища за певною системою взаємопов'язаних критеріїв і показників.

39. Моніторинг земель — це:

- а) безперервне і комплексне відстеження процесів землеволодіння, землекористування і використання земель;
- б) правове, економічне забезпечення відповідальності користувачів земельних ресурсів за збереження сільськогосподарських угідь;
- в) система розрахунків, в основі яких лежить натуральний обмін;
- г) комплекс заходів, які спрямовані на відновлення та підвищення родючості ґрунту з метою збільшення виробництва продукції.

40. Матеріаломісткість — це:

- а) витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин;
- б) правове, економічне забезпечення відповідальності користувачів земельних ресурсів і збереження сільськогосподарських угідь;
- в) застосування даних кадастру в процесі регулювання земельних відносин та використання земельних ресурсів;

г) здійснення організаційних та інших змін, що не потребують інвестицій.

41. Нормативна ресурсомісткість — це:

а) розрахункова (планова, проектна) величина на основі зважування та оцінки кількох різних факторів;

б) рівність цін на різні ресурси щодо своєї купівельної спроможності в динаміці;

в) величина, яка показує скільки продукції одержано на одиницю виробничого потенціалу;

г) витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин.

42. Окупність виробничого потенціалу — це:

а) величина, яка показує скільки продукції одержано на одиницю виробничого потенціалу;

б) розрахункова (планова, проектна) величина на основі зважування та оцінки кількох різних факторів;

в) рівність цін на різні ресурси щодо своєї купівельної спроможності в динаміці;

г) витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин.

43. Оборотна вода — це:

а) та частина використаної води, яка після очищення повертається в повторне використання;

б) здатність держави забезпечувати потребу населення в продовольстві на рівні науково обґрунтованих норм споживання та відповідно до його платоспроможності;

в) рівність цін на різні ресурси щодо своєї купівельної спроможності в динаміці;

г) витрати матеріальних ресурсів у розрахунку на одиницю продукції, один гектар, одну голову тварин.

44. Паритет (цін) — це:

а) рівність цін на різні ресурси щодо своєї купівельної спроможності в динаміці;

б) здатність держави забезпечувати потребу населення в продовольстві на рівні науково обґрунтованих норм споживання та відповідно до його платоспроможності;

в) незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольства;

г) немає правильної відповіді.

45. Продовольча безпека — це:

а) здатність держави забезпечувати потребу населення в продовольстві на рівні науково обґрунтованих норм споживання та відповідно до його платоспроможності;

б) незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольства;
в) частина національної економіки, до складу якої належать аграрний сектор, харчосмакова переробна промисловість і торгівля продовольством;

г) величина, яка показує, скільки фондів припадає на одного працівника;

д) усі відповіді правильні.

46. Продовольча проблема — це:

а) незбалансованість між попитом і пропозицією на продовольства;

б) частина національної економіки, до складу якої належать аграрний сектор, харчосмакова переробна промисловість і торгівля продовольством;

в) ті можливості аграрного підприємства, які визначаються ресурсами природного походження;

г) немає правильної відповіді.

47. Питома ресурсоемкість — це:

а) розрахункова величина, яка показує, скільки одиниць того чи іншого ресурсу припадає на одиницю продукції;

б) можливості аграрного підприємства, які визначаються ресурсами природного походження;

в) здатність конкретної праці виробляти певну кількість продукції за одиницю часу;

г) немає правильної відповіді.

48. Зменшення виробництва продукції за рахунок скорочення (звуження) ареалу — це:

а) сукупна ресурсомісткість;

б) раціональна умова інтенсифікації;

в) родючість ґрунту;

г) реекстенсифікація.

49. Ресурси — це:

а) фактори (речові, людські, фінансові, природні), без яких неможливо здійснювати процес виробництва;

б) насиченість виробництва ресурсами в розрахунку на одне господарство, 1 га землі, одну голову тварин;

в) величина, яка показує, в якій мірі використані ресурси окуповуються виробленою продукцією;

г) величина, яка свідчить скільки ресурсів припадає на одиницю продукції.

50. Величина, яка показує, яку питому вагу в загальній площі сільськогосподарських угідь займають орні землі, — це:

а) розораність;

- б) розподіл трудових ресурсів;
- в) самозабезпечення (продовольством);
- г) сукупна ресурсомісткість.

51. Родючість ґрунту — це:

а) здатність орного шару забезпечувати рослини необхідними поживними речовинами;

б) задоволення життєво необхідних потреб у продуктах харчування за рахунок власного виробництва;

в) сфера матеріального виробництва, в якій людина за рахунок факторів природи (природних ресурсів) продукує продукцію для особистого і виробничого споживання;

г) практика (спосіб) технологічного залучення ресурсів до процесу виробництва.

52. Величина, яка показує скільки одиниць сукупних ресурсів (земельних, трудових, матеріальних, фінансових) припадає на одиницю продукції — це:

а) сукупна ресурсомісткість;

б) сукупний економічний потенціал;

в) сукупний вираз всіх залучених у виробництво ресурсів;

г) сукупний працівник.

53. Характеристика сировинних ресурсів з позицій відповідності їх якості вимогам промислової переробки — це:

а) технологічна якість;

б) товарність;

в) сукупний економічний потенціал;

г) сукупний працівник.

54. Трудозабезпечення:

а) сукупність різних демографічних груп населення, здатних взяти участь у виробництві;

б) фактична наявність працездатних (активного населення) в тому чи іншому підприємстві;

в) величина, яка показує скільки часу (праці) витрачається на одиницю продукції, 1 га чи одну голову тварин;

г) величина, яка свідчить про ступінь окупності фондів валовою продукцією (прибутком).

55. Фондомісткість — це:

а) величина, яка показує, скільки фондів (у вартісному виразі) припадає на одиницю продукції;

б) розвиток, який характеризується вищими темпами наростання продукції, ніж насичення виробництва фондами;

в) розвиток, який супроводжується вищими темпами насичення виробництва фондами порівняно з виходом продукції;

г) розвиток, який характеризується зрівноваженими пропорціями насичення виробництва фондами та одержання продукції.

56. Фондоозброєність — величина, яка показує:

а) скільки фондів припадає на одного працівника;

б) розвиток, який характеризується вищими темпами наростання продукції, ніж насичення виробництва фондами;

в) розвиток, який супроводжується вищими темпами насичення виробництва фондами порівняно з виходом продукції;

г) розвиток, який характеризується зрівноваженими пропорціями насичення виробництва фондами та одержання продукції.

57. Часткова ресурсомісткість — це:

а) величина, яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

б) величина, яка показує, скільки фондів припадає на одного працівника;

в) величина, яка показує скільки часу (праці) витрачається на одиницю продукції, 1 га чи одну голову тварин;

г) величина, яка свідчить про ступінь окупності фондів валовою продукцією (прибутком).

58. Формування ресурсів — система:

а) виробництва та забезпечення потреб господарства в ресурсах;

б) система підготовки та перепідготовки робочих кадрів, а також створення необхідних умов для реалізації людського фактора;

в) яка показує, скільки одиниць конкретного ресурсу (землі, води, добрив тощо) припадає на одиницю продукції;

г) немає правильної відповіді.

4.6. Інформаційне забезпечення

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

2. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010—2019 рр.

3. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с

4. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Электронный ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 103—160.

6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Электронный ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 81—118.

ТРЕТЯ СФЕРА ТА ЇЇ РОЛЬ У СТВОРЕННІ КІНЦЕВОГО ПРОДУКТУ АГРОБІЗНЕСУ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару-мозкового штурму, роботи в малих творчих групах та, семінару-вирішення ситуаційних вправ.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок та умінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навиків і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї (креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

спеціальні (фахові): вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- поняття, економічну суть та головне завдання третьої сфери АГРОБІЗНЕС;

- механізм відносин між ланками третьої сфери;

- роль інтегрованих структур у діяльності третьої сфери;

- особливості здійснення заготівель у ринкових умовах та вплив системи заготівель на соціально-економічний розвиток;

- роль та особливості здійснення переробки продукції як центральна ланка третьої сфери;

- фактори, що можуть гарантувати збалансованість потужностей переробки і ресурсів сировини;

- особливості переробки продукції в господарствах населення;

ВМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують третю сферу агропромислового комплексу;

- здійснювати оцінку діяльності переробних підприємств: критерії і показники;
- здійснювати оцінку конкурентоспроможності різних форм переробки продукції;
- здійснювати планування роботи переробних підприємств;
- проводити розрахунок натуральних і вартісних показників;
- оцінювати можливі шляхи і варіанти інтеграції виробництва і переробки сільськогосподарської продукції;
- здійснювати характеристику торгівлі як завершальної ланка третьої сфери агробізнесу;
- аналізувати ринок агарної продукції, його структуру та значення;
- аналізувати особливості формування продовольчих товарних ресурсів;
- характеризувати маркетинг та його роль у функціонуванні третьої сфери;
- проводити моніторинг сучасного рівня споживання продовольства в Україні;
- розраховувати та аналізувати показники, що характеризують гостроту продовольчої небезпеки;
- визначати основні форми організації аграрного ринку в Україні.

5.1. Питання для обговорення

1. Суть і функціональне призначення третьої сфери агробізнесу.
2. Особливості третьої сфери в умовах ринкової економіки.
3. Третя сфера та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки.

5.2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. На прикладі конкретного виду кінцевої продукції агробізнесу (яка пройшла промислову переробку) визначити вимоги від споживача до виробника (за принципом зворотного зв'язку).

Завдання 2. Сформувати головні параметри й умови організації системи агробізнесу на виробництві овочеконсервної та молочної продукції.

Завдання 3. Визначити мобілізаційну функцію торгівлі в організації виробництва м'ясних і хлібобулочних виробів.

Завдання 4. Користуючись статистичними збірниками, розрахувати основні показники продовольчої безпеки (небезпеки) країни.

Завдання 5. При прогнозуванні розвитку продовольчого сектора досить важливо брати до уваги такі об'єктивні характеристики:

- взаємозв'язок показників розвитку економіки з показниками сукупних доходів населення, фонду оплати праці, громадських фондів споживання;

- залежність обсягу і структури послуг від виділення капітальних вкладень;

- оплата праці і сімейні доходи;

- напрямки використання громадських фондів споживання;

- структурні співвідношення попиту і споживання по групах населення;

- аналіз складу сімей за їх різноманітною структурою;

- рівень споживання населення по різних доходних групах.

Поміркуйте, хто повинен забезпечити збір і обробку цих даних:

- підприємства агробізнесу;

- агропромислові формування;

- регіональні чи національні державні органи управління.

Завдання 6. Основні напрями державного регулювання ринку агропромислової продукції представлені на рис. 5.1.

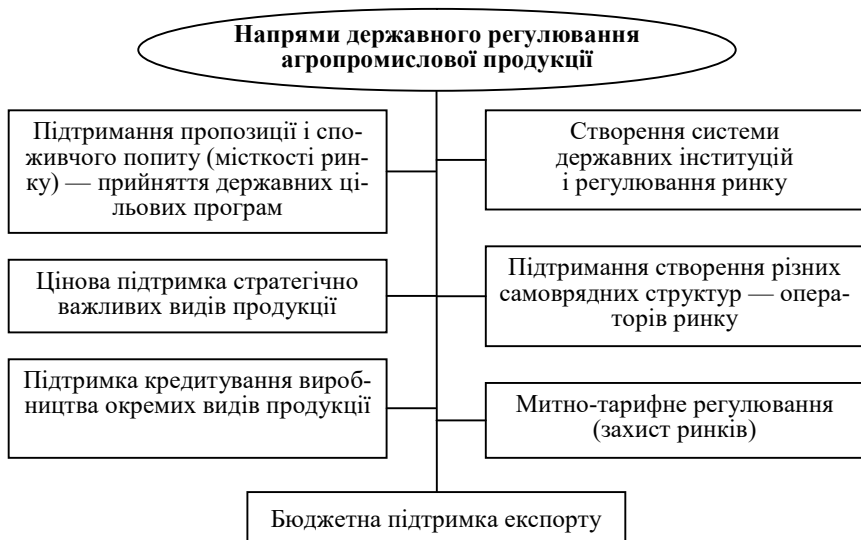

Рис. 5.1. Напрями регулювання ринку агропромислової продукції

Проаналізуйте, які з цих напрямів підтримки державного ринку діють в агробізнесі України. Розкрийте зміст і суть кожного окремо взятого напрямку. Результати оформити у вигляді доповіді.

Завдання 7. Сталий розвиток агропродовольчого сектора забезпечується на основі формування на рівні держави та регіонів певного регулятивного механізму. Складовими елементами його є: сутнісна оцінка фактичного стану сектора; його сукупний потенціал; прогноз і мета на перспективу; забезпеченість реалізації мети необхідним потенціалом; організаційне забезпечення реалізації мети; очікуваний результат.

Спробуйте на основі цих складових елементів побудувати схему механізму сталого розвитку продовольчого сектора, а також доповнити її ще необхідними елементами. Дайте оцінку кожному з них.

Завдання 8. Виробництво і реалізація яловичини складається з певних технологічних операцій, які формують технологічний процес агропромислового виробництва даного кінцевого продукту. До цих операцій належать: відтворення молодняка, заготівля кормів, зберігання кормів, дорощування молодняка, інтенсивна відгодівля, обробка туш, транспортування кормів, зберігання і транспортування туш, упаковка м'яса, обваловка туш, підготовка кормів до згодовування, реалізація м'яса.

Завдання 9. Через значні скорочення виробництва молока в аграрних підприємствах і низьку його товарність молочні галузі вимушені заготовляти молоко у населення. Щоб гарантувати відповідну якість молочної сировини, що надходить з особистих селянських господарств, молочним заводам потрібно щонайменше технологічно оснастити молокоприймальні пункти холодильними установками та іншим обладнанням для первинної обробки молока, надавати селянам відповідної технологічної, зооветеринарної та економічної підтримки.

З'ясуйте, наскільки вигідно йти цим шляхом чи краще сприяти реанімації молочного скотарства у великих аграрних підприємствах.

Завдання 10. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 11. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 12. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 13. Скласти, використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

5.3. Практичні завдання

Завдання 1. Використання потужності молочного заводу характеризується такими даними:

- календарний фонд часу — 365 днів,
- капітальний ремонт — 33 дні,
- планово-попереджувальний ремонт — 3 дні,
- добова потужність — 200 т,
- фактичний випуск продукції — 190.

Постановка завдання

Розрахувати коефіцієнт використання потужності.

Завдання 2. Консервний завод щорічно заготовляє 40 тис. т сировини. Середній радіус доставки становить 55 км, а утримання заготівельних пунктів досягають у рік 20 тис. гр. од.

Визначити загальну суму економічного ефекту, якщо радіус доставки сировини скоротиться до 25 км і будуть ліквідовані у зв'язку з цим заготівельні пункти. Витрати транспорту на 1 т заготовленої сировини при радіусі 55 км становлять 60 гр. од., а при 25 км — 35 гр. од.

Завдання 3. Цукровий завод запроваджує новий порядок розрахунків з господарствами: не за обсяг зданих цукрових буряків, а за 1 ц цукру в буряках.

Вихідна інформація

- нормативні витрати заводу на переробку коренів, їх заготівлю і зберігання, включаючи приймання — 25 гр. од./т;
- середня прийнята на заводі дигестія становить 17,22 %;
- нормативні втрати цукру прийнято на рівні 3,5 %;
- норма рентабельності встановлена на рівні 10 %;
- оптова ціна на цукор 2370 гр. од./т.

Постановка завдання. На підставі цих даних потрібно встановити ціну, за якою завод буде розраховуватись з господарствами за цукор у буряках.

Завдання 4. Структуру надходження сировини на молочний завод «Молочар» представлено в таблиці 5.3.

Таблиця 5.3

**СТРУКТУРА НАДХОДЖЕННЯ СИРОВИНИ
НА МОЛОЧНИЙ ЗАВОД «МОЛОЧАР»**

Показники	2018 р.	2019 р.
Заготовлено молока, т, у т.ч.:	60 000	70 000
в аграрних підприємствах	30 000	50 000
у населення	20 000	15 000
Із заготовленого молока в населення із інших районів	10 000	5000

Постановка завдання. Охарактеризуйте сировинну зону молочного заводу та дайте їй оцінку.

Завдання 5. В економічних взаємовідносинах між другою і третьою сферами агробізнесу проблемним залишається питання цін на сировину. Одним із способів регулювання цін є застосування коефіцієнта паритетності, який визначається відношенням оптової ціни переробного підприємства до закупівельної ціни на сільськогосподарську продукцію (за кілька років).

Для конкретного року закупівельна ціна, за якою переробне підприємство може придбавати сировину, буде являти собою відношення фактичного рівня оптової ціни до коефіцієнта паритетності.

Постановка завдання. Поясніть механізм такої дії коефіцієнта паритетності.

Завдання 6. Овочеконсервні заводи вимушені завозити сировину із далеких відстаней, що викликає значні втрати. Так, при транспортування помідорів на відстань до 25 км збереженість I сорту становить 80—85 %, а при відстані понад 80 км — 40—45 %. До того ж зростають і транспортні витрати.

Постановка завдання. Яким чином можна цьому запобігти?

Завдання 7. В агропродовольчій сфері розвинутих країн спостерігається тенденція скорочення частки сільського господарства у вартості споживаного продовольства. Контроль за розвитком економічних процесів у агробізнесі зосереджується у великих торгово-промислових корпораціях з акціонерною формою власності.

Постановка завдання. У чому і які переваги такої форми інтеграції і наскільки це доцільно в умовах України в даний час.

Завдання 8. Роздрібна ціна яловичини має таку структуру (%): вартість сировини — 36, затрати на переробку — 36, всього затрат на сировину і переробку — 72, ПДВ — 14,4; оптова ціна — 86,4; торгова надбавка — 13,6.

Як відомо, відгодівля телят для сільського господарства є збитковою. У той же час переробні підприємства і торгівля одержують прибуток.

Постановка завдання. Чи можлива в такому разі агропромислова інтеграція?

Завдання 9. Серед переробних підприємств є такі: млини, хлібопекарні, круподерні, консервні заводи, комбікормові заводи, м'ясокомбінати, молочні заводи, лісопильні, цегельні заводи.

Постановка завдання. Якими галузями сільського господарства їх слід доповнити, щоб сформувати агропромислові тандеми?

5.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Форми, методи та механізми економічних відносин у системі заготівлі сільськогосподарської продукції».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Склад і класифікація переробних галузей та їх вимоги до сільськогосподарської сировини».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості, проблеми та перспективи розвитку молокопереробної промисловості».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості, проблеми та перспективи розвитку м'ясопереробної промисловості».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Перспективи аграрного експорту в ЄС».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Перспективи та проблеми розвитку аграрного сектору економіки України в умовах інтеграції з ЄС».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Реалії та перспективи торгівлі органічною продукцією».

8. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні тенденції світової торгівлі сільськогосподарською продукцією»

9. Підготувати презентацію і виступ на тему «Здорове харчування в Україні: які тренди популярні сьогодні»

10. Підготувати презентацію і виступ на тему «Споживчі ціни на основні продукти харчування в Україні та країнах світу».

11. Підготувати презентацію і виступ на тему «Пріоритети українців в споживанні продуктів харчування: аналіз динаміки і тенденцій».

5.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Вид підприємницької діяльності, пов'язаний з виробництвом і реалізацією продовольчих і непродовольчих товарів сільськогосподарського походження	А. Біологічна якість (продукції, сировини)
2. Планомірне надходження продовольства до споживача в обсягах та асортименті, які відповідають науково обґрунтованим нормам споживання та платіжним можливостям всіх прошарків населення	Б. Виробнича потужність
3. Досягнення рівноваги між потужностями переробки та можливостями їх сировинного забезпечення	В. Доступність продовольства економічна
4. Поєднувальна ланка між сільським господарством і переробними галузями, яка функціонально призначена для того, щоб забезпечити раціональне завантаження потужностей переробки сировиною, що відповідає технологічним вимогам	Г. Агробізнес
5. Якісні характеристики аграрної продукції, що обумовлені біологічними особливостями рослин і тварин, умовами їх вирощування	Д. Вартісні показники
6. Максимально можливий випуск продукції чи максимально можлива переробка сировини	Е. Продовольча безпека
7. Здатність різних прошарків населення придбавати продовольство відповідно до своїх потреб і фінансових можливостей	Ж. Доступність продовольства фізична
8. Вимірники оцінювання роботи переробних підприємств на основі фізичних даних про одержану продукцію	З. Збалансованість потужностей
9. Оціночні вимірники, з допомогою яких характеризуються загальний обсяг виробництва у грошовому виразі	І. Заготівля (сировини, продукції)

Визначення	Термін
10. Технологічне одержання із сировини первинного (проміжного) продукту, який є основою подальшої, вторинної переробки	К. Натуральні показники
11. Переговорний узгоджувальний процес з метою прийняття раціональних рішень щодо розміщення виробництва, розподілу ресурсів і продукції, формування інтегрованого економічного механізму між виробниками сировини, її переробниками і споживачами кінцевого продукту	Л. Непрямі зв'язки
12. Здатність держави гарантувати задоволення потреб населення у продовольстві на рівні, що забезпечує йому нормальну життєдіяльність	М. Синхронізація
13. Незбалансованість попиту і пропозиції на продовольство, вищий та інтенсивніший динамізм потреб на продовольство, ніж його пропозиція	Н. Політика узгоджень
14. Форма зв'язків між аграрними і переробними підприємствами через відповідних посередників	О. Продовольча проблема
15. Збалансованість ланок технологічного процесу в просторі і часі	П. Первинна переробка

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Третя сфера агробізнесу уособлює післясільськогосподарську ланку і представлена завершальними стадіями технологічного процесу АПВ, тобто заготівлею, зберіганням і переробкою сільськогосподарської сировини та реалізацією кінцевого продукту	
2. Заготівля сировини — це центральна ланка між сільським господарством і переробними галузями, суть якої полягає в тому, щоб забезпечити необхідну кількість сільськогосподарської продукції для раціонального завантаження потужностей переробки і одержання потрібних обсягів кінцевого продукту за умов відповідності сировини технологічним вимогам переробки і запобігання втрат її кондицій у період нагромадження і зберігання	
3. Переробка сировини — поєднувальна ланка третьої сфери, оскільки саме тут реалізується кінцева мета технологічного процесу — одержати з одиниці сировини найбільшу кількість кінцевого продукту відповідної якості	
4. Реалізація кінцевого продукту — завершальна ланка третьої сфери і технологічного процесу АПВ в цілому; її роль — своєчасно, з найменшими втратами довести кінцевий продукт агробізнесу до споживача	

5. Необхідно максимально використати біологічну якість сировини, оскільки затягування строків надходження її на переробку пов'язане з перевитратами на одиницю готової продукції	
6. По мірі поглиблення процесу агропромислової інтеграції, що викликається динамізмом людських потреб, зменшуватимуться вимоги щодо асортименту, якості та відповідності цим потребам продукції, яка надходитиме в особисте споживання	
7. Людські потреби щодо споживання сільськогосподарської продукції у сирому вигляді постійно будуть скорочуватись	
8. Про рівень задоволення потреб у продовольчих і непродовольчих товарах сільськогосподарського походження слід судити не на основі розвитку аграрного сектора, а виходячи з того, як розвинуті переробні галузі та торгівля, наскільки вони задовольняють попит у товарах за їх якістю, асортиментом і ціною	
9. Третя сфера агробізнесу є продуцентом кінцевої продукції, а сільське господарство посідає допоміжну роль, виробляючи сировину, яка набуває ознак проміжної продукції	
10. Кінцево-цільовою функцією Переробка сировини є забезпечення раціонального завантаження переробних потужностей	
11. Кінцево-цільовою функцією заготівлі сировини є забезпечення раціонального завантаження переробних потужностей	
11. Кінцево-цільовою функцією переробки сировини є одержання максимального виходу кінцевої продукції з одиниці сировини	
12. Кінцево-цільовою функцією реалізації кінцевого продукту є одержання максимального виходу кінцевої продукції з одиниці сировини	
13. Кінцево-цільовою функцією реалізації кінцевого продукту є доведення до споживача продукції своєчасно і з найменшими втратами	
14. аграрні підприємства мають виробити те, що зможуть переробити переробні галузі	
15. Бізнесова стратегія потребує не тільки визначення місії підприємства, а й конкретизації стратегічних завдань у часі та за виконавцями, їх ресурсного забезпечення	
16. Борошномельна промисловість відноситься до первинної обробки сировини	
17. Борошномельна промисловість відноситься до вторинної обробки сировини	
18. Цукропереробна промисловість відноситься залежно від тривалості виробничого циклу до сезонного виду	
19. Молокопереробна промисловість відноситься залежно від тривалості виробничого циклу до сезонного виду	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожну завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Агробізнес — це:

а) упорядкована діяльність держави та уповноважених нею суспільно-правових інститутів по формуванню культурних, соціальних, правових і економічних умов життя сільського населення;

б) мистецтво держави застосовувати економічні закони і важели в інтересах розвитку аграрного сектора;

в) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

г) вид підприємницької діяльності, пов'язаний з виробництвом і реалізацією продовольчих і непродовольчих товарів сільськогосподарського походження.

2. Біологічна якість (продукції, сировини) — це:

а) оціночні вимірники, з допомогою яких характеризується загальний обсяг виробництва у грошовому виразі;

б) максимально можливий випуск продукції чи максимально можлива переробка сировини;

в) якісні характеристики аграрної продукції, що обумовлені біологічними особливостями рослин і тварин, умовами їх вирощування;

г) немає правильної відповіді.

3. Вартісні показники — це:

а) максимально можливий випуск продукції чи максимально можлива переробка сировини;

б) оціночні вимірники, з допомогою яких характеризується загальний обсяг виробництва у грошовому виразі;

в) усі відповіді правильні;

г) немає правильної відповіді.

1. Виробнича потужність — це:

а) оціночні вимірники, з допомогою яких характеризується загальний обсяг виробництва у грошовому виразі

б) якісні характеристики аграрної продукції, що обумовлені біологічними особливостями рослин і тварин, умовами їх вирощування

в) максимально можливий випуск продукції чи максимально можлива переробка сировини;

г) немає правильної відповіді.

2. Вторинні матеріальні ресурси — це:

а) оціночні вимірники, з допомогою яких характеризується загальний обсяг виробництва у грошовому виразі;

б) якісні характеристики аграрної продукції, що обумовлені біологічними особливостями рослин і тварин, умовами їх вирощування;

в) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

г) відходи харчової промисловості, які можуть бути продуктивно використані переробними підприємствами чи в сільському господарстві.

3. Вторинна переробка — це:

а) оціночні вимірники, з допомогою яких характеризується загальний обсяг виробництва у грошовому виразі;

б) якісні характеристики аграрної продукції, що обумовлені біологічними особливостями рослин і тварин, умовами їх вирощування;

в) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

г) переробка сировини, яка пройшла первинну переробку.

4. Громадське харчування — це:

а) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

б) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

в) сфера безпосереднього задоволення особистих потреб людини в продуктах харчування;

г) немає правильної відповіді.

5. Достатність харчування — це:

а) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

б) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

в) енергетична цінність раціону на рівні науково обґрунтованих норм споживання;

г) немає правильної відповіді.

6. Доступність продовольства економічна — це:

а) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержу-

вати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

б) енергетична цінність раціону на рівні науково обґрунтованих норм споживання;

в) здатність різних прошарків населення придбавати продовольство відповідно до своїх потреб та фінансових можливостей;

г) немає правильної відповіді.

7. Доступність продовольства фізична — це:

а) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва

б) планомірне надходження продовольства до споживача в обсягах та асортименті, які відповідають науково обґрунтованим нормам споживання та платіжним можливостям усіх прошарків населення

в) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

г) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки.

8. Заготівля (сировини, продукції) — це:

а) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) поєднувальна ланка між сільським господарством і переробними галузями, яка функціонально призначена для того, щоб забезпечити раціональне завантаження потужностей переробки сировиною, що відповідає технологічним вимогам;

г) немає правильної відповіді.

9. Продовольча проблема — це:

а) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) незбалансованість попиту і пропозиції на продовольство, вищий та інтенсивніший динамізм потреб на продовольство, ніж його пропозиція;

г) Немає правильної відповіді.

10. Прожитковий мінімум — це:

а) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

б) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

в) обсяг продовольчих і непродовольчих товарів і культурно-побутових послуг, які необхідні людині для підтримання фізіологічного розвитку;

г) немає правильної відповіді.

11. Продовольча безпека — це:

а) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

б) завершальна ланка третьої сфери агробізнесу, функціональне призначення якої полягає в доведенні до споживача кінцевої продукції;

в) ареал, на якому забезпечується виробництво сільськогосподарської сировини;

г) здатність держави гарантувати задоволення потреб населення у продовольстві на рівні, що забезпечує йому нормальну життєдіяльність.

12. Торгівля — це:

а) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

б) мистецтво держави застосовувати економічні закони і важели в інтересах розвитку аграрного сектора;

в) частина основного агропромислового виробництва, в якій здійснюється заготівля сировини, її промислова переробка і реалізація кінцевого продукту агробізнесу;

г) завершальна ланка третьої сфери агробізнесу, функціональне призначення якої полягає в доведенні до споживача кінцевої продукції;

13. Третя сфера — це:

а) завершальна ланка третьої сфери агробізнесу, функціональне призначення якої полягає в доведенні до споживача кінцевої продукції;

б) здатність держави гарантувати задоволення потреб населення у продовольстві на рівні, що забезпечує йому нормальну життєдіяльність;

в) мистецтво держави застосовувати економічні закони і важелі в інтересах розвитку аграрного сектора;

г) частина основного агропромислового виробництва, в якій здійснюється заготівля сировини, її промислова переробка і реалізація кінцевого продукту агробізнесу;

д) немає правильної відповіді.

14. Інфраструктурне забезпечення — це:

а) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

б) комплекс заходів, що сприяють нормальному надходженню сировини на переробку;

в) переговорний узгоджувальний процес з метою прийняття раціональних рішень щодо розміщення виробництва, розподілу ресурсів і продукції, формування інтегрованого економічного механізму між виробниками сировини, її переробниками і споживачами кінцевого продукту;

г) наявність у складі третьої сфери агробізнесу служб і видів діяльності, що забезпечують нормальний розвиток основного виробництва в системі «заготівля сировини — її промислова переробка — реалізація кінцевого продукту».

15. Збалансованість потужностей — це:

а) чинник, що сприяє розвитку інтеграційних процесів;

б) комплекс заходів, що сприяють нормальному надходженню сировини на переробку;

в) досягнення рівноваги між потужностями переробки та можливостями їх сировинного забезпечення;

г) немає правильної відповіді.

16. Контрактна система — це:

а) переговорний узгоджувальний процес з метою прийняття раціональних рішень щодо розміщення виробництва, розподілу ресурсів та продукції, формування інтегрованого економічного механізму між виробниками сировини, її переробниками і споживачами кінцевого продукту;

б) вимірники оцінювання роботи переробних підприємств на основі фізичних даних про одержану продукцію;

в) зв'язки між аграрними і переробними підприємствами з приводу постачання сировини на умовах укладання контрактних угод;

г) немає правильної відповіді.

17. Наповненість харчування — це:

а) незбалансованість попиту і пропозиції на продовольство, вищий та інтенсивніший динамізм потреб на продовольство, ніж його пропозиція;

б) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

в) комплекс заходів, що сприяють нормальному надходженню сировини на переробку;

г) відповідність харчового раціону науково обґрунтованим нормам споживання;

д) немає правильної відповіді.

18. Натуральні показники — це:

а) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

б) вимірники оцінювання роботи переробних підприємств на основі фізичних даних про одержану продукцію;

в) немає правильної відповіді;

г) усі відповіді вірні.

19. Непрямі зв'язки — це:

а) комплекс заходів, що сприяють нормальному надходженню сировини на переробку;

б) вимірники оцінювання роботи переробних підприємств на основі фізичних даних про одержану продукцію;

в) орієнтація всіх заходів і ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

г) форма зв'язків між аграрними і переробними підприємствами через відповідних посередників.

20. Оптимізація пропорцій — це:

а) комплекс заходів, що сприяють нормальному надходженню сировини на переробку;

б) орієнтація всіх заходів та ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

в) перманентний процес підтримання збалансованого розвитку переробних і аграрних підприємств під впливом зміни технології виробництва продукції;

г) немає правильної відповіді.

21. Організаторська (мобілізаційна) функція торгівлі — це:

а) орієнтація всіх заходів і ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

б) переговорний узгоджувальний процес з метою прийняття раціональних рішень щодо розміщення виробництва, розподілу ресурсів та продукції, формування інтегрованого економічного механізму між виробниками сировини, її переробниками і споживачами кінцевого продукту;

в) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

г) опрацювання пропозицій щодо планування і коригування реального обсягу та асортименту вироблюваної продукції на основі постійного врахування динаміки і співвідношення між попитом і пропозицією на кожний окремий вид продукції.

22. Технологічна якість — це:

а) технологічне одержання із сировини первинного (проміжного) продукту, який є основою подальшої, вторинної переробки;

б) технологічне вилучення із сировини корисних біологічних якостей частково (мала переробка) або комплексно (глибока переробка);

в) внутрішні і зовнішні властивості, що відповідають вимогам споживача;

г) наявність у сільськогосподарській сировині тих властивостей, які необхідні для ефективної промислової переробки з метою одержання високоякісного кінцевого продукту.

23. Центровивіз — це:

а) комплекс заходів, що сприяють нормальному надходженню сировини на переробку;

б) ареал, на якому забезпечується виробництво сільськогосподарської сировини

в) технологічне вилучення із сировини корисних біологічних якостей частково (мала переробка) або комплексно (глибока переробка);

г) спосіб (метод) заготівлі сільськогосподарської продукції безпосередньо в місцях її виробництва і доставка до переробних галузей транспортом споживача сировини.

24. Якість продукції — це:

а) технологічне одержання із сировини первинного (проміжного) продукту, який є основою подальшої, вторинної переробки;

б) технологічне вилучення із сировини корисних біологічних якостей частково (мала переробка) або комплексно (глибока переробка);

в) наявність у сільськогосподарській сировині тих властивостей, які необхідні для ефективної промислової переробки з метою одержання високоякісного кінцевого продукту;

г) внутрішні і зовнішні властивості, що відповідають вимогам споживача.

25. Переробка сировини — це:

а) центральна ланка третьої сфери, яка забезпечує переробку сировини і одержання кінцевого продукту агробізнесу;

б) технологічне одержання із сировини первинного (проміжного) продукту, який є основою подальшої, вторинної переробки;

в) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва;

г) технологічне вилучення із сировини корисних біологічних якостей частково (мала переробка) або комплексно (глибока переробка).

26. Прямі зв'язки — це:

а) розподіл і облік продовольчих і матеріальних ресурсів, цілеспрямоване їх доведення до споживача;

б) збалансованість ланок технологічного процесу в просторі і часі;

в) система взаємовідносин між виробниками сировини та переробниками (між переробкою та торгівлею), які виключають наявність посередників;

г) немає правильної відповіді.

27. Самозабезпечення — це:

а) попит, що формується більшістю пересічних споживачів;

б) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

в) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

г) здатність держави внутрішні потреби в продовольстві (ресурсах) забезпечувати за рахунок власного виробництва.

5.6. Інформаційне забезпечення

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

2. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010–2019 рр.
3. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.
4. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.
5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 161–217.
6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 118–162.

ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА АГРОБІЗНЕСУ ТА ЇЇ ГАЛУЗЕВИЙ СКЛАД

Семінарські заняття проводиться у формі семінару-розгорнутої бесіди, семінару-вирішення ситуаційних вправ, міні-кейсу, дискусії з елементами аналізу,

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

спеціальні (фахові): вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- економічна суть, особливості та класифікацію інфраструктури агропромислового комплексу;

- галузевий склад і функціональна роль виробничої інфраструктури

- організаційно-технологічна суть, специфічну роль і завдання агросервісу;

- особливості побудови зв'язків між агросервісом і аграрними підприємствами;

УМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують виробничу інфраструктуру агробізнесу;

- аналізувати головні параметри комплексного агросервісного підприємства;

- характеризувати сервісні кооперативи та аналізувати їх функції;

- визначати роль держави в агросервісній діяльності;
- аналізувати ринок послуг та особливості його організації;
- аналізувати умови входження агросервісу в ринкове середовище.

6.1 Питання для обговорення

1. Поняття про інфраструктуру, її особливості та різновиди.
2. Агросервіс як складова частина виробничої інфраструктури, його особливості, побудова та функціональне призначення.
3. Особливості функціонування та організаційні форми агросервісу.

6.2.Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Сформулювати основні вимоги і можливі санкції, які б можна було передбачити в договорах контрактації на окремі види сільськогосподарської сировини.

Завдання 2. З'ясувати, чому у сфері матеріального виробництва і зокрема в складі агробізнесу необхідно виокремити таку ланку як інфраструктура.

Завдання 3. Що вирізняє виробничу інфраструктуру від інших ланок агробізнесу?

Завдання 4. Яке функціональне призначення має виробнича інфраструктура?

Завдання 5. Чому із складу виробничої інфраструктури виділяється агросервіс — його суть, галузевий склад, функціональне призначення?

Завдання 6. Спробувати на свій власний розсуд сконструювати (схематично) агросервісне підприємство районного рівня.

Завдання 7. Встановити переваги і недоліки машинно-технологічних станцій, заснованих на державній, кооперативній і приватній основі.

Завдання 8. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- агросервіс як складову частину виробничої інфраструктури агробізнесу,
- побудову та функціональне призначення виробничої інфраструктури агробізнесу,
- форми організації агросервісної діяльності;
- сучасні особливості функціонування агросервісу в Україні.

Завдання 9. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 10. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 11. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 12. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції, складіть 15 тестових завдань для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

6.3. Практичні завдання

Завдання 1. Ремонтна база району характеризується такими даними (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Показники	Аграрні підприємства	Спеціалізоване ремонтно-технічне підприємство
Наявність тракторів		
фізичних одиниць	500	30
в еталонному обчисленні	340	32
<i>Всього автомобілів</i>	400	100
в т.ч.		
вантажні	355	95
спеціалізовані	50	20
Ремонтні підприємства	10	1
Їх потужність — ум. ремонти	400	300
Виробнича площа м ²	4500	1800
Всього підприємств	30	1

Постановка завдання. На основі цих даних спробуйте охарактеризувати виробничо-ремонтні можливості аграрних підприємств і спеціалізованого підприємства. Чи доцільна в таких випадках інтеграція?

Завдання 2. Однією з форм організації агросервісу є фірмове обслуговування через дилерську систему. Дилерські підприємства за угодами з виготовлювачами техніки здійснюють передпродажну підготовку машин, їх обслуговування у гарантійний період, забезпечують їх функціонування протягом усього періоду використання.

Здійсніть оцінку організаційної структури дилерського підприємства (рис. 6.2).

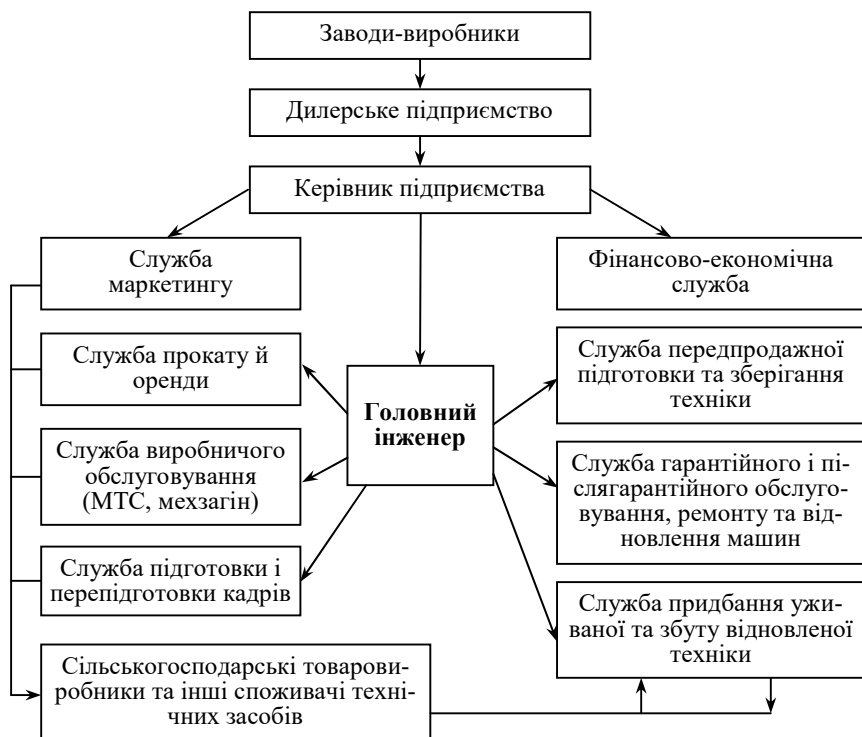

Рис. 6.2. Організаційна структура дилерського підприємства

Завдання 3. Результати роботи ремонтної майстерні представлені в табл. 6.2.

Таблиця 6.2

РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ РЕМОНТНОЇ МАЙСТЕРНІ

Показники	2018 р.	2019 р.
Товарна продукція, тис. гр. од.	1500	2300
Реалізована продукція, тис. од.	1250	2250
Прибуток, тис. гр. од.	200	450
Кількість працівників, чол.	80	95

Постановка завдання. Розрахувати зміну ефективності виробничої діяльності майстерні, а також з'ясувати різницю між поняттями товарна і реалізована продукція.

Завдання 4. Вихідна інформація

- обсяг продукції — 15000 т;
- нормативні витрати на 1 т, у тому числі:
- ящики для зимового зберігання — 40 шт.;
- для літніх сортів — 67 шт.;
- цвяхи — 4,5 кг;
- дріт — 3,5 кг;
- папір — 3 кг;
- стружка деревна — 25 кг.

Постановка завдання. Визначити потребу в тарі та пакувальних матеріалах для яблук і груш.

Завдання 5. Сільськогосподарське підприємство «Авангард» для збирання зернових культур залучало зерновий комбайн районної машинно-технологічної станції (МТС) на умовах підяду. Вартість підяду зернового комбайна за 1га площі збирання складає 320 грн. Підприємство планує придбати комбайн, вартість якого складає 700 тис. грн. Амортизаційні нарахування розраховуються за відсотковою ставкою — 10 %.

Для купівлі комбайна підприємство буде залучати кредитні ресурси на 1 рік в сумі 100тис. грн з процентною ставкою за кредит — 20 %. Відсотки за користування кредитом виплачуються в кінці строку дії кредитної угоди разом з поверненням тіла кредиту.

Витрати на ремонт комбайна і його технічне обслуговування в розрахунку на 1га зібраної площі — 20 грн, вартість паливно-мастильних матеріалів і оплата праці комбайнерів в розрахунку на 1 га зібраної площі складає 38 і 10 грн. Витрати на утримання приміщення, в якому зберігається комбайн — 1600 грн на рік.

Постановка завдання. Розрахувати обсяг збиральних робіт для зернового комбайна, за якого доцільніше купувати техніку порівняно з її підрядом.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Обсяг робіт, за якого підприємство досягає беззбиткової роботи власної техніки порівняно з послугами підрядників, можна визначити за формулою:

$$O = \frac{ПВ}{В - ЗВ},$$

де O — обсяг робіт, за якого підприємство досягає беззбиткової роботи власної техніки порівняно з послугами підрядників, тобто за цього обсягу робіт витрати на утримання власної техніки дорівнюватимуть витратам на її підряд;

$ПВ$ — постійні витрати на утримання техніки протягом року, грн;

$В$ — вартість підряду техніки за одиницю роботи;

$ЗВ$ — змінні витрати на утримання техніки в розрахунку на одиницю роботи, грн.

2. Визначимо суму всіх постійних витрат на утримання комбайна.

Отже, постійні витрати складаються з амортизації, нарахованих відсотків за користування кредитними ресурсами, а також витратами на утримання приміщення.

Таким чином:

А) сума амортизаційних нарахувань складає:

$$700 \text{ тис. грн} \times 10 \% = 70 \text{ тис. грн};$$

Б) сума нарахованих відсотків за користування за кредит складає:

$$100 \text{ тис. грн} \times 20 \% = 20 \text{ тис. грн.}$$

Звідси постійні витрати на утримання комбайна складають:

$$70\,000 \text{ грн} + 20\,000 \text{ грн} + 1600 \text{ грн} = 91\,600 \text{ грн.}$$

3. Змінні витрати в розрахунку на 1 га зібраної площі складають: паливно-мастильні матеріали + ремонт і технічне обслуговування техніки + оплата праці комбайнерів.

Отже змінні витрати в розрахунку на 1 га зібраної площі:

$$38 + 20 + 10 = 68 \text{ грн.}$$

4. Таким чином обсяг робіт, за якого підприємство досягає беззбиткової роботи власної техніки порівняно з послугами підрядників складає:

$$\frac{91\,600}{320 - 68} = 363,492.$$

Це означає, що за меншої ніж 363,492 га площі збирання зернових культур підприємству економічно доцільніше брати техніку на підряд. Зі збільшенням цієї площі використання власного комбайна господарству обходитиметься дешевше, ніж найманого.

6.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1) Підготувати презентацію і виступ на тему «Організація матеріально-технічного постачання та агросервісу».

2) Підготувати презентацію і виступ на тему «Інноваційно-технологічні чинники забезпечення високого рівня агросервісного обслуговування підприємств агробізнесу».

3) Підготувати презентацію і виступ на тему «Моделі інтеграційного розвитку суб'єктів матеріально-технічного постачання підприємств агробізнесу».

4) Підготувати презентацію і виступ на тему «Державне регулювання інноваційного розвитку матеріально-технічного постачання і агросервісу».

5) Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан виробничої інфраструктури підприємств агробізнесу».

6) Підготувати презентацію і виступ на тему «Закордонний досвід удосконалення розвитку матеріально-технічного постачання і агросервісу».

7) Підготувати презентацію і виступ на тему «Перспективи розвитку матеріально-технічного постачання і агросервісу в Україні».

8) Підготувати презентацію і виступ на тему «Інноваційні технології у розвитку матеріально-технічного постачання підприємств агробізнесу».

9) Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасні особливості, стан та виклики розвитку обслуговуючих кооперативів».

10) Підготувати презентацію і виступ на тему «Перспективи розвитку обслуговуючих кооперативів в аграрній сфері України».

6.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів

Визначення	Термін
1. Ланка агропромислового виробництва, частина виробничої інфраструктури агробізнесу, яка функціонує виключно для потреб сільського господарства, його виробничої діяльності, а також продовження процесу виробництва в сфері обігу матеріально-технічних ресурсів і продукції	А. Агросервісний кооператив
2. Галузі і види діяльності агросервісу, які в своїй основі спираються на промислово-технічні ресурси та індустриальні методи надання послуг	Б. Агротехнічне обслуговування
3. Здійснення сервісним підприємством усіх робіт по обслуговуванню основного виробництва в аграрному секторі	В. Ремонтно-обслуговуюча база
4. Створене на кооперативних засадах агросервісне підприємство, мета якого — поліпшення виробничого обслуговування господарств — членів кооперативу шляхом удосконалення виробничої бази і збутової інфраструктури	Г. Машинно-технологічна станція
5. Сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки	Д. Агросервіс
6. Наявність агросервісних підприємств та інших сервісних структур, які забезпечують ремонт, догляд і технічне обслуговування машинно-тракторного парку аграрних підприємств	Е. регіональна структура агросервісу.
7. Агросервісне підприємство широкого профілю, яке забезпечує високу ефективність використання та обслуговування техніки, добре налагоджене постачання матеріально-технічних ресурсів, механізацію робіт у рослинництві і тваринництві, найскладніші енергомісткі роботи і транспортування продукції та ресурсів	Ж. промислове спрямування агросервісу
8. Комплекс сервісних робіт по забезпеченню і дотриманню технології виробництва сільськогосподарської продукції	З. Комплексне виробничо-технологічне обслуговування
9. Комплекс інженерно-технічних споруд і об'єктів, які створюють необхідні виробничі умови і надають виробничі послуги для нормального функціонування основного виробництва агробізнесу	І. Агрохімічне обслуговування

10. Система заходів сервісного характеру, яка забезпечує збереження і догляд тварин	К. Комплексне агросервісне підприємство
11. Система заходів з комплексного забезпечення формування, технічного догляду і ремонту та експлуатації машинно-тракторного парку аграрних підприємств	Л. Матеріально-технічне постачання
12. Організаційна форма агросервісу, в якій інтегровані практично всі види виробничо-технологічних послуг для сільського господарства	М. Загальне призначення агросервісу
13. Комплекс сервісних робіт по підготовці і внесенню мінеральних добрив, хімічній меліорації земель, а також застосуванню засобів захисту рослин і тварин	Н. Зооветеринарне обслуговування
14. Розвиток агросервісної діяльності в межах певного регіону	О. Виробнича інфраструктура.
15. Сфера діяльності агросервісних структур, яка є посередником між аграрними підприємствами і промисловістю по виробництву ресурсів для потреб сільськогосподарського.	П. Інженерно-технічне обслуговування

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Принципова відмінність виробничої інфраструктури полягає в тому, що вона не створює кінцевого продукту агробізнесу, а лише формує середовище і умови, без яких галузі основного виробництва практично розвиватися не можуть	
2. Відповідно до функціонального призначення інфраструктура може бути виробничою, соціальною та інституціональною	
3. Виробнича інфраструктура забезпечує матеріально-технічні умови функціонування виробництва	
4. Функціональне призначення агросервісу — звільнити аграрні підприємства від невласливих для них видів діяльності (виробничо-технологічних та організаційних) і за рахунок цього дати можливість сконцентрувати економічний потенціал на завданнях основного виробництва	
5. Агросервіс як самостійна ланка агропромислового виробництва має орієнтуватись на реальний платоспроможний попит аграрних підприємств	
6. Наукове забезпечення відноситься до інституціонального обслуговування	
7. Наукове забезпечення відноситься до матеріально-технічне постачання	
8. Ремонт і відновлення техніки відноситься до матеріально-технічне постачання	

9. Технічне обслуговування машинно-тракторного парку відноситься до надання виробничих послуг	
10. Агрохімічне і меліоративне обслуговування відноситься до надання виробничих послуг	
11. Забезпечення аграрних підприємств засобами меліорації, технікою, мінеральними добривами та отрутохімікатами, паливно-мастильними матеріалами, насінням і садивним матеріалом відноситься до матеріально-технічне постачання	
12. Виконання транспортних та енергоємних робіт відноситься до надання виробничих послуг	
13. Агробіржове обслуговування відноситься до надання виробничих послуг	
14. Кредитно-фінансове забезпечення відноситься до надання виробничих послуг	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожному завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Аграрне спрямування агросервісу — це:

а) ланка агропромислового виробництва, частина виробничої інфраструктури агробізнесу, яка функціонує виключно для потреб сільського господарства, його виробничої діяльності, а також продовження процесу виробництва в сфері обігу матеріально-технічних ресурсів і продукції;

б) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

в) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

г) сукупність тих галузей і видів діяльності, які забезпечують створення і удосконалення живих організмів рослин і тварин та їх зберігання і раціональне використання.

2. Агросервіс — це:

а) ланка агропромислового виробництва, частина виробничої інфраструктури агробізнесу, яка функціонує виключно для потреб сільського господарства, його виробничої діяльності, а також продовження процесу виробництва в сфері обігу матеріально-технічних ресурсів і продукції;

б) види діяльності переробних підприємств, які дають можливість шляхом глибокої комплексної переробки сировини одержувати, крім основного кінцевого продукту, інші харчові і нехарчові продукти;

В) ланка агропромислового виробництва, частина виробничої інфраструктури агробізнесу, яка функціонує виключно для потреб сільського господарства, його виробничої діяльності, а також продовження процесу виробництва в сфері обігу матеріально-технічних ресурсів і продукції.

3. Агросервісний кооператив — це:

а) сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки;

б) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

В) комплекс сервісних робіт по забезпеченню і дотриманню технології виробництва сільськогосподарської продукції;

Г) створене на кооперативних засадах агросервісне підприємство, мета якого — поліпшення виробничого обслуговування господарств — членів кооперативу шляхом удосконалення виробничої бази і збутової інфраструктури.

4. Агросервісні структури — це:

а) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

б) комплекс сервісних робіт по забезпеченню і дотриманню технології виробництва сільськогосподарської продукції;

В) сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки;

Г) організаційні форми агросервісної діяльності в агробазисі.

5. Агротехнічне обслуговування — це:

а) сукупність сервісних структур, які забезпечують агропромисловий виробничий цикл по одержанню конкретного виду кінцевого продукту агробізнесу;

б) здатність сервісних структур новими методами послуг і торгівлі привернути увагу аграрних підприємств;

В) комплекс сервісних робіт по забезпеченню і дотриманню технології виробництва сільськогосподарської продукції;

Г) немає правильної відповіді.

6. Агрохімічне обслуговування — це:

а) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

б) здатність сервісних структур новими методами послуг і торгівлі привернути увагу аграрних підприємств;

В) комплекс сервісних робіт по підготовці і внесенню мінеральних добрив, хімічній меліорації земель, а також застосуванню засобів захисту рослин і тварин;

Г) немає правильної відповіді.

7. Виробнича інфраструктура — це:

а) комплекс інженерно-технічних споруд і об'єктів, які створюють необхідні виробничі умови і надають виробничі послуги для нормального функціонування основного виробництва агробізнесу здатність сервісних структур новими методами послуг і торгівлі привернути увагу аграрних підприємств;

б) система заходів сервісного характеру, яка забезпечує збереження і догляд тварин;

в) сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки;

г) комплекс інженерно-технічних споруд і об'єктів, які створюють необхідні виробничі умови і надають виробничі послуги для нормального функціонування основного виробництва агробізнесу.

8. Зооветеринарне обслуговування — це:

а) сукупність сервісних структур, які забезпечують агропромисловий виробничий цикл по одержанню конкретного виду кінцевого продукту агробізнесу;

б) комплекс інженерно-технічних споруд і об'єктів, які створюють необхідні виробничі умови і надають виробничі послуги для нормального функціонування основного виробництва агробізнесу здатність сервісних структур новими методами послуг і торгівлі привернути увагу аграрних підприємств;

в) комплекс інженерно-технічних споруд і об'єктів, які створюють необхідні виробничі умови і надають виробничі послуги для нормального функціонування основного виробництва агробізнесу;

г) система заходів сервісного характеру, яка забезпечує збереження і догляд тварин.

9. Інженерно-технічне обслуговування — це:

а) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

б) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

в) комплекс інженерно-технічних споруд і об'єктів, які створюють необхідні виробничі умови і надають виробничі послуги

для нормального функціонування основного виробництва агробізнесу здатність сервісних структур новими методами послуг і торгівлі привернути увагу аграрних підприємств;

Г) система заходів по комплексному забезпеченню формування, технічного догляду і ремонту та експлуатації машинно-тракторного парку аграрних підприємств.

10. Комплексне агросервісне підприємство — це:

а) сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки;

б) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

в) сукупність установ і організацій, що сприяють здійсненню функцій менеджменту в аграрних підприємствах;

Г) організаційна форма агросервісу, в якій інтегровані практично всі види виробничо-технологічних послуг для сільського господарства.

11. Комплексне виробничо-технологічне обслуговування — це:

а) сукупність сервісних структур, які забезпечують агропромисловий виробничий цикл по одержанню конкретного виду кінцевого продукту агробізнесу;

б) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

в) сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки;

Г) здійснення сервісним підприємством усіх робіт по обслуговуванню основного виробництва в аграрному секторі.

12. Машинно-технологічна станція — це:

а) сукупність установ і організацій, що сприяють здійсненню функцій менеджменту в аграрних підприємствах;

б) зосередження в рамках сервісної структури практично всіх видів робіт по матеріально-технічному забезпеченню та виробничо-технічному обслуговуванню аграрних підприємств;

в) сукупність сервісних структур, що забезпечують розвиток сільського господарства як галузі національної економіки;

Г) агросервісне підприємство широкого профілю, яке забезпечує високу ефективність використання та обслуговування техніки, добре налагоджене постачання матеріально-технічних ресурсів, механізацію робіт у рослинництві і тваринництві, найскладніші енергомісткі роботи і транспортування продукції та ресурсів.

13. Матеріально-технічне постачання — це:

а) здатність сервісних структур новими методами послуг і торгівлі привернути увагу аграрних підприємств;

б) сукупність установ і організацій, що сприяють здійсненню функцій менеджменту в аграрних підприємствах;

в) сукупність сервісних структур, які забезпечують агропромисловий виробничий цикл по одержанню конкретного виду кінцевого продукту агробізнесу;

г) сфера діяльності агросервісних структур, яка є посередником між аграрними підприємствами і промисловістю по виробництву ресурсів для потреб сільськогосподарського виробництва.

14. Ремонтно-обслуговуюча база — це:

а) галузі і види діяльності агросервісу, які в своїй основі спираються на промислово-технічні ресурси та індустріальні методи надання послуг;

б) сукупність сервісних структур, які забезпечують агропромисловий виробничий цикл по одержанню конкретного виду кінцевого продукту агробізнесу;

в) розвиток агросервісної діяльності в межах певного регіону;

г) наявність агросервісних підприємств та інших сервісних структур, які забезпечують ремонт, догляд і технічне обслуговування машинно-тракторного парку аграрних підприємств.

15. Транспортне обслуговування це:

а) конкретні дії агросервісного спрямування;

б) сукупність сервісних структур, які забезпечують агропромисловий виробничий цикл по одержанню конкретного виду кінцевого продукту агробізнесу;

в) розвиток агросервісної діяльності в межах певного регіону;

г) виконання агросервісними структурами робіт для аграрних підприємств по транспортуванню продукції і ресурсів.

6.6. Інформаційне забезпечення

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

2. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010–2019 рр.

3. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.

4. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Электронный ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 218—250.

6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Электронный ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 163—200.

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА АГРОБІЗНЕСУ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару–мозкового штурму, роботи в малих творчих групах та семінару–вирішення ситуаційних вправ.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв’язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, вміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- сутність і функціональна роль соціальної інфраструктури;
- основні напрямки соціальної політики в сільській місцевості та заходи щодо подальшого розвитку соціальної інфраструктури;
- особливості та галузевий склад соціальної інфраструктури;
- характеристику сільських територій і сільських поселень як об’єктів соціальної інфраструктури;

ВМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують соціальна інфраструктура агробізнесу;

- здійснювати загальну оцінку сучасного стану соціальної інфраструктури;
- аналізувати можливі джерела (прямі і непрямі) фінансування соціальної інфраструктури в сучасних умовах;
- розробляти пропозиції щодо посилення ролі соціальної інфраструктури в сільській місцевості;
- визначати невідкладні завдання сучасної соціальної політики;
- розробляти заходи державного протекціонізму при формуванні та впровадженні соціальної політики на селі;
- розробляти пропозиції щодо основних напрямків поліпшення комунально-побутового обслуговування сільського населення.

7.1. Питання для обговорення

1. Поняття про соціальну сферу, соціальну політику і соціальну інфраструктуру.
2. Сільська територія та її різновиди.
3. Сучасні тенденції формування та фінансування соціальної інфраструктури села.

7.2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. У наведеній нижче схемі на рис. 7.1 зазначте сукупність галузей, які формують соціальну інфраструктуру агропромислового комплексу.

Рис. 7.1. Склад соціальної інфраструктури села

Завдання 2. Із нижче наведеного переліку, виберіть функції, які виконує соціальну інфраструктура агробізнесу.

1. Сприяння створенню надійних умов для відтворення кваліфікованої робочої сили і стабілізації високопродуктивних трудових колективів.

2. Вивчення і формування попиту на продукцію агробізнесу.

3. Поглиблення переробки сировини на основі впровадження ресурсоощадних і безвідходних технологій;

4. Створення нових видів продукції на базі молекулярної біології та глибокої переробки харчових білків.

5. Розширення асортименту продовольства та різних харчових компонентів.

6. Зближення сільського господарства і промисловості.

7. Повне задоволення особистих життєвих потреб на рівні нормального функціонування людського фактора.

8. Підпорядкування процесу розподілу і споживання матеріальних і духовних благ фінансовим можливостям працівників агробізнесу.

9. Трансформація існуючої соціальної інфраструктури села в сферу обов'язкового і невід'ємного життєвого середовища сільського населення.

10. Перетворення системи соціально-культурних і житлово-комунальних послуг в мотиваційний стимул агропромислового виробництва.

11. Організація співпраці економічно і юридично самостійних підприємств та організацій, які в процесі відтворення на основі поділу праці здійснюють різні стадії виробничого циклу: виробництво сировини, збереження, транспортування, обробка, переробка і торгівля готовими продуктами сільськогосподарського походження.

Завдання 3. Використовуючи наведені під табл. 7.2 підказки заповніть праву колонку таблиці.

Таблиця 7.2

**ПРИЗНАЧЕННЯ ГАЛУЗЕЙ І ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ
СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ**

Галузі і види діяльності	Призначення
Народна освіта, професійно-технічне навчання, підготовка і перепідготовка кадрів, підвищення кваліфікації	
Система матеріального і морального заохочення, умови праці, охорона праці, охорона здоров'я, організація відпочинку	
Житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування, система дошкільного виховання, установи культури і спорту	

Підказки

- безпосередній вплив на професійний і освітній рівень;
- впливу на підвищення продуктивності праці;
- створення необхідних соціально-побутових умов.

Завдання 4. Об'єкти соціальної інфраструктури можна поділити на дві групи:

— створені аграрними підприємствами і функціонують за його кошти,

— створені спеціалізованими центральними (обласними, районними) структурами, агропромисловими формуваннями та за рахунок бюджетних ресурсів держави.

Перша група служб, які функціонують безпосередньо на аграрних підприємствах, як правило, працює не на прибуток. Що ж до другої групи, то в сучасних умовах окремі її елементи працюють на комерційних засадах.

Перша група об'єктів соціальної інфраструктури, як правило, розміщується у виробничих підрозділах підприємства (тракторно-польові стани, тваринницькі ферми, майстерні) і її цільовою функцією є поліпшення умов праці та відпочинку працівників у процесі виробництва. Друга група, як правило, має більш-менш однакову концентрацію у центрі сільського поселення і покликана обслуговувати все сільське населення незалежно від того, в якій сфері воно працює. Послугами цієї групи епізодично користується і несільське населення.

Користуючись нижченаведеними підказками, заповніть табл. 7.3.

Підказки:

- Навчально-виробничі класи
- Їдальні, буфети, польові кухні
- Читальні зали
- Кімнати відпочинку
- Фельдшерсько-акушерські пункти
- Душові кімнати
- Профілакторії
- Служби охорони праці
- Служби доставки працівників до робочих місць
- Виїзна торгівля
- Дошкільні дитячі заклади
- Відділення зв'язку
- Заклади освіти, спорту і культури
- Медичні заклади (лікарні, поліклініки, амбулаторії)

- Магазины, кафе, громадське харчування
- Житлово-комунальні служби
- Будинки (центри) побуту
- Торгові заклади

Таблиця 7.3

СКЛАД СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Служби і підрозділи, що функціонують безпосередньо на підприємствах	Служби і організації, що обслуговують все населення села

Завдання 5. Використовуючи підказки, що розташовані під табл. 7.4, уточніть характер, зміст особливостей соціальної інфраструктури агробізнесу.

Таблиця 7.4

НАЙВАЖЛИВІШІ І НАЙПРИНЦИПОВІШІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРОБІЗНЕСУ

Суть особливості	Характер і зміст прояву
Складова частина агробізнесу, що функціонує поза основною діяльністю	
Розміщена в основному в сільській місцевості	
Запізнювальний розвиток	
Труднощі фінансування	
Різноманітне підпорядкування	

Підказки

- Не створює кінцевого продукту.
- Забезпечує нормальне функціонування основного виробництва і виробничої інфраструктури.
- Доступність переважно працівникам агробізнесу.
- Відповідальності за розвиток соціальної інфраструктури покладена в основному на аграрні підприємства
- Відсутність комплексного обслуговування населення.
- Обмеженість можливостей для відтворення людського фактора.
- Обмежена фінансова можливість аграрних підприємств.
- Слабка участь держави.
- Неможливість здійснення єдиної соціальної політики.
- Нерівномірність розвитку.
- Розпорошеність по сільській території.

Завдання 6. У табл. 7.5 заповніть вільні графи, використовуючи нижче приведені підказки.

Таблиця 7.5

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА

Джерело фінансування	Об'єкти соціальної інфраструктури
Державний бюджет	
Комерційний розрахунок	
Прибуток підприємства	
Самоокупність	

Підказки

- Газо-, водо- і електрозабезпеченість.
- Житлово-комунальне господарство.
- Кімнати відпочинку. Виїзна торгівля.
- Комбінати побутового обслуговування. Культурно-видовищні заклади. Кафе, бари, їдальні Шкільні і дошкільні дитячі заклади. Медичні установи, інтернати. Клуби відпочинку і будинки культури. Шкільні і дошкільні дитячі заклади. Медичні установи, інтернати. Клуби відпочинку і будинки культури.
- Профілакторії. Душові кімнати.
- Польові кухні. Фельдшерські пункти

Завдання 7. Використовуючи інформацію Державного комітету статистики та аналітичних досліджень з даного питання, проаналізувати рівень забезпечення сільських населених пунктів об'єктами соціальної інфраструктури:

Результати оформити у вигляді табл. 7.6. Зробити відповідні висновки та викласти власне бачення ситуації у цій сфері.

Таблиця 7.6

Об'єкти	Роки		
	2013	2018	2019
Дитячі дошкільні заклади			
Загальноосвітні школи			
Клуби і будинки культури			
Дільничні лікарні			
Амбулаторно-поліклінічні заклади			
Фельдшерсько-акушерські пункти			

Закінчення табл. 7.6

Об'єкти	Роки		
	2013	2018	2019
Частка населених пунктів, які мають:			
водопровід			
каналізацію			
газові мережі			
зупинки громадського транспорту			

Завдання 8. Користуючись статистичними і аналітичними джерелами інформації проаналізуйте демографічні ситуацію у сільській місцевості. Результати оформіть у вигляді таблиці (табл. 7.7) і зробіть відповідні висновки.

Таблиця 7.7

Показники	Роки		
	2013	2018	2019
Чисельність населення, всього, осіб			
у тому числі сільського,			
жінок			
чоловіків.			
Розподіл сільського населення за віком, осіб, у тому числі: до 1 року від 1 року до 6 років від 6 років до 17 років від 17 до 25 років від 25 до 35 років від 35 років до 45 років від 45 років до 55 років від 55 років до 65 років від 65 років до 75 років від 75 років до 85 років старші 85 років			
Природний приріст, скорочення населення, осіб			
Середня очікувана тривалість життя при народженні сільських мешканців, років, у тому числі			
чоловіків			
жінок			

Які заходи, на вашу думку, мають бути здійснені державою, щоб запобігти депопуляційним процесам на селі.

Завдання 9. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- основні напрямки і підходи у розбудові сучасної соціальної сфери села;
- сутність та функціональну роль соціальної інфраструктури села;
- соціальну політику та основні її напрямки;
- заходи щодо подальшого розвитку соціальної інфраструктури;
- основні напрямки поліпшення комунально-побутового обслуговування сільського населення.

Завдання 10. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 11. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 12. Використовуючи літературні джерела та концепт лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 13. Скласти, використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

7.3. Практичні завдання

Завдання 1. Здійснити розробку виробничої структури аграрного або агропереробного підприємства. На основі виробничої структури побудувати можливу організаційну структуру шляхом виділення підрозділів, та розробити структуру управління підприємства. Здійснити опис ключових категорій персоналу підприємства. Результати завдання повинні бути оформлені в письмовому вигляді. Для презентації на практичному занятті розробити схеми зазначених структур підприємства.

Завдання 2. Відомий керівник компанії «Форд» і «Крайслер» Лі Якокка у своїй діяльності керувався трьома «Р», які розміщував у такій ієрархічній послідовності:

- People (персонал);
- Product (товар);
- Profit (прибуток).

Поясніть, чому американський менеджер і бізнесмен Лі Якокка на перше місце в ієрархії пріоритетів діяльності керівника виставляє такий виробничий ресурс, як персонал, а прибуток на останнє.

Завдання 3. Визначте, які підфункції відносяться до функції управління персоналом на аграрному підприємстві та поясніть свій вибір:

- розробку щоденного робочого плану з відповіддю на запитання: що повинно бути зроблено сьогодні та хто повинен це зробити;
- визначення проблем, що стоять на шляху до встановленої мети і розробка альтернативних варіантів вирішення цих проблем;
- розробку фінансового плану з визначенням грошових потоків за їх джерелами, грошових витрат, розміру та джерел необхідних кредитів;
- розробку альтернативних виробничих програм на такий рік з урахуванням рівня прибутковості за видами продукції;
- обґрунтування масштабів розширеного відтворення господарства (кількості землі в обробітку, працюючих, рівня їх кваліфікації, поголів'я худоби і птиці тощо);
- хто кому підлеглий, і хто за що відповідає;
- розробку і доведення до кожного працівника його функціональних обов'язків;
- встановлення робочого розпорядку і схем діяльності для кожного виробничого процесу за видами виробництва.
- відбір і прийняття на роботу людей, що зумовлює визначення періоду, на який залучається працівник, його кваліфікації і можливостей виконувати той чи інший вид робіт;
- навчання працівників і оцінку їх діяльності, що передбачає чітку постановку завдання на виконання певної роботи і роз'яснення до нього, а також чітке розуміння працівником вимог, які до нього ставляться.
- облік і звітність, що здійснюються на постійній основі;
- порівняльний аналіз планових і фактичних показників роботи підприємства;
- контроль за виробничим процесом і дотриманням технології виробництва.

Завдання 5. Середньооблікова чисельність персоналу цеху рослинництва у звітному році склала 200 осіб, обсяг випуску про-

дукції 3500 тис. гр. од. У розрахунковому році обсяг продукції має становити 3800 гр. од., а продуктивність праці має підвищитися на 6 %.

Постановка завдання. Визначити:

1) рівень продуктивності праці у звітному і розрахунковому роках;

2) чисельність персоналу цеху рослинництва в розрахунковому році.

Методика виконання. Розв'язання задачі передбачає виконання дій у такій послідовності:

1) визначте середньорічний виробіток по підприємству в звітному році:

$$3500 \text{ гр. од.} : 200 = 17,5 \text{ тис. гр. од.};$$

2) обчисліть середньорічний виробіток у розрахунковому році:

$$17,5 \times 1,06 = 18,55 \text{ тис. гр. од.};$$

3) обчисліть чисельність промислово-виробничого персоналу в розрахунковому році:

$$3800 \text{ тис. гр. од.} : 18,55 \text{ тис. гр. од.} = 205 \text{ осіб.}$$

Завдання 6

Вихідна інформація. Агрофірма «Світанок» займається виробництвом курятини.

- Форма оплати працівників забійного цеху — погодинна;
- планова чисельність персоналу — 65 чоловік;
- плановий фонд робочого часу — 124800 люд.-год;
- середня година тарифна ставка — 3,75 грн/год;
- два працівники отримують надбавку за навчання учнів у розмірі 10 %;

• виробництво є екологічно небезпечним, тому всім робітникам.

нараховується доплата за шкідливість у розмірі 14 %.

Постановка завдання. Визначте розмір річного фонду заробітної плати працівників прямим методом.

Розв'язок

1. Визначити тарифний фонд заробітної плати як добуток планового фонду робочого часу і середньої годинної тарифної ставки.

Отже, тарифний фонд заробітної плати:

$$124\,800 \cdot 3,75 = 468\,000 \text{ гр. од.}$$

2. Визначимо розмір надбавки за навчання учнів як добуток тарифного фонду 1 працівника і чисельності працівників, які проводять навчання учнів, а також відсотку надбавки за проведення навчання до заробітної плати.

3. Отже, для 2 працівників, які проводять навчання учнів, розмір надбавки за навчання складе:

$$(468\,000 : 65) \times 2 \times 01 = 1440.$$

4. Визначимо розмір доплат за шкідливість як добуток тарифного фонду заробітної плати і відсотку доплати за шкідливість виробництва.

5. Отже, розмір доплат за шкідливість:

$$468\,000 \cdot 0,14 = 65520 \text{ гр. од.}$$

6. Отже, розмір доплат за шкідливість:

$$468\,000 \cdot 0,14 = 65520 \text{ гр. од.}$$

7. Визначимо річний фонд розміру фонду заробітної плати працівників:

$$468\,000 + 1440 + 65\,520 = 534\,960 \text{ гр. од.}$$

7.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Зайнятість та рівень і якість життя сільського населення в Україні».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Проблеми та перспективи розвитку ринку праці в аграрному секторі України».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Проблеми та перспективи розвитку соціальної інфраструктури в сільській місцевості».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Проблеми та перспективи розвитку системи мотивації персоналу на підприємствах агробізнесу».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Світові тенденції працевлаштування сільського населення».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Забезпечення сталого розвитку в сільській місцевості та зайнятості населення».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Соціальна відповідальність агробізнесу».

8. Підготувати презентацію і виступ на тему «Реалії, проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні».

9. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості функціонування та напрямки трансформації особистих господарств населення в Україні».

10. Підготувати презентацію і виступ на тему «Можливі джерела (прямі і непрямі) фінансування соціальної інфраструктури в сучасних умовах».

11. Підготувати презентацію і виступ на тему «Гендерні особливості ринку працю в сільській місцевості».

7.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Надходження від несільського населення за користування об'єктами сільської соціальної інфраструктури	А. Сільська територія
2. Форма територіальної організації постійного або тимчасового проживання сільського населення	Б. Соціальна сфера
3. Дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення	В. Сільське поселення
4. Організована державою чи комерційними структурами система відпочинку в сільській місцевості	Г. Об'єднана територіальна громада (ОТГ, об'єднана громада)
5. Сукупність підприємств, установ і закладів, які забезпечують соціально-культурні та житлово-побутові умови населення	Д. Зелений туризм
6. Історично сформований елемент поселенської мережі, що поєднує всю сукупність сільських поселень	Е. Соціальна інфраструктура
7. Складова частина національної економіки, функціональне призначення якої задоволення потреб населення	Ж. Компенсаційні витрати
8. Добровільне волевиявлення жителів кількох сіл про об'єднання їхніх органів самоврядування, передбачене абз. 2 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», утворене відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Об'єднані громади утворюються внаслідок добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище міського типу, — селищною, центром якої визначено село, — сільською	З. Соціальна політика

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Соціальна інфраструктура належить до тої складової агробізнесу, яка покликана створити всі необхідні соціально-культурні і життєво-побутові умови, щоб забезпечити нормальне функціонування людського фактора	
2. Джерелами фінансового забезпечення, розширення та експлуатації об'єктів соціальної інфраструктури є прибуток підприємств, цільові вклади юридичних і фізичних осіб, державне бюджетне фінансування та кошти об'єднаних територіальних громад (ОТГ)	
3. Соціальна інфраструктура виражає відносини між суспільством і його членами з приводу споживання послуг (матеріальних і нематеріальних), необхідних для відтворення сукупної робочої сили та гарантійного розвитку кожної людської особистості	
4. Соціальна інфраструктура, як складова частина економіки — це сукупність галузей, функціональне призначення яких полягає у задоволенні потреб населення в послугах	
5. Як і виробнича соціальна інфраструктура не виробляє кінцевого продукту агробізнесу, а бере безпосередню участь у створенні сприятливих умов для ефективного функціонування робочої сили і відтворення людського фактора. Через це соціальну інфраструктуру називають ще невиробничою	
6. Соціальна інфраструктура та її розвиток детермінується не тільки і не лише виробничими потребами, а її гуманістично-етнічним значенням, оскільки вона є основою відродження і соціального розвитку села і українського селянства, а значить базою становлення державності України в сільській місцевості	
7. Система матеріального і морального заохочення, покращення умов праці, охорона праці, охорона здоров'я, організація відпочинку здійснюють вплив на підвищення продуктивності праці	
8. Освіта, професійно-технічне навчання, підготовка і перепідготовка кадрів, підвищення кваліфікації безпосереднього впливають на професійний і освітній рівень	
9. Соціальна інфраструктура складається з служб і підрозділів, що функціонують безпосередньо на підприємствах і служб і організації, що обслуговують все населення села	
10. Навчально-виробничі класи, їдальні, буфети, польові кухні, кімнати відпочинку відносяться до служб і підрозділів, що функціонують безпосередньо на підприємствах	
11. Дошкільні дитячі заклади, відділення зв'язку, заклади освіти, спорту і культури, медичні заклади (лікарні, поліклініки, амбулаторії) відносяться до служб і підрозділів, що функціонують безпосередньо на підприємствах.	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожну завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Зелений туризм — це:

- а) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;
- б) сфера докладання праці для всього населення;
- в) форма територіальної організації постійного або тимчасового проживання сільського населення;
- г) організована державою чи комерційними структурами система відпочинку в сільській місцевості.

2. Компенсаційні витрати — це:

- а) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;
- б) форма територіальної організації постійного або тимчасового проживання сільського населення;
- в) організована державою чи комерційними структурами система відпочинку в сільській місцевості;
- г) надходження від несільського населення за користування об'єктами сільської соціальної інфраструктури.

3. Сільське поселення — це:

- а) організована державою чи комерційними структурами система відпочинку в сільській місцевості;
- б) сфера докладання праці для всього населення;
- в) історично сформований елемент поселенської мережі, що поєднує всю сукупність сільських поселень;
- г) форма територіальної організації постійного або тимчасового проживання сільського населення.

4. Сільська територія — це:

- а) сфера докладання праці для всього населення;
- б) форма територіальної організації постійного або тимчасового проживання сільського населення;
- в) історично сформований елемент поселенської мережі, що поєднує всю сукупність сільських поселень;
- г) немає правильної відповіді.

5. Соціальна інфраструктура — це:

- а) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;
- б) сфера докладання праці для всього населення;
- в) форма територіальної організації постійного або тимчасового проживання сільського населення;
- г) сукупність підприємств, установ і закладів, які забезпечують соціально-культурні та житлово-побутові умови населення.

6. Соціальна політика — це:

а) установи освіти, об'єкти схорони здоров'я, установи культури, підприємства торгівлі, громадського харчування;

б) орієнтація всіх заходів та ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

в) складова частина національної економіки, функціональне призначення якої задоволення потреб населення;

г) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення.

7. Соціальна сфера — це:

а) установи освіти, об'єкти схорони здоров'я, установи культури, підприємства торгівлі, громадського харчування;

б) сукупність підприємств, установ і закладів, які забезпечують соціально-культурні та житлово-побутові умови населення;

в) орієнтація всіх заходів та ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

г) складова частина національної економіки, функціональне призначення якої задоволення потреб населення.

7.6. Інформаційне забезпечення

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

2. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010-2019 рр.

3. Дем'яненко С.І. Основи аграрного розвитку і політики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Дем'яненко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2010. — 396 с.

4. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.

5. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 251—270.

7. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу. [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 187—200.

АГРОПРОМИСЛОВІ ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару–мозкового штурму, роботи в малих творчих групах та, семінару–вирішення ситуаційних вправ.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв’язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

спеціальні (фахові): вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- економічну суть, особливості та передумови створення агропромислових формувань;

- критерії класифікації агропромислових формувань;

- відповідність агропромислових формувань напрямам агропромислової інтеграції;

- організаційно-правові засади створення агропромислових формувань;

УМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують агропромислові формування та основи їх функціонування;

- визначати економічну суть та особливості агропромислових формувань;
- здійснювати загальну оцінку передумов створення агропромислових формувань;
- аналізувати основні види агропромислових формувань;
- розробляти пропозиції щодо вибору моделі агропромислового формування;
- обґрунтовувати механізм створення агропромислових формувань.

8.1. Питання для обговорення

1. Економічна суть, особливості та класифікація агропромислових формувань.
2. Методика обґрунтування моделей агропромислового формування.
3. Механізм створення агропромислових формувань.

8.2. Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. Спробуйте сформулювати власне визначення поняття «агропромислове формування», поклавши в основу поелементну структуру технологічного процесу агропромислового виробництва.

Завдання 2. На основі знання особливостей і переваг агропромислових формувань необхідно з'ясувати, чи є у них майбутнє і чи потрібно якесь законодавство, щоб регламентувало їх діяльність.

Завдання 3. Встановити принципові відмінності між господарськими і територіальними агропромисловими формуваннями і спробувати оцінити їх порівняльні переваги.

Завдання 4. Необхідно з'ясувати, яким чином і в який спосіб слід обирати той чи інший варіант (модель) створення агропромислового формування.

Завдання 5. Спробувати на прикладі певного виду кінцевого продукту обґрунтувати модель і механізм створення агропромислового формування однопрофільного чи багатoproфільного характеру.

Завдання 6. Розробіть і обґрунтуйте механізм міжгалузевих відносин у рамках агропромислового формування, яке буде спеціалізуватись на виробництві:

- молока,
- м'яса,
- яєць,
- овочів,
- зернових і зернобобових культур.

Який доцільно застосувати спосіб розрахунків, опишіть його суть і методику здійснення.

Завдання 7. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- економічну суть, особливості та класифікацію агропромислових формувань;
- методику Обґрунтування моделі агропромислового формування;
- механізм створення агропромислового формування;
- визначення передумов і факторів доцільності створення агропромислового формування.

Завдання 8. Сформууйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 9. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 10. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 12. Скласти, використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

8.3. Практичні завдання

Завдання 1. Підприємство займається переробкою м'яса-сировини та виготовленням з нього м'ясних консервів і ковбасних виробів. Отже виробнича програма підприємства містить таку інформацію:

- сировинні ресурси худоби у забійній вазі — 8000 т;
- змінна потужність підприємства:
- а) м'яса — 24т;
- б) ковбасних виробів — 6 т;
- в) м'ясних консервів — 11 т;
- розрахунковий коефіцієнт використання потужності — 0,9;
- максимальне місячне надходження сировини у % до річного обсягу — 19 %;
- чисельність вибраного сегмента ринку — 400 тис. осіб;
- планова частка підприємства в місткості ринку — 20 %;
- планові норми споживання м'ясних продуктів на 1 людину вибраного сегменту ринку:
- а) м'яса — 63 кг;
- б) ковбасних виробів — 13 кг;
- в) м'ясних консервів — 10 кг.
- норми витрат м'яса на виробіток одиниці продукції:
- а) м'яса — 1;
- б) ковбасних виробів — 1,4 кг;
- в) м'ясних консервів — 1,3 кг.
- режим роботи підприємства — двохзмінний;
- планова кількість робочих змін для виробітку ковбасних виробів і м'ясних консервів — 500;
- виробіток м'яса має сезонний характер;
- виробіток ковбасних виробів і м'ясних консервів — рівномірний протягом року.

Постановка завдання

Розрахувати:

- 1) потребу в м'ясній продукції вибраного сегменту ринку;
- 2) потребу в сировині для виробітку продукції;
- 3) річну виробничу потужність підприємства з виробництва м'яса, ковбасних виробів і м'ясних консервів;
- 4) річну виробничу програму підприємства.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність.

1. Потреба в м'ясі, м'ясній продукції вибраного сегменту ринку складає добуток чисельності вибраного сегмента ринку і планової норми споживання м'ясних продуктів на 1 людину вибраного сегмента ринку.

Отже, потреба в:

- м'ясі $63 \times 400\ 000 = 25\ 200\ \text{т}$;
- ковбасних виробів $13 \times 400\ 000 = 5200\ \text{т}$;
- м'ясних консервах $10 \times 400\ 000 = 4000\ \text{т}$.

2. Проект виробничої програми з врахуванням планової частки підприємства на ринку розраховується як добуток потреби в м'ясі (ковбасних виробів, м'ясних консервах) та планової частки підприємства в місткості ринку. Отже, проект виробничої програми з виготовлення:

а) м'яса — $25\,200 \times 0,2 = 5040$ т;

б) ковбасних виробів — $5200 \times 0,2 = 1040$ т;

в) м'ясних консервів — $4000 \times 0,2 = 800$ т.

3. Потреба в сировині для виробітку продукції складає:

а) м'ясо $5040 \times 1 = 5040$ т;

б) ковбасні вироби $1040 \times 1,4 = 1456$ т;

в) м'ясних консервів $800 \times 1,3 = 1040$ т.

Отже, всього потрібно 7536 т сировини.

4. Порівняємо потребу в м'ясі для виконання проекрованої виробничої програми з наявними ресурсами:

$$8000 - 7536 = 464 \text{ т.}$$

5. Перерахунок змінної потужності підприємства з виробітку м'яса в річну здійснимо з формулою:

$$P_p = \frac{P_z * K_z * D * 100}{H_m},$$

де P_p — річна потужність;

P_z — змінна потужність;

K_z — запроектована кількість змін у день;

D — кількість робочих днів у місяці максимального надходження сировини взято на рівні 30 днів.

H_m — частка максимального надходження сировини у річному обсязі її надходження, %.

Отже,

$$P_p = \frac{24 \cdot 2 \cdot 30 \cdot 100}{19} = 7578,9.$$

6. Річна виробнича потужність підприємства з виробництва ковбасних виробів і м'ясних консервів розраховується за формулою:

$$P_p = P_z \times Ч,$$

де P_p — річна потужність;

P_z — змінна потужність;

$Ч$ — кількість змін на рік.

Завдання 2. Хлібзавод для забезпечення виконання денної виробничої програми використовує 1500 кг борошна, при цьому природні втрати складають 1,5 %, період поставки сировини — 7 днів, а можливий період зриву поставки — 4 дні, режим роботи підприємства на місяць — 28 робочих днів.

Постановка завдання.

Розрахувати:

- 1) мінімальний запас;
- 2) середній запас;
- 3) максимальний запас;
- 4) місячну потребу хлібзаводу в борошні для забезпечення виробництва хліба і хлібобулочних виробів.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Визначаємо **середньоденне споживання борошна** як добуток обсягу борошна, необхідного для виконання денної виробничої програми і відсотку природних втрат.

Отже, середньоденне споживання борошна дорівнює:

$$1500 \times 1,015 = 1522,5 \text{ кг.}$$

2. Визначаємо **мінімальний запас борошна** як добуток середньоденного споживання борошна і можливого періоду зриву поставки борошна.

Отже, мінімальний запас борошна дорівнює:

$$1522,5 \times 4 = 6090 \text{ кг.}$$

3. Визначаємо **середній запас борошна** як добуток середньоденного споживання борошна і періоду поставки сировини.

Отже, середній запас борошна дорівнює:

$$1522,5 \times 7 = 10657,5.$$

4. Визначаємо **максимальний запас борошна** як сума мінімального і максимального запасу борошна.

Отже, максимальний запас борошна дорівнює:

$$6090 + 10\,657,5 = 16\,747,5.$$

5. Визначаємо **місячну потребу хлібзаводу в борошні** для забезпечення виробництва хліба і хлібобулочних виробів як добуток середньоденного споживання борошна і днів роботи хлібзаводу на місяць.

Отже, місячну потребу хлібзаводу в борошні для забезпечення виробництва хліба і хлібобулочних виробів дорівнює:

$$1522,5 \times 28 = 42\,630 \text{ кг або } 42 \text{ т } 630 \text{ кг.}$$

Завдання 3

Вихідна інформація до завдання наведена в табл. 8.1, при цьому агроходінг «Світанок» має залишки готової продукції на складі: на початок року — 900 тис. гр. од.; на кінець року 345 тис. гр. од.

Таблиця 8.1

ВИХІДНА ІНФОРМАЦІЯ ДО ЗАВДАННЯ

Цех- виготовлювач продукції	Цех — споживач продукції						Відпуск продукції на сторону	Залишки не- завершеного виробництва	
	Цех №1	Цех №2	Цех №3	Цех №4	Цех №5	всього		на початок року	на кінець року
Цех № 1	—	100	800	—	0	50	50	0	90
Цех № 2	—	—	250	—	—	250	20	0	12
Цех № 3	—	—	—	3500	40	3540	80	300	170
Цех № 4	—	—	—	—	—	—	5900	80	490
Цех № 5	0	0	0	5	—	35	60	0	75

Постановка завдання

Розрахувати:

- 1) обсяг товарної, валової, реалізованої продукції;
- 2) валової та внутрішньозаводські обороти;
- 3) коефіцієнти товарності та внутрішньовиробничого комбінування.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. **а) Товарна продукція** характеризує обсяг готової продукції, напівфабрикатів, призначених для реалізації на сторону, а також робіт і послуг промислового характеру, що виконані для інших підприємств.

Обсяг товарної продукції визначається за формулою:

$$\text{ТП} = \sum q_i \times p_i + P$$

під знаком суми: $i = 1$, зверху n

де ТП — обсяг товарної продукції;

q_i — випуск продукції i -го виду в натуральних одиницях;

p_i — оптова ціна підприємства

P — вартість робіт і послуг на сторону;

n — кількість видів продукції, що виготовляються на підприємстві.

Отже, товарної продукція дорівнює:

$$\text{ТП} = 50 + 20 + 80 + 5900 + 60 = 6110 \text{ тис. грн};$$

б) Обсяг валової продукції визначається за формулою:

$$\text{ВП} = \text{ТП} - (\text{НЗВп} - \text{НЗВк}) - (\text{Іп} - \text{Ік}),$$

де ТП — обсяг товарної продукції;

НЗВп, НЗВк — вартість залишків незавершеного виробництва відповідно на початок і кінець планового періоду;

Іп, Ік — вартість інструменту для власних потреб відповідно на початок і кінець планового періоду.

Отже, валова продукція дорівнює:

$$\begin{aligned} \text{ВП} &= 6110 - ((80 + 10 + 300 + 580 + 70) - \\ &- (90 + 12 + 170 + 490 + 75)) = 6110 - 1040 - 837 = 4233 \text{ тис. грн}; \end{aligned}$$

в) Обсяг реалізованої продукції розраховується за формулою:

$$\text{РП} = \text{ТП} + (\text{Гп} - \text{Гк}) + (\text{Внп} - \text{Внк}),$$

де Гп, Гк — залишки готової не реалізованої продукції відповідно на початок і кінець планового періоду;

Внп, Внк — залишки продукції відвантаженої, за яку термін оплати не настав, і продукції на відповідальну зберіганні у покупців відповідно на початок і кінець планового періоду.

Отже, реалізованої продукція дорівнює:

$$\text{РП} = 6110 + (900 - 345) = 5555 \text{ тис. грн}$$

2. а) Внутрішньозаводський товарооборот (ВЗО) — це та кількість продукції підприємства, яка використовується всередині нього для подальшої переробки:

Отже, внутрішньозаводський товарооборот дорівняє:

$$\text{ВЗО} = 950 + 250 + 3540 + 235 = 4025;$$

б) Валовий оборот підприємства (ВО) — це обсяг валової продукції незалежно від того, де вона буде використана: чи в межах підприємства, чи поза ними. Валовий оборот підприємства (ВО) визначається як сума валової продукції та внутрішньозаводського обороту.

Отже, валовий оборот підприємства (ВО) дорівнює:

$$4233 + 4025 = 8258 \text{ тис. грн};$$

3. а) Коефіцієнт товарності (Кт) визначається як відношення товарної продукції до валової продукції.

Отже, коефіцієнт товарності (Кт) дорівнює:

$$6110 : 4233 = 1,44.$$

б) Коефіцієнт внутрішньовиробничого комбінування (Кв) визначається як відношення обсягу внутрішньозаводського обороту до обсягу валової продукції.

Отже, коефіцієнт внутрішньовиробничого комбінування (Кв) дорівнює:

$$4025 : 4233 = 0,95.$$

Завдання 4. В агропромислових формуваннях порівняно з відокремленими структурами досягається певна економія витрат з розрахунку на одиницю продукції, а також забезпечується заощадження інвестицій, зокрема в аграрних і переробних підприємствах, агросервісі і в житлово-комунальному господарстві, тобто інвестиції агропромислового формування менші, ніж їх сума у перелічені відокремлені сфери.

Чим це викликано і як цю економію можна визначити.

Завдання 5. Сучасне обґрунтування створення нового агропромислового формування вимагає детального аналізу наявних можливостей, а ще більше — аргументованого передбачення можливих соціально-економічних наслідків. Таке передбачення потребує послідовного виконання попередніх розрахунків і здійснення реальних заходів, що охоплюють, принаймні, такі елементи:

- обґрунтування виробничої програми;
- ресурсне забезпечення виробничої програми;
- організація виробничої діяльності;
- здійснення маркетингу;
- забезпечення фінансово-економічної діяльності;
- вирішення соціальних питань;
- організація моніторингу.

Спробуйте наповнити конкретними заходами зазначені аспекти.

Завдання 6. Агропромислове формування з виробництва, переробки зерна та реалізації готової продукції може будуватись за такою схемою (рис. 8.3):

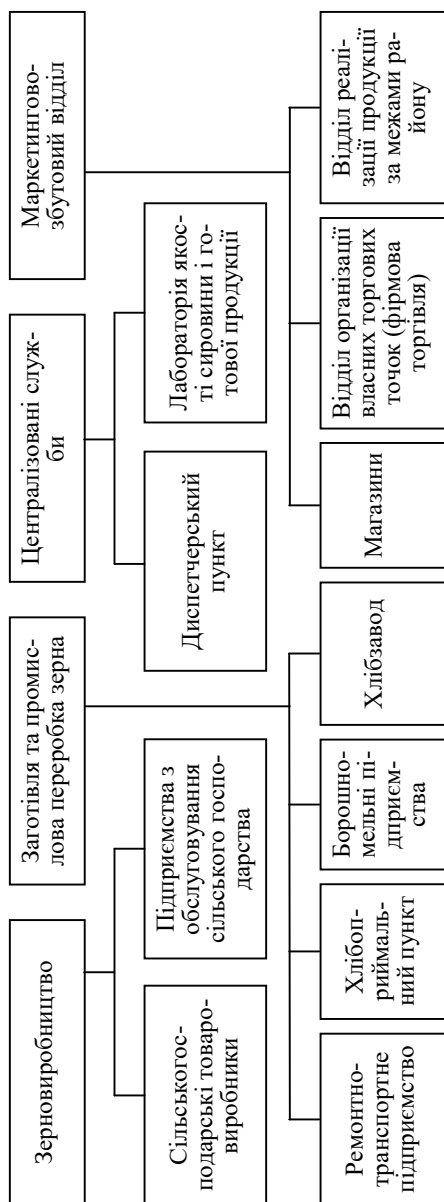

Рис. 8.3. Організаційна структура

Постановка завдання

1. Які виробничі структури слід віднести до ланки «зерновиробництво»?
2. Чи достатні функції для маркетингово-збутового відділу?
3. Чи може ця структура обходитись без відділу матеріально-технічного забезпечення?

Завдання 7. Аграрно-промислово-фінансова група — одна із форм організації територіальних агропромислових структур. Чим вона відрізняється від інших територіальних агропромислових формувань і що є обов'язковою умовою її створення (і навіть перевагою)?

8.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості, проблеми та перспективи розвитку агрохолдингу (назва).»

Кожна мікрогрупа обирає один із топ-10 агрохолдингів України.

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Інноваційні технології у виробництві та управлінні сучасних агрохолдингів України».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Агрохолдинги в Україні: завдання і виклики на сучасному етапі розвитку».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Організаційно-правові трансформації агропромислових формувань та їх вплив на розвиток агробізнесу».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Сучасний стан капіталізації агропромислових формувань в Україні».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості виробництва та реалізації м'яса та м'ясопродукції у вертикально інтегрованих структурах».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості виробництва та реалізації молока і молочних продуктів у вертикально інтегрованих структурах».

8. Підготувати презентацію і виступ на тему «Особливості виробництва та реалізації молока і молочних продуктів у вертикально інтегрованих структурах».

9. Підготувати презентацію і виступ на тему «Формування і управління іміджем агропромислового формування в сучасних реаліях».

10. Підготувати презентацію і виступ на тему «Стратегія великих агропромислових формувань на світових фінансових ринках».

11. Підготувати презентацію і виступ на тему «Глобальні світові виклики та роль агропромислових формувань у їх вирішенні».

8.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів

Визначення	Термін
1.Організаційна форма інтеграції різних підприємств і установ на певний строк з метою об'єднання зусиль і ресурсів для досягнення конкретної мети	А. Агропромисловий комбінат
2.Виробничий тип агропромислової інтеграції у рамках одного підприємства з послідовністю виконання ланок по виробництву сировини, її переробки та реалізації продукції	Б. Комбінування виробництва
3.Союз різних господарських і підприємницьких структур, які працюють на засадах прибутковості за умови інтегрування технологічного процесу одержання певного кінцевого продукту	В. Агроторгове підприємство
4.Форма інтегрованого багатопрофільного виробництва на регіональному рівні з централізацією управління і збереженням юридичної самостійності підприємств	Г. Агропромислове підприємство
5.Господарсько-виробнича структура по виробництву і реалізації сільськогосподарської продукції в основному в свіжому (сирому) вигляді	Д. Агроконсорціум
6.Об'єднання різних підприємств, які здійснюють спільну діяльність на основі добровільної централізації	Е. Агропромислове формування
7.Процес глибокої і комплексної переробки сировини, супутньої і побічної продукції	Ж. Агропромислово-фінансова група
8. Інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ	З. Агропромислова корпорація
9. Інтегрована агропромислова структура в межах певної території	І. Господарські агропромислові формування

Закінчення табл.

Визначення	Термін
10. Тип агропромислового формування, в якому інтегровано виробництво кінцевого продукту, його наукове забезпечення і система підготовки та перепідготовки кадрів	К. Агропромисловий концерн
11. Асоціація аграрних, переробних, сервісних і торговельних підприємств у межах спеціальних економічних зон	Л. Навчально-науково-виробничий комплекс
12. Інтегрована структура по виробництву одного виду кінцевого продукту	М. Кластер
13. Інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту	Н. Територіальне агропромислове формування
14. Об'єднання, до складу якого входять аграрні, переробні і сервісні підприємства, а також банки, наукові та інші установи	О. Однопрофільне агропромислове формування
15. Первинна ланка суспільного поділу праці в агропромисловому виробництві, в якій технологічно і організаційно поєднуються певні ланки технологічного процесу одержання кінцевого продукту	П. Спеціальний агропромисловий район

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Агропромислові формування, таким чином, являють собою первинну ланку суспільного поділу праці, в якій організаційно і технологічно поєднуються певні елементи технологічного процесу одержання кінцевого продукту агробізнесу продовольчого і непродовольчого призначення, але на основі переробки сільськогосподарської сировини	
2. Основою агропромислового формування слід вважати не лише сформоване агропромислове виробництво, а й бажання аграрних, переробних і торговельних підприємств на добровільних засадах створити таку інтегровану структуру	
3. Агропромислове формування може мати вузькоспеціалізований (однопрофільний) і багатогалузевий (багатопрофільний) характер, тобто складатись з однієї чи кількох продуктових вертикалей	
4. Завершений вид агропромислової інтеграції у формі інтегрованого аграрного і промислового виробництва може складатись в рамках окремо взятого підприємства, групи підприємств або ж на міжгалузевому рівні	

5. Підприємства, що входять до агропромислового формування, можуть зберігати свою господарську і юридичну самостійність, а можуть перетворюватись у внутрішньогосподарські виробничі підрозділи	
6. Внутрішньогосподарський напрямок агропромислової інтеграції реалізується через такі види агропромислових формувань: агроторгове, агропромислове підприємство, агрофірма	
7. Внутрішньогосподарський напрямок агропромислової інтеграції реалізується через такі види агропромислових формувань: агропромислове об'єднання, агропромисловий комбінат, агропромисловий концерн, аграрнопромислово-фінансова група, виробнича система	
8. До галузевих формувань відносяться такі структури як агропромислові асоціації та агропромислові корпорації	
9. Регулювання рівня оплати праці, система стимулювання і мотивації праці відноситься до екологічної складової механізму створення інтегрованої структури	
10. Регулювання рівня оплати праці, система стимулювання і мотивації праці відноситься до соціальної складової механізму створення інтегрованої структури	
11. Обґрунтування виробничої бази, регулювання цінового механізму, застосування механізму кредитування та лізингу відноситься до економічної складової механізму створення інтегрованої структури	
12. Обґрунтування виробничої бази, регулювання цінового механізму, застосування механізму кредитування та лізингу відноситься до соціальної складової механізму створення інтегрованої структури	
13. Дотримання вимог законодавства при створенні і функціонуванні структури відноситься до організаційної складової механізму створення інтегрованої структури	
14. Дотримання вимог законодавства при створенні і функціонуванні структури відноситься до нормативно-правової складової механізму створення інтегрованої структури	
15. Визначення мети і сфери діяльності, розробка бізнес-плану, опрацювання і реєстрація установчих документів, формування органів управління і маркетингової служби відноситься до нормативно-правової складової механізму створення інтегрованої структури	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожному завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Агроконсорціум — це:

а) форма інтегрованого багатопрофільного виробництва на регіональному рівні з централізацією управління і збереженням юридичної самостійності підприємств;

б) союз різних господарських і підприємницьких структур, які працюють на засадах прибутковості за умови інтегрування технологічного процесу одержання певного кінцевого продукту;

в) об'єднання різних підприємств, які здійснюють спільну діяльність на основі добровільної централізації функцій в умовах відсутності відомчої підпорядкованості;

г) організаційна форма інтеграції різних підприємств і установ на певний строк з метою об'єднання зусиль і ресурсів для досягнення конкретної мети.

2. Агропромисловий комбінат — це:

а) союз різних господарських і підприємницьких структур, які працюють на засадах прибутковості за умови інтегрування технологічного процесу одержання певного кінцевого продукту;

б) об'єднання різних підприємств, які здійснюють спільну діяльність на основі добровільної централізації функцій в умовах відсутності відомчої підпорядкованості;

в) організаційна форма інтеграції різних підприємств і установ на певний строк з метою об'єднання зусиль і ресурсів для досягнення конкретної мети;

г) форма інтегрованого багатопрофільного виробництва на регіональному рівні з централізацією управління і збереженням юридичної самостійності підприємств.

3. Агропромисловий концерн — це:

а) союз різних господарських і підприємницьких структур, які працюють на засадах прибутковості за умови інтегрування технологічного процесу одержання певного кінцевого продукту;

б) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

в) це установи освіти, об'єкти схорони здоров'я, установи культури, підприємства торгівлі, громадського харчування;

г) побутового обслуговування, а також житловий фонд;

д) об'єднання різних підприємств, які здійснюють спільну діяльність на основі добровільної централізації функцій в умовах відсутності відомчої підпорядкованості.

4. Агропромислова корпорація — це:

а) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

б) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

в) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

г) союз різних господарських і підприємницьких структур, які працюють на засадах прибутковості за умови інтегрування технологічного процесу одержання певного кінцевого продукту.

5. Агропромислове підприємство — це:

а) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

б) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) виробничий тип агропромислової інтеграції в рамках одного підприємства з послідовністю виконання ланок по виробництву сировини, її переробки та реалізації продукції.

6. Агроторгове підприємство — це:

а) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

б) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) господарсько-виробнича структура по виробництву і реалізації сільськогосподарської продукції в основному в свіжому (сирому) вигляді.

7. Агропромислове об'єднання — це:

а) організаційне оформлення АГРОБІЗНЕС на рівні адміністративного району при повній юридичній та господарській самостійності інтегрованих підприємств;

б) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

в) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

г) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом.

8. Агрофірма — це:

а) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

б) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

в) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

г) виробнича форма інтеграційного процесу, в основі якої лежить організаційно-господарська та економічна єдність аграрної і переробної галузі з метою реалізації кінцевого товарного продукту.

9. Агропромислове формування — це:

а) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

б) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

в) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

г) первинна ланка суспільного поділу праці в агропромисловому виробництві, в якій технологічно і організаційно поєднуються певні ланки технологічного процесу одержання кінцевого продукту.

10. Агропромислово-фінансова група — це:

а) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

б) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

в) первинна ланка суспільного поділу праці в агропромисловому виробництві, в якій технологічно і організаційно поєднуються певні ланки технологічного процесу одержання кінцевого продукту;

г) об'єднання, до складу якого входять аграрні, переробні і сервісні підприємства, а також банки, наукові та інші установи.

11. Агропромисловий парк — це:

а) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

б) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

в) об'єднання, до складу якого входять аграрні, переробні і сервісні підприємства, а також банки, наукові та інші установи;

г) посередник між науковими організаціями та суб'єктами господарювання в агробізнесі, основна функція якого — комерціалізація наукових розробок і запровадження у виробництво інновацій.

12. Багатопрофільне агропромислове формування — це:

а) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

б) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

в) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

г) інтегрована структура кількох одночасно здійснюваних напрямів по виробництву різних кінцевих продуктів.

13. Виробнича (промислова, наукова) система — це:

а) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

б) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

в) тип агропромислового формування, в якому інтегровано виробництво кінцевого продукту, його наукове забезпечення і система підготовки та перепідготовки кадрів;

г) інтегроване виробництво певного виду продукції при наявності головного підприємства як генератора та розповсюджувача інновацій для господарств, що ввійшли в цю структуру.

14. Господарські агропромислові формування — це:

а) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

б) тип агропромислового формування, в якому інтегровано виробництво кінцевого продукту, його наукове забезпечення і система підготовки та перепідготовки кадрів;

в) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

г) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту.

15. Кластер — це:

а) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

б) інтегрована в межах одного господарства (підприємства) система виробництва, переробки і реалізації кінцевого продукту;

в) тип агропромислового формування, в якому інтегровано виробництво кінцевого продукту, його наукове забезпечення і система підготовки та перепідготовки кадрів;

г) інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ.

16. Комбінування виробництва — це:

а) тип агропромислового формування, в якому інтегровано виробництво кінцевого продукту, його наукове забезпечення і система підготовки та перепідготовки кадрів;

б) інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ;

в) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

г) процес глибокої і комплексної переробки сировини, супутньої і побічної продукції.

17. Навчально-науково-виробничий комплекс — це:

а) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

б) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

в) інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ;

г) тип агропромислового формування, в якому інтегровано виробництво кінцевого продукту, його наукове забезпечення і система підготовки та перепідготовки кадрів.

18. Однопрофільне агропромислове формування — це:

а) інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ;

б) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

в) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

г) інтегрована структура по виробництву одного виду кінцевого продукту.

19. Спеціальний агропромисловий район — це:

а) інтегрована агропромислова структура в межах певної території;

б) інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ;

в) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

г) асоціація аграрних, переробних, сервісних і торговельних підприємств у межах спеціальних економічних зон.

20 Територіальне агропромислове формування — це:

а) інтегрована в межах певного регіону структура, що об'єднує зусилля і ресурси взаємозалежних підприємств і установ;

б) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

в) фактична організаційна побудова інтегрованого агропромислового виробництва;

г) інтегрована агропромислова структура в межах певної території.

8.6. Інформаційне забезпечення

1. Агрохолдинги в Україні та їх вплив на розвиток сільських територій [Текст] : монографія / [С. І. Дем'яненко, О. О. Єранкін, М. М. Коцупатрий та ін.] ; за заг. ред. С. І. Дем'яненка ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2013. — 350 с.

2. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

3. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010-2019 рр.

4. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.

5. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 270—297.

7. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 163—200.

ПРОДУКТОВІ ПІДКОМПЛЕКСИ ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару—мозкового штурму, роботи в малих творчих групах та семінару-вирішення ситуаційних вправ.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок та вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- економічну суть, головні ознаки продуктових підкомплексів;
- економічну суть, особливості та роль агропромислового циклу у формуванні продуктових вертикалей;
- різновиди та особливості продуктових підкомплексів
- організаційно-виробничі характеристики головних продуктових підкомплексів;

УМІТИ:

оперувати ключовими термінами, які характеризують продуктові підкомплекси;

- визначати економічну суть та особливості продуктових підкомплексів;
- здійснювати загальну оцінку різновидів продуктових підкомплексів;
- аналізувати організаційно-виробничі характеристики головних продуктових підкомплексів;
- розробляти пропозиції щодо ринкових перетворень у продуктових підкомплексах.

9.1. Питання для обговорення

1. Поняття про продуктову структуру агробізнесу та продуктову вертикаль (підкомплекс).
2. Суть і складові елементи агропромислового виробничого циклу.

9.2.Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. На основі знання продуктової структури агробізнесу дати власне розуміння суті продуктового підкомплексу. Чи правомірно продуктовий підкомплекс називати також продуктовою вертикаллю або продуктовим блоком?

Завдання 2. Зобразити схематично виробничо-технологічні зв'язки в молочно-продуктовому і м'ясному підкомплексі, користуючись інформацією про такі галузі і види діяльності: сільське господарство, торгівля, громадське харчування, комбікормова промисловість, мікробіологічна промисловість, виробництво медикаментів, шкіряна і взуттєва промисловість, молочна промисловість, консервна промисловість, хутрова промисловість, м'ясна промисловість, маслоробна промисловість.

Завдання 3. При організації продуктових вертикалей слід чітко визначити роль виробників сировини і переробників. Тут можливі такі варіанти:

- розподіляється виручка від реалізації кінцевої продукції;
- розподіляється прибуток як кінцевий результат.

Постановка завдання

Який із варіантів, на вашу думку, є кращий і що потрібно здійснити до його застосування?

Завдання 3. Інвестиційну привабливість галузей харчової промисловості в Україні представлено в табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Галузі	Рівень рентабельності, %	Різниця в рівні рентабельності, раз
Спиртова	104,5	7,4
Тютюново-махорочна	95,5	6,8
Масложирова	59,6	4,2
Цукрова	55,4	3,9
Макаронна	25,3	1,8
Молочна	18,3	1,3
М'ясна	15,1	1,1
Хлібопекарська	14,1	1,0

Постановка завдання. Поясніть, чим обумовлені такі відмінності і що слід передбачити, щоб забезпечити рівні економічні умови і паритетну інвестиційну привабливість.

Завдання 4. В регіональному бурякоцукровому підкомплексі вироблений за рік цукор розподілено в такий спосіб (%):

- постачальникам сировини — 40,
- насінневим господарствам — 3,
- цукровим заводам — 57.

Постановка завдання

Оцініть дану схему розподілу цукру з точки зору формування оборотних коштів, ринку цукру і умов розширеного відтворення.

Завдання 5. В результаті виробництва і заготівлі зерна відбувся такий розподіл витрат і прибутку (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

РОЗПОДІЛ ВИТРАТ І ПРИБУТКУ

Підприємства	Витрати, гр. од.	Прибуток, гр. од.
Аграрні	147 000	13 671
Комбикормовий завод	240 000	56 160
Торгівля	110 000	13 200
Бюджет (ПДВ)	—	21 300

Постановка завдання. Розрахувати окупність затрат по окремих підприємствах і зробити відповідні висновки.

Завдання 6. У молочнопродуктовому підкомплексі склався такий механізм формування затрат і ціни (у розрахунку на 1 кг, грн) (табл. 9.2).

Таблиця 9.2

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЗАТРАТ І ЦІНИ

Види продукції	Сільське господарство		Молочна промисловість		Торгівля	
	собівартість	ціна	собівартість	ціна	собівартість	ціна
Молоко фасоване	0,75	0,60	0,92	1,45	1,58	1,92
Кефір фасовий	0,75	0,60	1,04	1,50	1,61	1,83

Постановка завдання. Розрахувати рівень рентабельності продажу молока і молочних продуктів у кожній ланці продуктової вертикалі. Які висновки слід зробити з цих розрахунків?

Завдання 7. Продуктовий підкомплекс з виробництва ковбас і копченостей зі свинини має включати такі підрозділи:

- виробництво фуражного зерна;
- вирощування і постачання відгодівельного поголів'я;
- відгодівля;
- забійний і м'ясопереробний цех.

Постановка завдання

Які виробничі структури слід ще долучити, щоб забезпечити нормальну роботу продуктової вертикалі?

Завдання 8. Щоб отримати високої якості кінцеву продукцію, необхідно для її виробництва використовувати високої якості сировину. Факторами якості сільськогосподарської сировини є:

- біологічні,
- організаційно-технічні,
- санітарно-гігієнічні,
- якість роботи,
- якість засобів виробництва.

Постановка завдання. Охарактеризуйте ці фактори для таких видів кінцевої продукції:

- молоко,
- м'ясо,

- олія (соняшникова),
- хліб.

Завдання 9. Висока якість молока як сировини для молочної промисловості може бути забезпечена за умови, що господарство буде забезпечене доїльними установками, молокоохолоджувачами, приладами по вимірюванню якості (за всіма необхідними показниками), буде дотримуватись висока культура виробництва, а поголів'я корів матиме надійну і якісну кормову базу.

Постановка завдання. Наскільки реально це здійснити в сучасному молочному скотарстві України.

Завдання 10. Процес створення продуктової вертикалі, крім інтеграції аграрного і переробного секторів, потребує також потужного сервісного забезпечення.

Постановка завдання.

Назвіть і охарактеризуйте структури і ланки сервісного забезпечення

- аграрного,
- переробного
- торгового циклів

для таких продуктових підкомплексів:

- бурякоцукровий,
- овочеконсервний,
- молочний,
- виробництва яєць.

Завдання 11. Який цикл агропромислового виробництва зображено на схемі (рис. 9.1).

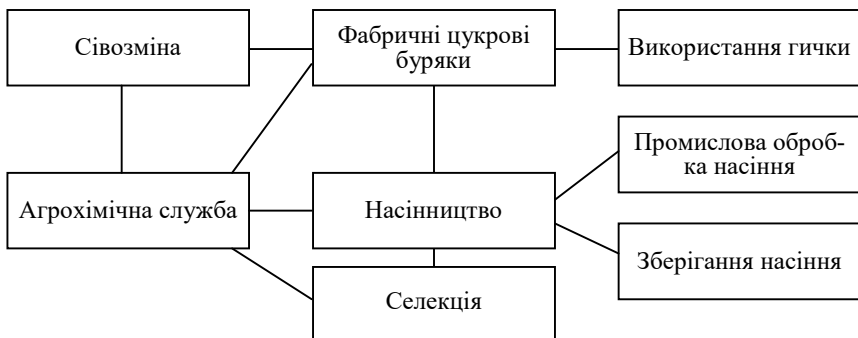

Рис. 9.1. Агропромислове виробництво буряків

Завдання 7. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- поняття про продуктову структуру агробізнесу та продукто-ву вертикаль (підкомплекс);
- суть та складові елементи агропромислового виробничого циклу;
- варіанти створення продуктових вертикалей ринкового типу;
- основні параметри найважливіших продуктових підкомплексів України.

Завдання 8. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 9. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 10. Використовуючи літературні джерела та концепт лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 11. Скласти, використовуючи матеріал лекції і навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

9.3. Практичні завдання

Завдання 1. Витрати на сировину і матеріали в третьому кварталі року порівняно з другим зросли на 30 %. Змінено обсяг виробництва і реалізації продукції. Інші складові змінних витрат виробництва, що припадають на одиницю продукції не змінились. Питомі сукупні витрати зросли на 30 000 грн. Загальні постійні витрати залишились незмінними. У другому кварталі питомі сукупні витрати становили 99 000 грн, а питомі постійні витрати — 31 000 грн. Частка витрат на сировину і матеріали в структурі собівартості в другому кварталі складала 70 %.

Постановка завдання. Визначте, на скільки відсотків був змінений обсяг виробництва.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Визначаємо питомі змінні витрати у другому кварталі як різницю питомих сукупних витрат і питомих постійних витрат.

2. Визначаємо витрати на сировину і матеріали, що припадають на одиницю продукції в другому кварталі, виходячи з умови, що вони складають 70% питомих змінних витрат.

3. Визначаємо витрати на сировину і матеріали, що припадають на одиницю продукції, в третьому кварталі, як добуток 1,4 і витрат на сировину і матеріали в другому кварталі.

4. Визначаємо приріст витрат на сировину і матеріали в третьому кварталі порівняно з другим як різницю між витратами на сировину і матеріали, припадає на одиницю продукції в третьому кварталі і витратами на сировину і матеріали, що приходяться на одиницю продукції в другому кварталі.

5. Оскільки за умовою інші складові питомих змінних витрат не змінювалися, то питомі змінні витрати в третьому кварталі становитимуть суму питомих змінних витрат у другому кварталі і приріст витрат на сировину і матеріали в третьому кварталі.

6. За умовою питомі сукупні витрати в третьому кварталі порівняно з другим кварталом зросли на 30000 грн.

7. Питомі постійні витрати в третьому кварталі розраховуємо як різницю між питомими сукупними витратами в третьому кварталі і питомими змінними витратами в третьому кварталі.

8. Визначаємо зміну обсягу виробництва за формулою:

$$100 \% \text{ — } ((\text{питомі постійні витрати у другому кварталі} : \text{питомі постійні витрати у третьому кварталі}) \times 100 \%).$$

Завдання 2

Вихідна інформація:

- Матеріальні витрати складають 90 % собівартості продукції, або 4000 тис. грн. од.;

- вартість виробленої продукції — 6000 тис. грн. од.

Постановка завдання. Визначити витрати на 1 грн. од. виробленої продукції.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Визначимо повну собівартість, виходячи з умови, що матеріальні витрати становлять 90 % собівартості продукції, або 4000 тис. грн. од.

2. Обчислюємо витрати на 1 грн. од. вартості виробленої продукції як частку вартості виробленої продукції і собівартості.

Завдання 3

Вихідна інформація

- повна собівартість продукції — 60 грн. од.;

- прибуток, передбачений за оптовою ціною — 23 гр. од.;
- транспортні витрати в ціні товару становлять 0,4 гр. од.;
- податок на додану вартість — 20 %;
- торгова надбавка 30 %.

Постановка завдання. Визначити ціну реалізації продукції.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Визначимо оптову ціну продукції як суму собівартості і запланованого прибутку.

2. Визначимо розмір податку на додану вартість (ПДВ) у відпускній ціні підприємства:

$$\text{Ціна оптова} \times 0,2.$$

3. Відпускна ціна підприємства з урахуванням ПДВ:

$$\text{Ціна оптова} + \text{ПДВ}.$$

4. Визначимо розмір торгової націнки:

$$\text{Відпускна ціна з ПДВ} \times 0,3.$$

5. Ціна реалізації продукції (роздрібна ціна) з урахуванням транспортних витрат:

$$\begin{aligned} &\text{Відпускна ціна} + \text{Розмір торгової надбавки} + \\ &+ \text{Транспортні витрати.} \end{aligned}$$

Завдання 4. Здійснити формування агропромислового циклу одержання кінцевої продукції з деталізацією його на аграрний, переробний і торговий цикли, інфраструктурне забезпечення циклів) для таких видів продукції:

- сік,
- вино,
- хліб,
- макаронні вироби,
- борошно,
- кефір,
- сир кисломолочний,
- ковбасні вироби,
- чіпси,
- картопляний крохмаль,
- овочеві консерви,
- фруктові пюре,
- цукор,

- чіпси,
- соняшникова олія,
- м'ясо курятини,
- вовняні тканини,
- льняні тканини.

Постановка завдання. Здійсніть схематичне зображення і опис структури сформованої продуктової вертикалі.

Завдання 5.

Вихідна інформація. Торговельне підприємство «Кошик» отримало молочну продукцію, відпускна ціна якої складає 6,2 грн, зокрема, вартість пляшки складає 0,98 грн. Продукція розфасована у повернену тару. Торгове підприємство здійснює надбавку у розмірі 25 %.

Постановка завдання. Визначити ціну реалізації молочної продукції з пляшкою.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Пляшка є поверненою тарою, тому на неї торгова націнка не нараховується. Отже, ціна реалізації молочної продукції складає:

(ціна оптова — ціна пляшки) $\times$ (1 + торгова націнка: 100 %) + ціна пляшки.

Завдання 6

Вихідна інформація:

- витрати на виробництво і реалізацію одиниці продукції складають 50 гр. од.;
- середня ціна на аналогічну продукцію у конкурентів без ПДВ — 60гр.од.;
- нормативна рентабельність 20 %.

Постановка завдання. Чи є сенс у зниженні собівартості продукції?

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

Визначимо ціну продукції підприємства з урахуванням нормативної рентабельності:

$$\text{Повна собівартість} \times (1 + \text{Базова ставка податку на прибуток} : 100).$$

Розрахуємо рентабельність продукції підприємства, якщо прийняти ціну реалізації продукції на рівні ціні конкурентів.

Порівняємо рентабельність підприємства з нормативною рентабельністю.

Завдання 7

Вихідна інформація. Молокопереробним заводом заплановано виготовити у плановому році 100 тис. умовних банок згущеного молока, в тому числі вищого сорту 70 % загальної кількості. Ціна одиниці продукції першого сорту 10 грн, а ціна вищого сорту на 20 % більше ціни першого сорту.

Постановка завдання. Визначити коефіцієнт сортності продукції по заводу у плановому році та його зміну в порівнянні зі звітним, якщо у звітному році коефіцієнт сортності складав 0,95.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

1. Коефіцієнт сортності (K_c) розраховуємо за формулою:

$$K_c = \frac{N1 \cdot \Pi1 + N2 \cdot \Pi2}{(N1 + N2) \cdot \Pi1},$$

де $N1$, $N2$ — відповідно випуск продукції нижчого і вищого сорту, одиниць;

$\Pi1$, $\Pi2$ — ціна одиниці виробу відповідного сорту, грн.

Завдання 8

Вихідна інформація. На молокопереробному заводі витрати на сировину і матеріали в четвертому кварталі поточного року порівняно з аналогічним періодом минулого року зросли на 50 %. При цьому на підприємстві відбулись зміни в обсягах виробництва і реалізації молочної продукції. У той же час інші складові змінних витрат на виробництво молочних продуктів не зазнали змін. За період, що аналізується, питомі сукупні витрати збільшились на 23 000 грош. од. Загальні постійні витрати залишились стабільними. У четвертому кварталі минулого року:

- питомі сукупні витрати склали 100000 грош. од.;
- питомі постійні витрати 32 000 грош. од.;
- частка витрат на сировину і матеріали в структурі собівартості молочної продукції склала 75 %.

Постановка завдання. Визначити у відносному вимірі зміни в обсязі виробництва молочної продукції.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

- 1) розраховуємо питомі змінні витрати у четвертому кварталі минулого року як різницю між питомими сукупними витратами виробництва і питомими постійними витратами;
- 2) розраховуємо витрати на сировину і матеріали з врахуванням їх частки у структурі собівартості молочної продукції.

9.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Державна політика щодо сільського господарства в Україні: стан, проблеми та напрямки вирішення».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Державна політика щодо сільського господарства в ЄС».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Державна підтримка сільського господарства відповідно до «блакитної», «зеленої» і «жовтої» скриньок».

4. Підготувати презентацію на тему та виступ «Політика державної підтримки в умовах СОТ».

5. Підготувати презентацію на тему та виступ «Сучасний стан державної підтримки сільського господарства в Україні відповідно до класифікації СОТ».

6. Підготувати презентацію на тему та виступ «Досвід державної підтримки аграрного сектору країн-членів СОТ».

7. Підготувати презентацію на тему та виступ «Переваги та недоліки вільної торгівлі з ЄС для аграрного сектору».

9.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Процес заводської переробки сільськогосподарської сировини з метою одержання широкого асортименту продукції високої якості	А. Аграрний цикл
2. Організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом	Б. Асоціація виробників
3. Забезпечення нормального виробничого процесу необхідними ресурсами та інфраструктурою	В. Економічна інженерія
4. Промислова переробка сільськогосподарської сировини в мінімальних обсягах безпосередньо на аграрних підприємствах	Г. Агропромисловий виробничий цикл
5. Кінцево-цільова структура підприємств сільського господарства, переробної промисловості і торгівлі по виробництву і реалізації певного виду кінцевого продукту	Д. технологічна побудова циклу

6. Добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції	Е. Спеціалізована агропромислова система
7. Система організації реалізації кінцевого продукту агробізнесу	Ж. Єдність виробничих циклів
8. Послідовність організаційно-технологічних операцій з формування факторів (ресурсів) виробництва та їх технологічного поєднання з метою одержання кінцевого продукту відповідної споживчої якості	З. Структуризація продуктового підкомплексу
9. Система господарських відносин, які забезпечують виконання технологічних вимог і постійне вдосконалення процесу виробництва і реалізації продукції на основі добросовісного і творчого підходу всіх працівників підприємства чи галузей	Мініпереробка
10. Добровільне об'єднання підприємств різних галузей з метою координації зусиль і ресурсів по виробництву конкретного виду кінцевої продукції даної продуктової вертикалі	Торговельний цикл
11. Єдність видів виробничої діяльності в рамках груп підприємств різних галузей (чи одного підприємства) або певної території, яка на основі поєднання промислових ресурсів і сільськогосподарської сировини забезпечує виробництво кінцевого продукту та його реалізацію	Продуктова вертикаль (підкомплекс)
12. Організаційне, технологічне і виробниче забезпечення одержання сільськогосподарської сировини	Переробний цикл

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Усі продуктові вертикалі чітко поділяються на підкомплекси продовольчих і непродовольчих товарів	
2. Усі продуктові вертикалі поділяються на підкомплекси лише продовольчих товарів	
3. Продуктова вертикаль має складатись із трьох сфер — виробництво сільськогосподарської сировини, промислова переробка сировини, торгівля готовою продукцією	
4. Продуктова вертикаль має складатись із трьох сфер — виробництво сільськогосподарської сировини, промислова переробка сировини, торгівля готовою продукцією	
5. Продуктова вертикаль має складатись лише із виробництва сільськогосподарської сировини	
6. Продуктова вертикаль має складатись лише із виробництва сільськогосподарської сировини та промислової переробки сировини	

7. Продуктова вертикаль має складатись лише із виробництва сільськогосподарської сировини та торгівлі готовою продукцією	
8. Кінцево-цільове завдання циклу аграрного циклу — це одержання проміжного продукту (сировини) необхідної технологічної якості	
9. Кінцево-цільове завдання циклу аграрного циклу — це задоволення платоспроможного попиту з урахуванням асортименту, ціни і якості продукту	
10. Кінцево-цільове завдання переробного циклу — це задоволення платоспроможного попиту з урахуванням асортименту, ціни і якості продукту	
11. Агропромисловий виробничий цикл базується на поєднанні і координації дій спеціалізованих сільськогосподарських, заготівельних і переробних підприємств, фірмових магазинів роздрібно́ї торгівлі, спеціалізованих заводів по виробництву машин і обладнання, спеціалізованого транспорту, наукових установ тощо, тобто включає всі ті галузі і види діяльності, продукція і послуги яких призначені для використання при виробництві кінцевої продукції	
12. Із зоотехнічної точки зору бурякоцукровий підкомплекс це складова частина кормової бази для тваринництва. Гичка буряків належить до добрих соковитих кормів, жом і меляса згодовуються в свіжому (консервованому) вигляді, а також використовуються при виробництві комбікормів	
13. Зернопродуктовий підкомплекс реалізує не лише кінцеву продукцію переробки зерна, а й зерно, як сировину	
14. Економічними показниками, що впливають на обсяг виробництва цукру, є: в аграрному циклі — урожайність, цукристість коренів і скорочення втрат	
15. Економічними показниками, що впливають на обсяг виробництва цукру, є: в переробному — урожайність, цукристість коренів, своєчасна вигідна реалізація, недопущення втрат	
16. Із меляси виробляють лимонну кислоту, спирт, дріжджі, добавки до корму і для силосування зелених коренів	
Важливими факторами, які впливають на обсяги виробництва і якість м'ясопродукції в сільському господарстві є: — повновагові тварини необхідної вгодованості, — якість годівлі, — боротьбу з епізоотіями	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожну завданні є лише одна.

Варіанти створення продуктових вертикалей ринкового типу

1. Аграрний цикл — це:

а) єдність видів виробничої діяльності в рамках груп підприємств різних галузей (чи одного підприємства) або певної території, яка на основі поєднання промислових ресурсів і сільськогосподарської сировини забезпечує виробництво кінцевого продукту та його реалізацію;

б) система господарських відносин, які забезпечують виконання технологічних вимог і постійне вдосконалення процесу виробництва і реалізації продукції на основі добросовісного і творчого підходу всіх працівників підприємства чи галузей;

в) добровільне об'єднання підприємств різних галузей з метою координації зусиль і ресурсів по виробництву конкретного виду кінцевої продукції даної продуктової вертикалі;

г) організаційне, технологічне і виробниче забезпечення одержання сільськогосподарської сировини.

2. Агропромисловий виробничий цикл — це:

а) організаційне, технологічне і виробниче забезпечення одержання сільськогосподарської сировини;

б) добровільне об'єднання підприємств різних галузей з метою координації зусиль і ресурсів по виробництву конкретного виду кінцевої продукції даної продуктової вертикалі;

в) система господарських відносин, які забезпечують виконання технологічних вимог і постійне вдосконалення процесу виробництва і реалізації продукції на основі добросовісного і творчого підходу всіх працівників підприємства чи галузей;

г) єдність видів виробничої діяльності в рамках груп підприємств різних галузей (чи одного підприємства) або певної території, яка на основі поєднання промислових ресурсів і сільськогосподарської сировини забезпечує виробництво кінцевого продукту та його реалізацію.

3. Асоціація виробників — це:

а) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції;

б) система господарських відносин, які забезпечують виконання технологічних вимог і постійне вдосконалення процесу виробництва і реалізації продукції на основі добросовісного і творчого підходу всіх працівників підприємства чи галузей;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) добровільне об'єднання підприємств різних галузей з метою координації зусиль і ресурсів по виробництву конкретного виду кінцевої продукції даної продуктової вертикалі.

4. Економічна інженерія — це:

а) діяльність держави, її регіональних структур по створенню належного зовнішнього середовища для розвитку аграрного сектора в рамках національної економіки;

б) послідовність організаційно-технологічних операцій з формування факторів (ресурсів) виробництва та їх технологічного поєднання з метою одержання кінцевого продукту відповідної споживчої якості;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) система господарських відносин, які забезпечують виконання технологічних вимог і постійне вдосконалення процесу виробництва і реалізації продукції на основі добросовісного і творчого підходу всіх працівників підприємства чи галузей.

5. Єдність виробничих циклів — це:

а) кінцево-цільова структура підприємств сільського господарства, переробної промисловості і торгівлі по виробництву і реалізації певного виду кінцевого продукту;

б) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

в) процес заводської переробки сільськогосподарської сировини з метою одержання широкого асортименту продукції високої якості;

г) послідовність організаційно-технологічних операцій з формування факторів (ресурсів) виробництва та їх технологічного поєднання з метою одержання кінцевого продукту відповідної споживчої якості.

6. Мініпереробка — це:

а) процес заводської переробки сільськогосподарської сировини з метою одержання широкого асортименту продукції високої якості;

б) кінцево-цільова структура підприємств сільського господарства, переробної промисловості і торгівлі по виробництву і реалізації певного виду кінцевого продукту;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) промислова переробка сільськогосподарської сировини в мінімальних обсягах безпосередньо на аграрних підприємствах.

7. Переробний цикл — це:

а) кінцево-цільова структура підприємств сільського господарства, переробної промисловості і торгівлі по виробництву і реалізації певного виду кінцевого продукту;

б) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

в) система організації реалізації кінцевого продукту АГРОБІЗНЕС;

г) процес заводської переробки сільськогосподарської сировини з метою одержання широкого асортименту продукції високої якості.

8. Продуктова вертикаль (підкомплекс) — це:

а) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

б) система організації реалізації кінцевого продукту АГРОБІЗНЕС;

в) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

г) кінцево-цільова структура підприємств сільського господарства, переробної промисловості і торгівлі по виробництву і реалізації певного виду кінцевого продукту.

9. Спеціалізована агропромислова система — це:

а) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

б) система організації реалізації кінцевого продукту АГРОБІЗНЕС;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) орієнтація всіх заходів і ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

д) добровільні асоціації і корпорації, які на взаємовигідних умовах об'єднують інтереси виробництва сировини, її переробки та реалізації продукції.

10. Структуризація продуктового підкомплексу — це:

а) система організації реалізації кінцевого продукту АГРОБІЗНЕС;

б) забезпечення нормального виробничого процесу необхідними ресурсами та інфраструктурою;

в) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

г) немає правильної відповіді.

11. Технологічна побудова циклу — це:

а) система організації реалізації кінцевого продукту агробізнесу;

б) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

в) орієнтація всіх заходів та ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

г) забезпечення нормального виробничого процесу необхідними ресурсами та інфраструктурою.

12. Торговельний цикл — це:

а) забезпечення нормального виробничого процесу необхідними ресурсами та інфраструктурою;

б) організаційна побудова вертикалі за галузевим складом і агропромислово-виробничим циклом;

в) орієнтація всіх заходів і ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

г) система організації реалізації кінцевого продукту агробізнесу.

9.6. Інформаційне забезпечення

1. Агрохолдинги в Україні та їх вплив на розвиток сільських територій [Текст] : монографія / [С. І. Дем'яненко, О. О. Єранкін, М. М. Копуатрий та ін.] ; за заг. ред. С. І. Дем'яненка ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2013. — 350 с.

2. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

3. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010—2020 рр.

4. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.

5. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 297—332.

7. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 227—250.

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ АГРОБІЗНЕСУ

Семінарські заняття проводиться у формі семінару-розгорнутої бесіди, семінару-вирішення ситуаційних вправ, міні-кейсу.

Перелік компетентностей, на формування яких спрямоване семінарсько-практичне заняття:

- **загальні:** здатність до аналізу і синтезу, розв'язання проблемних питань, прийняття рішень; здатність спілкуватися з експертами у галузі економіки та організації агробізнесу; здатність застосовувати знання на практиці; розвиток дослідницьких навичок і вмінь; уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; формування дослідницьких навичок і вмінь; здатність до навчання та пристосовування до нових ситуацій; здатність породжувати нові ідеї(креативність); формування лідерських якостей і здатність працювати самостійно;

- **глобальні:** знання особливостей і тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку, уміння проводити дослідження національного і міжнародного характеру та масштабу, здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- **спеціальні (фахові):** вивчення матеріалу теми дає можливість:

ЗНАТИ:

- поняття про економічний механізм і його роль у системі агробізнесу;

- основні методологічні аспекти планування агробізнесу;

- вимоги до програмно-цільового планування агробізнесу;

ВМІТИ:

- оперувати ключовими термінами, які характеризують економічний механізм агробізнесу;

- аналізувати процес управління в системі економічного механізму агробізнесу;

- аналізувати цільові комплексні програми розвитку агробізнесу;
- розробляти цінові та фінансово-кредитні важелі економічного;
- здійснювати загальну оцінку регулювання міжгалузевих відносин в агробізнесі;
- аналізувати особливості формування економічного механізму агробізнесу в сучасних умовах;
- розробляти пропозиції щодо моніторингу в системі економічного механізму.

10.1. Питання для обговорення

1. Господарський, економічний і противитратний механізми: суть, складові елементи, взаємозв'язок.
2. Комплексоутворювальні пропорції та проблема управління в агробізнесі.
3. Механізм планування в агробізнесі.
4. Державний протекціонізм і економічні важелі управління агробізнесу.

10.2.Завдання для індивідуальної роботи

Завдання 1. У системі агробізнесу склались і визначають його функціонування такі пропорції:

- реалізація кінцевої продукції і платоспроможний попит населення;
- можливість транспортування, зберігання і реалізації кінцевої продукції і обсяг її виробництва;
- можливість використання продукції сільського господарства в третій сфері і виробництво сільськогосподарської продукції;
- можливість ефективного використання ресурсів у сільському господарстві і виробництво ресурсів у першій сфері.

Постановка завдання. Як розуміти зміст цих пропорцій і наскільки вони відповідають збалансованому розвитку агробізнесу, визначенню і реалізації пріоритетів.

Завдання 2. Обґрунтуйте недоліки та переваги різних організаційних форм підприємств у сільському господарстві:

- а) товариство з обмеженою відповідальністю;
- б) акціонерне товариство;
- в) приватне підприємство;
- г) сільськогосподарський кооператив.

Завдання 3. Оцініть ступінь прояву відношення працівників до своєї діяльності на підприємствах різних організаційно-правових форм:

- а) зацікавленість у результатах праці;
- б) відповідальність за свою діяльність;
- в) можливість перспективного розвитку;
- г) ступінь розвитку управлінської діяльності;
- д) гнучкість і швидкість змін внутрішніх змінних підприємства.

Завдання 4. Подайте графічно у вигляді блок — схеми процедури створення:

- А) виробничого сільськогосподарського кооперативу;
- Б) сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу;
- В) фермерського господарства;
- Г) товариства з обмеженою відповідальністю;
- Д) акціонерного товариства.

Завдання 5. На основі ознайомлення з нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність різних організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств, розглянути порівняльну характеристику підприємств за ознаками:

І) правовими, які характеризують юридичні аспекти створення статутного фонду підприємства, регулюють майнові відносини між учасниками та підприємством. Потрібно проаналізувати:

- А) право власності на капітал, статус засновників;
- Б) джерела формування та розмір статутного фонду;
- В) обмеження права стати учасником;
- Г) права учасника на майно у разі виходу з підприємства;
- Д) юридичну відокремленість підприємства від учасників.

ІІ) фінансово-економічними, що включає:

- А) участь у розподілі прибутку;
- Б) відповідальність за зобов'язання підприємства;
- В) розподіл майна у разі припинення діяльності підприємства.

ІІІ) організаційно-управлінськими, які характеризують:

- А) участь в управлінні підприємством;
- Б) використання найманої праці;
- В) автономність виробничо-господарської діяльності від учасників.

Завдання 6. Міжгалузеві витрати і окупність витрат прибутком (з розрахунку на 1 т продукції) характеризується по окремих продуктових вертикалях таким чином (табл. 10.1).

Таблиця 10.1

МІЖГАЛУЗЕВІ ВИТРАТИ І ОКУПНІСТЬ ВИТРАТ ПРИБУТКОМ

Галузі	Питома вага, %		Розмір прибутку на 1 гр. од. витрат, гр. од.
	витрати	прибуток	
Зерно-продуктовий підкомплекс			
сільське господарство	43	48,4	0,89
перевезення, доробка і зберігання зерна	2,3	1,6	0,56
реалізація зерна хлібоприймальним підприємствам	0,5	4,2	6,1
розмел зерна	9,5	3,1	0,26
реалізація борошна і висівок	0,9	24,5	19,5
хлібопечення	38,9	15,1	0,31
продаж хліба	4,9	3,1	0,79
М'ясопродуктовий підкомплекс			
сільське господарство	94,3	87,5	0,16
транспортування тварин	0,2	0,3	0,42
переробка м'яса	3,2	3,5	0,19
продаж м'яса	2,3	8,7	0,65
Бурякоцукровий підкомплекс			
сільське господарство	71,4	48,5	0,36
заготівля, переробка буряків	18,8	33,2	0,92
продаж цукру	9,8	18,3	0,98

Постановка завдання. На підставі цих даних необхідно охарактеризувати економічний механізм міжгалузевих зв'язків і спробувати викласти основні напрями його вдосконалення в умовах ринкової економіки.

Завдання 7. Порівняльна інвестиційна привабливість окремих міжгалузевих комплексів може характеризуватись таким чином (табл. 10.2).

Таблиця 10.2

**ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ
ОКРЕМИХ МІЖГАЛУЗЕВИХ КОМПЛЕКСІВ**

Комплекси	Строк служби фондів		Перевищення, разів	Рівень рентабельності, %	Різниця, разів
	норматив	фактично			
Паливно-енергетичний	8,4	10,2	1,2	70,1	4,7
Хіміко-лісовий	10,0	15,0	1,5	43,8	2,9
Машинобудівний	10,0	16,0	1,6	21,2	1,4
Металургійний	12,0	20,5	1,7	68,3	4,6
Будівельний	9,0	17,0	1,9	23,5	1,6
АГРОБІЗНЕС (харчова промисловість)	12,0	30,0	2,5	14,8	1,0

Постановка завдання. Визначить привабливість за строком служби фондів і рентабельністю і спробуйте визначити стратегічну лінію щодо забезпечення якісних зрушень та інвестиційної привабливості в агробізнесі.

Завдання 8. У практиці зарубіжних країн управління аграрним сектором здійснюють на основі децентралізації та посилення економічного впливу. З цією метою створені і діють такі структури:

- спеціалізовані державні органи;
- змішані (напівдержавні) органи;
- сільськогосподарські організації професіонального характеру;
- представницькі органи кооперативного самоуправління.

Постановка завдання. Дайте оцінку такій структурі управління з точки зору її актуальності для реалій України.

Завдання 9. Прямий вплив на розвиток агробізнесу справляють два вирішальні фактори:

- платоспроможний попит населення;
- міжгалузеві відносини.

Постановка завдання. Доведіть цей вплив на конкретних прикладах розвитку агробізнесу України.

Завдання 10. В структурі управління агробізнесу можна умовно виділити такі ланки:

- виробники сільськогосподарської продукції;
- підприємства ресурсного забезпечення;
- ринкові структури продовольства і ресурсів;
- органи державного управління.

Постановка завдання. Спробуйте розподілити компетенції між цими ланками з приводу формування будь-якої продуктової вертикалі.

Завдання 11. В практиці управління національною економікою застосовуються такі баланси:

- ресурсів і споживання продукції;
- валової продукції, матеріальних затрат, чистої продукції;
- трудових ресурсів;
- відповідності виробничих потужностей основних галузей промисловості сировинним ресурсам, що надійдуть на переробку;
- відповідності виробничих площ спеціалізованих сховищ обсягові основних продуктів, які належить зберігати;
- відповідності спеціалізованого транспорту обсягові основних видів нетранспортабельної продукції;
- основних виробничих фондів;
- виробництва і використання кінцевої продукції.

Постановка завдання. Які з зазначених балансів мають відношення до основного виробництва, а які — до виробничої інфраструктури?

Завдання 12. Представте у вигляді блок-схеми або табличній формі погляди на:

- господарський, економічний і противитратний механізми: суть, складові елементи, взаємозв'язок;
- комплексоутворювальні пропорції та проблема управління в агробізнесі;
- механізм планування в агробізнесі;
- державний протекціонізм і економічні важелі управління агробізнесу;
- механізм регулювання міжгалузевих відносин;
- моніторинг економічного механізму.

Завдання 13. Сформуйте перелік найбільш дискусійних теоретичних питань, що стосуються даної теми. Обґрунтуйте, свій вибір.

Завдання 14. Сформулюйте 10 питань до теми, які мають практичну значущість для агропромислового комплексу України.

Завдання 15. Використовуючи літературні джерела та конспект лекції скласти тестові завдання для самоперевірки знань з теми. Завдання повинно мати чотири варіанта відповіді, серед яких одна правильна.

Завдання 16. Скласти, використовуючи матеріал лекції та навчально-методичну літературу, тематичний кросворд, який повинен містити не менше 15 визначень і термінів.

10.3. Практичні завдання

Завдання 1. Скласти схему аналізу зовнішнього середовища агропромислового формування, яке працює в галузі:

- А) зерновиробництва;
- Б) цукробуряківництва;
- В) молочного скотарства;
- Б) птахівництва.

Завдання 2

Вихідна інформація

Потужність цукрового заводу становить А тис. тонн переробки цукрового буряку в сезон. Біологічна цукристість цукрового буряку в середньому складає Б, коефіцієнт вилучення цукру — В. Оптова ціна реалізації 1 тонн цукру становить Г. Нормативні витрати постачальників сировини з розрахунку на А тис. тонн складають Д млн грн, а нормативні витрати заводу на переробку цієї сировини і оптову реалізацію цукру — Е млн грн.

Акціонерний капітал цукрового заводу складає Ж млн грн. Сільськогосподарським товаровиробникам передано З % акцій. Учасниками інтеграційного процесу прийнято рішення виплачувати дивіденди на акції в розмірі К % їх номінальної вартості. Розподіл грошової виручки між учасниками агропромислової інтеграції здійснюється пропорційно нормативним витратам, понесеним на відповідній технологічній стадії: аграрні підприємства — на виробництві і доставці до заводу цукрового буряку, цукровий завод — на переробці цієї сировини і оптові реалізації цукру.

Постановка завдання. Обґрунтувати, яка частка грошової виручки від реалізації цукру буде надаватися аграрним підприємст-

вам як постачальникам сировини (цукрового буряку), а яка цукровому заводу з урахуванням резерву грошових коштів для виплати даним переробним підприємством дивідендів на акції.

1. Скільки грошової виручки одержить підприємство, якщо ним реалізовано М тонн цукрового буряку цукристістю Л %.

Завдання 3

Вихідна інформація. Відомо, що очікуваний обсяг виробництва та збуту йогуртів 60000 шт., питомі змінні витрати 15 грн/шт., постійні витрати 450 тис. грн, та:

- а) плановий обсяг прибутку 48 тис. грн,
- б) плановий рівень рентабельності виробництва 20 %,
- в) планова рентабельність продажу 15 %.

Постановка завдання

- 1. Розрахувати ціни на товар за трьома варіантами (а, б, в).
- 2. Якою повинна бути ціна, щоб забезпечити беззбитковий рівень виробництва?

Методика виконання. *Розв'язок задачі має таку послідовність:*

- а) Визначимо прибуток (П) розраховується за формулою

$$\text{П} = \text{виручка} - \text{витрати},$$

$$\text{П} = \text{ціна} \times \text{обсяг збуту} -$$

$$(\text{постійні витрати} + \text{змінні витрати}), \text{ отже}$$

$$\text{Ціна} = \frac{\text{прибуток} + \text{постійні витрати} + \text{змінні витрати}}{\text{обсяг збуту}},$$

при цьому змінні витрати = питомі змінні витрати × обсяг збуту;

$$\text{б) визначимо рентабельність виробництва (Р}_v\text{)} = \frac{\text{прибуток}}{\text{собівартість}} = \frac{\text{обсяг збуту} \times \text{ціна} - \text{постійні витрати} - \text{змінні витрати}}{\text{постійні витрати} + \text{змінні витрати}}$$

$$\text{Отже ціна} = \frac{\text{рентабельність виробництва} \times (\text{постійні} + \text{змінні}) + \text{постійні} + \text{змінні}}{\text{обсяг виробництва}};$$

$$\text{в) визначимо рентабельність продажу (Р}_п\text{)} = \frac{\text{прибуток}}{\text{виручка}} = \frac{\text{виручка} - \text{витрати}}{\text{ціна} \times \text{обсяг збуту}} = \frac{\text{ціна} \times \text{обсяг збуту} - (\text{постійні витрати} + \text{змінні витрати})}{\text{ціна} \times \text{обсяг збуту}}.$$

Отже

$$\text{Ціна} = \frac{\text{ціна} \times \text{обсяг збуту} \times \text{рентабельність продажу} + (\text{постійні витрати} + \text{змінні витрати})}{\text{ціна} \times \text{обсяг збуту}}.$$

Завдання 4

Вихідна інформація. Урожайність цукрового буряку становить 450 ц/га, постійні витрати в розрахунку на 1 га посіву — 6000 грн, змінні — 7500 грн, ціна реалізації — 44 грн/ц.

Постановка завдання:

1. Розрахувати беззбитковий обсяг виробництва цукрового буряку.
2. Маржинальний дохід (прибуток).
3. Норму беззбитковості.
4. Оцінити, як вплине на ефективність виробництва цукрових буряків зменшення постійних витрат на 10 %.
5. Оцінити, як вплине на ефективність виробництва цукрових буряків зменшення змінних витрат на 10 %.
6. Оцінити, як вплине на ефективність виробництва цукрових буряків зростання ціни реалізації цукрових буряків на 10 %.
7. Оцінити, як вплине на ефективність виробництва цукрових буряків підвищення врожайності цукрових буряків на 10 %.
8. Який прибуток може одержати підприємство?
9. Скільки додатково потрібно продати цукрового буряку для збільшення прибутку з 1 га на 10 %?

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність:

$$1. \text{ Визначимо беззбитковий рівень виробництва} = \frac{\text{постійні витрати в розрахунку на 1 га}}{\text{ціна - змінні витрати в розрахунку на 1 ц}}.$$

Отже, беззбитковий рівень виробництва складе

$$6000 : (44 - 16,7) = 219,8 \text{ ц.}$$

2. Визначимо маржинальний дохід (прибуток) = ціна-змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції.

Отже, маржинальний дохід (прибуток) складе

$$44 - 16,7 = 27,3.$$

$$3. \text{ Визначимо норму беззбитковості} = \frac{\text{ПВ}}{(\text{Ц} - \text{ЗВ}_{\text{ц}}) \cdot q} \times 100,$$

де ПВ — постійні витрати, Ц — ціна реалізації, грн/ц, ЗВ — змінні витрати в розрахунку на 1 ц продукції, q — обсяг реалізації, ц.

Отже, норма беззбитковості становить $(6000 : (44 - 16,7) \cdot 450) \times 100 = 48,8 \%$. Це означає, що беззбитковість досягається, коли потенціал урожайності (це — 450 ц/га) буде використаний

лише на 48,8 %. В абсолютному виразі це становитиме 219,8 ц/га $(450 \times 48,8) : 100$).

4. Визначимо норма беззбитковості за зменшення постійних витрат на 10%:

$$((6000 \times 0,9) : (44 - 16,7) \times 450) \times 100 = 43,96 \%,$$

критична точка урожайності дорівнюватиме $450 \times 0,4396 = 197,8$ ц.

Це означає, щоб досягти беззбиткового виробництва, потрібно менше виростити і реалізувати на 22 ц цукрових буряків (219,8 – 197,8).

5. Визначимо норму беззбитковості за зменшення змінних витрат на 10 %:

6. $(6000 : (44 - 16,7 \times 0,9) \times 450) \times 100 = 46,0 \%$, тобто беззбитковість досягається за реалізації 207 ц/га $(450 \times 0,46)$, що вимагає меншого обсягу продажу на 12,8 ц.

7. Норма беззбитковості за зростанні ціни на 10 % знижується до 42,2 %, а критична точка урожайності досягається за 189,9 ц/га, тобто підприємству. Щоб досягти беззбитковості, необхідно виростити і продати на 29,9 ц цукрового буряку менше порівняно з базовим обсягом.

8. Норма беззбитковості складе 44,4 %, а критична урожайність 199,8 ц/га.

9. Прибуток (П) розраховується за формулою:

$$П = q \times (Ц - ЗВ_{ц}) - ПВ.$$

Прибуток підприємства за урожайності 450 складе

$$450 \times (44 - 7500 : 450) - 600 = 6300 \text{ грн.}$$

10. Для того щоб збільшити прибуток з 1 га посіву цукрового буряку на 10 %, тобто на 630 грн, потрібно додатково продати продукції Δq , яку розраховуємо за формулою:

$$\Delta q = \frac{П \cdot 0,1}{Ц - ЗВ_{ц}},$$

$$\text{тобто } \Delta q = \frac{6300 \cdot 0,1}{44 - 1,7} = 23,1 \text{ ц.}$$

Задача 5

Вихідна інформація. Яготинський маслозавод запустив нову технологічну лінію для виробництва йогуртів, інвестувавши в неї 1,5 млн грн. од. Плановий випуск нової продукції складає 50 000 шт.

у рік. Змінні витрати на одиницю продукції складають 12 гр. од. Постійні витрати на виробництво і збут продукції 320 тис. гр. од. у рік.

Постановка завдання. Визначити ціну нової одиниці товару, використовуючи такі методи, що належать до витратної моделі ціноутворення:

1) метод надбавок, за умови, що ця фірма хоче встановити надбавку в розмірі 20 %:

а) від собівартості товару;

б) від ціни його продажу;

2) метод забезпечення цільового прибутку на інвестований капітал, якщо фірма хоче отримувати 20 % прибутку з інвестицій щорічно.

Методика виконання. Розв'язок задачі має таку послідовність.

1. Собівартість одиниці нової продукції (C):

$$C = 3B + \frac{PB}{N} = 12 + \frac{320000}{50000} = 18,4 \text{ гр. од.},$$

де C — собівартість,

PB — постійні втрати на виробництво і збут продукції,

3B — змінні витрати на одиницю продукції,

N — плановий випуск нової продукції.

2. Ціна нового товару (Ц) повинна бути на рівні:

а) якщо фірма хоче встановити надбавку 20% від собівартості товару

$$Ц = Cx(1 + \frac{H_s}{100}) = 18,4(1 + \frac{20}{100}) = 22,08 \text{ гр. од.}$$

б) якщо фірма хоче встановити надбавку 20 % від ціни продажу товару

$$Ц = \frac{C}{(1 - \frac{H_{ин}}{100})} = \frac{18,4}{(1 - 0,2)} = 23,0 \text{ гр.од.}$$

в) якщо фірма хоче отримати 20 % прибутку на інвестований капітал щорічно

$$2. \quad Ц = C + \frac{H_{пр} \cdot K_{инв}}{100 \cdot N_{пл}} = 18,4 + \frac{20 \cdot 1,5 \cdot 10^6}{100 \cdot 50 \cdot 10^3} = 24,4 \text{ гр.од.}$$

де $H_{пр}$ — норма прибутку від інвестицій;

$K_{инв}$ — величина інвестицій;

$N_{пл}$ — плановий обсяг виробництва.

10.4. Завдання для роботи в мікрогрупах

1. Підготувати презентацію і виступ на тему «Контроль руху продукції на підприємствах агробізнесу».

2. Підготувати презентацію і виступ на тему «Автоматизація як засіб боротьби з шахрайством і людським фактором на підприємствах агробізнесу».

3. Підготувати презентацію і виступ на тему «Супутниковий моніторинг посівів: «чарівна паличка-виручалочка» чи кошти на вітер».

4. Підготувати презентацію і виступ на тему «Технологічні рішення, які дозволяють правильно використовувати ресурси і мінімізувати втрати на підприємствах агробізнесу».

5. Підготувати презентацію і виступ на тему «Ресурсозберігаючі технології на підприємствах агробізнесу».

6. Підготувати презентацію і виступ на тему «Безпека аграрного бізнесу».

7. Підготувати презентацію і виступ на тему «Комплексне вирішення питання переробки, утилізації сільськогосподарських відходів».

10.5. Тестові завдання

Завдання 1. Ідентифікувати правильне визначення кожного з термінів.

Визначення	Термін
1. Передумова, обов'язковий орієнтир, з якого повинно починатись планування, його відправна точка	А. Тактична функція (або функція структурної нормалізації)
2. Здатність опрацьованих економічних стимулів і важелів з теоретичної обґрунтованості перейти (трансформуватись) в конкретні менеджерські дії (заходи)	Б. Стратегічна функція пріоритету
3.Збалансований за ресурсами, строками і виконавцями комплекс соціально-економічних, виробничих, науково-дослідних та організаційно-господарських заходів, спрямованих на вирішення найважливіших кардинальних питань розвитку економіки на певному етапі	В. Противитратний механізм
4.Підтримування усталених пропорцій в системі існуючих технологій і методів організації виробництва	Г. Пропорція

Визначення	Термін
5.Формування нових пропорцій у зв'язку з переходом на інноваційну модель розвитку (називається ще функцією структурної оптимізації)	Д. База планування.
6.Спосіб функціонування сукупності економічних важелів і стимулів, спрямованих на зниження питомих витрат виробництва за умов планомірного зростання виходу продукції на одиницю ресурсного потенціалу	Е.Адаптивність економічного механізму
7. Свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи	Ж. Цільова комплексна програма
8. Регульований і підтримуваний державою метод планування шляхом цілеспрямованої реалізації системи завдань і заходів з виробництва конкретних видів кінцевої продукції в межах конкретних територій чи країни в цілому	З. планування від ресурсів
9. Вибір базою прогнозування розвитку фактично досягнутого рівня виробництва в минулому	І. Планування від минулого.
10. Розробка планових показників виробництва продукції на основі реального ресурсного забезпечення	К. Державний протекціонізм
11. Сукупність методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів і категорій	Л. Пріоритет
12. Розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення	М. Планування від потреб
13. Сукупність економічних, юридичних, політичних та морально-етичних відносин управління	Н. Державне задоволення
14. Один із елементів державного протекціонізму, суть якого зводиться до гарантованої закупівлі продукції державою в обсягах, строках і за цінами, які встановлюються заздалегідь	О. Індикативне планування
15. Орієнтація виробництва на реальні потреби в продукції	П. Господарський механізм
16. Система здійснюваних державою економічних, правових і соціальних заходів щодо підтримки власного товаровиробника	Р. Програмно-цільове планування
17. Першочергове виділення коштів, посилена увага до якоїсь окремої частини системи, прискорений її розвиток	С. Економічний механізм

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання : так або ні.

1. Планування і прогнозування виробництва, фінансування і кредитування, оподаткування і стимулювання, форми і методи організації праці і виробництва, економічні відносин, ціноутворення, принципи розподілу доходів, організація менеджерської і маркетингової діяльності можуть бути результативнішими лише тоді, коли конкретні форми їх реалізації адаптуються як до зовнішнього, так і внутрішнього середовища агробізнесу	
2. Планування і прогнозування виробництва, фінансування і кредитування, оподаткування і стимулювання, форми і методи організації праці і виробництва, економічні відносин, ціноутворення, принципи розподілу доходів, організація менеджерської і маркетингової діяльності можуть бути результативнішими лише тоді, коли конкретні форми їх реалізації адаптуються лише до зовнішнього середовища агробізнесу	
3. Планування і прогнозування виробництва, фінансування і кредитування, оподаткування і стимулювання, форми і методи організації праці і виробництва, економічні відносин, ціноутворення, принципи розподілу доходів, організація менеджментської і маркетингової діяльності можуть бути результативнішими лише тоді, коли конкретні форми їх реалізації адаптуються лише до внутрішнього середовища агробізнесу	
4. Господарський механізм виражає економічні, юридичні, політичні, морально-етичні та інші відносини управління	
5. Економічний механізм, під чим слід розуміти сукупність методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів і категорій	
6. Господарський механізм виражає економічні, юридичні, політичні, морально-етичні та інші відносини управління. Його складовим елементом є економічний механізм	
7. Складовим елементом господарського механізму є економічний механізм	
8. Складовим елементом економічного механізму є господарський механізм	
9. У складі економічного механізму особливе місце посідає протизатратний механізм, який являє собою спосіб функціонування сукупності економічних важелів і стимулів, спрямованих на зниження питомих виробничих затрат за умов планомірного зростання виробництва продукції на одиницю ресурсного потенціалу	
10. Протизатратний механізм являє собою спосіб функціонування сукупності економічних важелів і стимулів, спрямованих на зниження питомих виробничих затрат за умов планомірного зростання виробництва продукції на одиницю ресурсного потенціалу	

11. Ціни на продукцію та ресурси відносяться до економічних важелів і стимулів	
12. Ціни на продукцію та ресурси відносяться до економічних важелів і стимулів	
13. Ціни на продукцію та ресурси відносяться до економічних санкцій	
14. Ціни на продукцію та ресурси відносяться до організаційно-правових заходів	
15. До переваг галузевого принципу відносять: — забезпечення концентрації і спеціалізації, — здійснення єдиної технічної і технологічної політики.	
16. До переваг галузевого принципу відносять: — можливість узгодження планів та інтересів різних галузей, — збалансованість ресурсів і потужностей, — координація інвестиційної та соціальної діяльності	

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання. У кожну завданні є лише одна правильна відповідь.

1. Адаптивність економічного механізму — це:

а) орієнтація всіх заходів і ресурсів прийнятої аграрної політики на чітке реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі з метою забезпечення очікуваної результативності та ефективності;

б) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

в) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

г) здатність опрацьованих економічних стимулів і важелів з теоретичної обґрунтованості перейти (трансформуватись) в конкретні менеджерські дії (заходи).

2. База планування — це:

а) розробка плану в інтересах галузі;

б) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

в) немає правильної відповіді;

г) передумова, той обов'язковий орієнтир, з якого повинно починатись планування, його відправна точка.

3. Галузевий принцип планування — це:

а) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

б) передумова, той обов'язковий орієнтир, з якого повинно починатись планування, його відправна точка;

в) здатність опрацьованих економічних стимулів і важелів з теоретичної обґрунтованості перейти (трансформуватись) в конкретні менеджерські дії (заходи);

г) розробка плану в інтересах галузі.

4. Господарський механізм — це:

а) здатність опрацьованих економічних стимулів і важелів з теоретичної обґрунтованості перейти (трансформуватись) в конкретні менеджерські дії (заходи);

б) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

в) дія держави та її управлінських та господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

г) сукупність економічних, юридичних, політичних та морально-етичних відносин управління.

5. Державне замовлення — це:

а) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

б) сукупність економічних, юридичних, політичних і морально-етичних відносин управління;

в) система здійснюваних державою економічних, правових і соціальних заходів щодо підтримки власного товаровиробника;

г) один із елементів державного протекціонізму, суть якого зводиться до гарантованої закупівлі продукції державою в обсягах, строках і за цінами, які встановлюються заздалегідь.

6. Державний протекціонізм — це:

а) дія держави та її управлінських і господарських структур по забезпеченню соціальних потреб населення;

б) сукупність економічних, юридичних, політичних та морально-етичних відносин управління;

в) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

г) система здійснюваних державою економічних, правових і соціальних заходів щодо підтримки власного товаровиробника.

7. Економічний механізм — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) конкретний вид діяльності, за допомогою якого можна вирішувати сформульовані та визначені планом завдання;

в) сукупність методів і форм управління виробництвом на основі використання економічних законів і категорій;

г) немає правильної відповіді.

8. Захід — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) процес постійного і безперервного відстеження і корегування дії всіх складових елементів економічного механізму;

в) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

г) конкретний вид діяльності, за допомогою якого можна вирішувати сформульовані та визначені планом завдання.

9. Індикативне планування — це:

а) орієнтація виробництва на реальні потреби в продукції;

б) процес постійного і безперервного відстеження і корегування дії всіх складових елементів економічного механізму;

в) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

г) немає правильної відповіді.

10. Моніторинг економічного механізму — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) орієнтація виробництва на реальні потреби в продукції;

в) процес постійного і безперервного відстеження і корегування дії усіх складових елементів економічного механізму;

г) немає правильної відповіді.

11. Планування від минулого — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) орієнтація виробництва на реальні потреби в продукції;

в) вибір базою прогнозування розвитку фактично досягнутого рівня виробництва в минулому;

г) немає правильної відповіді.

12. Планування від потреб — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) вибір базою прогнозування розвитку фактично досягнутого рівня виробництва в минулому;

в) орієнтація виробництва на реальні потреби в продукції;

г) усі відповіді вірні.

13. Планування від ресурсів — це:

а) вибір базою прогнозування розвитку фактично досягнутого рівня виробництва в минулому;

б) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

в) розробка планових показників виробництва продукції на основі реального ресурсного забезпечення;

г) немає правильної відповіді.

14. Пріоритет — це:

а) вибір базою прогнозування розвитку фактично досягнутого рівня виробництва в минулому;

б) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи

в) першочергове виділення коштів, посилена увага до якоїсь окремої частини системи, прискорений її розвиток;

г) немає правильної відповіді.

15. Програмно-цільове планування — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

в) вибір базою прогнозування розвитку фактично досягнутого рівня виробництва в минулому;

г) регульований і підтримуваний державою метод планування шляхом цілеспрямованої реалізації системи завдань і заходів з виробництва конкретних видів кінцевої продукції в межах конкретних територій чи країни в цілому.

16. Цільова комплексна програма — це:

а) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

б) регульований і підтримуваний державою метод планування шляхом цілеспрямованої реалізації системи завдань і заходів з виробництва конкретних видів кінцевої продукції в межах конкретних територій чи країни в цілому;

в) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

г) збалансований за ресурсами, строками і виконавцями комплекс соціально-економічних, виробничих, науково-дослідних та організаційно-господарських заходів, спрямованих та вирішення найважливіших кардинальних питань розвитку економіки на певному етапі.

17. Протівитратний механізм — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

в) спосіб функціонування сукупності економічних важелів і стимулів, спрямованих на зниження питомих витрат виробництва за умов планомірного зростання виходу продукції на одиницю ресурсного потенціалу;

г) немає правильної відповіді.

18. Стратегічна функція пріоритету — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

в) підтримування усталених пропорцій в системі існуючих технологій і методів організації виробництва;

г) немає правильної відповіді.

д) формування нових пропорцій у зв'язку з переходом на інноваційну модель розвитку (називається ще функцією структурної оптимізації)

19. Тактична функція (або функція структурної нормалізації) — це:

а) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

б) розробка органами державного управління рекомендаційних основних параметрів формування соціально-економічної політики і визначення засобів державного впливу на їх досягнення;

в) свідомо підтримуване співвідношення між окремими елементами системи;

г) підтримування усталених пропорцій у системі існуючих технологій і методів організації виробництва.

10.6. Інформаційне забезпечення

1. Агрохолдинги в Україні та їх вплив на розвиток сільських територій [Текст] : монографія / [С. І. Дем'яненко, О. О. Єранкін, М. М. Козупатрий та ін.] ; за заг. ред. С. І. Дем'яненка ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2013. — 350 с.

2. Економіка і організація агропромислових формувань [Текст] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.

3. Річні звіти аграрних господарств Білоцерківського району за 2010–2019 рр.

4. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.

5. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.

6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 218—250.

7. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 163—200.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

Основний

1. Економіка і організація агропромислових формувань [Електронний ресурс] : навч. посібник / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль ; ред. С. І. Дем'яненко. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2006. — 301 с.
2. Топалов А. Л. Організація виробництва в підприємствах АГРО-БІЗНЕС [Текст] : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / А. Д. Топалов, С. В. Скоробогатык, В. А. Ільяшенко, 2006. — 381 с.
3. Хорунжий М.Й. Аграрна політика [Текст] : практикум / М. Й. Хорунжий ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2012. — 257 с.
4. Хорунжий М.Й. Економіка і організація АПК [Електронний ресурс] : тренінг / М. Й. Хорунжий, Н. П. Зарицька ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2013. — 62, [2] с. — Електрон. видання.
5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Текст] : підручник / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — 382 с.
6. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М. Й. Хорунжий. — Електрон. текстові дані. — К. : КНЕУ, 2004. — 292 с.

Рекомендовані видання для поглибленого вивчення

1. Агрохолдинги в Україні та їх вплив на розвиток сільських територій [Текст] : монографія / [С. І. Дем'яненко, О. О. Єранкін, М. М. Коцупатрий та ін.] ; за заг. ред. С. І. Дем'яненка ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2013. — 350 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу [Текст] : підручник / В. Г. Андрійчук ; [редкол.: М. М. Коцупатрий (голова) та ін.] ; М-во освіти і науки України, Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Ф-т екон. АПК. — Київ : КНЕУ, 2015. — 783 с.
3. Вісник Львівського національного аграрного університету. Економіка АПК [Текст] / М-во аграрної політики України, Львівський нац. аграрний ун-т ; [відп. ред. М. С. Богіра]. — Львів : ЛНАУ, 2010. — № 17(1). — 343 с.
4. Вісник Львівського національного аграрного університету. Економіка АПК [Текст] / М-во аграрної політики та продовольства України, Львівський нац. аграр. ун-т ; [відп. ред. Г. В. Черевко]. — Львів : ЛНУ, 2011 — № 18(1). — 2011. — 482 с.
5. Геоекономічні сценарії розвитку і Україна [Текст] : монографія / [М. З. Згуровський, Ю. М. Пахомов, А. С. Філіпенко та ін.] ; наук. ред. А. С. Філіпенко. — К. : Академія, 2010. — 325 с. — (Монограф).

6. Голіков А.П. Економіка України [Текст] : навч. посіб. / А. П. Голіков, Н. А. Казакова, О. А. Шуба. — К. : Знання, 2009. — 286 с.
7. Дем'яненко С.І. Основи аграрного розвитку і політики [Текст] : навч. посіб. / С. І. Дем'яненко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2010. — 396 с.
8. Економіка розвитку [Текст] : підручник / О. М. Паренко, Н. О. Бей, І. І. Д'яконова ; ред. І. В. Сало. — Суми : Університетська кн., 2004. — 590 с.
9. Економічні та соціальні аспекти розвитку АПК і сільських територій [Текст] : збірник наукових праць / ред. В. М. Трегобчук. — К. : Об'єдн. ін-т економіки, 2004. — 187 с.
10. Економіка та управління АПК [Текст] : зб. наук. праць / М-во аграрної політики України, Білоцерківський нац. аграрний ун-т; [голов. ред. А. С. Даниленко]. — Біла Церква:БНАУ. Вип. 1 (66). — 2009. — 126 с.
11. Економіка та управління АПК [Текст] : зб. наук. праць / М-во аграрної політики України, Білоцерківський нац. аграрний ун-т ; [голов. ред. А. С. Даниленко]. — Біла Церква:БНАУ. Вип. 4 (81). — 2010. — 153 с.
12. Єванкін О.О. Маркетинг в АПК України в умовах глобалізації [Текст] : монографія / О. О. Єванкін : М-во освіти і науки України. ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К. : КНЕУ, 2009. — 419 с.
13. Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері [Текст] : збірник матеріалів 13 річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграр. 20-21 червня 2011 року / Нац. академія аграрних наук України, Акад. економічних наук України, Нац. наук. центр «Ін-т аграрної економіки» ; [відп. ред. П. Т. Саблук]. — К. : ННЦ ІАЕ, 2011. — 672 с.
14. Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління [Текст] : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, 15-18 квітня 2009 р. / Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т» ; [уклад. К. О. Ільченко]. — Київ : «Політехніка» НТУУ «КПІ», 2009. — 388 с.
15. Основи ведення сільського господарства та охорона земель [Текст] : навч. посіб. / Н. Х. Грабак [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили . — К. : Професіонал, 2006. — 496 с.
16. Теоретичні основи і практичні аспекти використання ресурсоощадних технологій для підвищення ефективності агропромислового виробництва і розвитку сільських територій [Текст] : матеріали Міжнар. наук.-практ. форуму, 18—21 вересня 2012 р. / М-во аграрної політики та продовольства України, Львівський нац. аграрний ун-т ; [ред. М. М. Забор]. — Львів : Український бестселер, 2012. — 643 с.
17. Формування ринкової економіки [Текст] : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [відп. ред. О. О. Беляєв]. — К. : КНЕУ, 1992.
18. Українська економіка сьогодні — досягнення, проблеми, перспективи [Текст] / Я. А. Жаліло [та ін.] ; Нац. ін-т стратегічних досліджень, Центр антикризових досліджень. — К. : Нац. ін-т стратегічних досліджень, 2007. — 92 с.

Навчальне видання

КУДЛАЙ Віра Григорівна

**ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ
АГРОБІЗНЕСУ**

ПРАКТИКУМ

*Редактор І. Савлук
Коректор Н. Підлужна
Верстка О. Федосенко*

Підп. до друку 21.04.20. Формат 60×84/16. Папір офсет. № 1.
Гарнітура Тип Таймс. Друк офсет. Ум.-друк. арк. 12,32.
Обл.-вид. арк. 14,02. Наклад 300 пр. Зам. 19-5582

Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Тел./факс (044) 537–61–41; тел. (044) 537–61–44
E-mail: publish@kneu.kiev.ua